ANUL XXXII
8
(1 399)
Sîmbătă
4 martie
1989
8 pagini
4 lei

SALA DE LECTURA

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

MARILE ÎNNOIRI

Prin ideile și realitățile pe care le configurează, **noua revoluție agrară** — concept fundamentat de secretarul general al partidului — se constituie într-unul din factorii de vîrf ai actualității noastre economice, politice și sociale. Apropierea ritmurilor de creștere din agricultură de acelea din industrie, a calității prin care se consemnează un nou mod de a gîndi și munci propune azi o imagine de ansamblu grăitoare asupra întregii noastre economii și definește ca pe un echilibru de valori esențiale, atît cursul și amploarea drumului străbătut, cît și perspectiva ce decurge de aici. Se relevă în toate, marea importanță a proprietății socialiste, această cucerire fără egal în istoria evoluției politice și sociale, sensul și semnificațiile pe care le deține în lumea unor permanente și înnoitoare transformări. Ea este baza sigură a progresului, garanția fermă a înaintării pe calea progresului și civilizației socialiste. Văzut din acest unghi, momentul petrecut în urmă cu patruzeci de ani — începerea cooperativizării agriculturii — apare sub toate aspectele importanței și ale impactului său fundamental: nu numai în ceea ce privește realitatea practică, materială, cît și aceea spirituală, cu focare de nouă conștiință și nouă sensibilitate, de nouă gîndire și acțiune, de nouă și amplă viziune morală, politică și socială. Rămîne, de aceea, acel moment (3—5 martie 1949) ca un punct de referință în istoria permanentei deveniri a satului și agriculturii socialiste românești. Congresul al IX-lea al partidului a adus, ca în toate celelalte domenii ale existenței noastre clarificări și înnoiri în măsură să consacre o experiență politică originală și să dea un curs larg, despovărat de rutină și prejudecăți, întregului mers al societății, viitorului care nu numai că se preconiza în idei, programe și concepte, ci și în realități pe măsură, în fapte care purtau și aveau să poarte pecetea de gînd și voință a unei mari personalități.

Prin politica nouă, inaugurată de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, întreaga societate intra pe făgașul marilor ctitorii. Agricultura — ca a doua principală ramură de activitate economică și socială a țării își redresa proporțiile și devenea, începea să devină un perimetru al unor tot mai crescînde și mai cuprinzătoare investiții, astfel încît, la ora actuală, ea să se poată asemui unei adevărate variante a muncii industriale, cu implicații ale științei și tehnicii, ale învățămîntului și culturii care fac din acest domeniu o operă de pionierat.

Ne aflăm astăzi în plină desfășurare a noii revoluții agrare, revoluție care înseamnă recolte mari, sigure și stabile, dar și o conștiință nouă, un nou mod de a fi și gîndi al țărănimii. Fundamentînd acest concept, în consens cu propriile noastre cerințe și posibilități, cu marile dotări ale agriculturii, secretarul general al partidului a menționat nu o dată potențialul vast creator al proprietății socialiste, de stat și cooperatiste, marea valoare a acestei idei care, odată înfăptuite, înseamnă temelia sigură a unor noi și tot mai importante realizări pe calea ridicării neîncetate a nivelului de trai material și spiritual al întregului popor. Schimbări fundamentale s-au petrecut în lumea satului și a conștiinței sale, alta este, cu totul alta înfățișarea acestei lumi după cum alta, cu totul alta este condiția ei în materie de zestre economică, morală și socială, alta este viziunea ei azi despre muncă și viață, despre destin, despre viitor. Într-o altă lumină își prefigurează ea cerințele și într-o altă lumină își relevă ea posibilitățile. Recolte mari, sigure și stabile constituie rostirea de cuget și de voință azi, iar aceasta înseamnă și îndemn și voință, înseamnă și aspirație și certitudine, înseamnă totul dintr-un scop pe cît de clar pe atît de esențial — drumul pe care am mers și mergem e drept, el are cuprinderea nu numai a generațiilor de ieri și de azi, ci și pe al acelora de mîine. Pe parcursul acestui drum s-au petrecut evenimente și transformări cu adevărat revoluționare și este meritul înalt al partidului, al secretarului său general, că au insuflat și insuflă acel spirit creator de nouă viață, de nouă muncă, de gîndire, de nouă, permanentă devenire într-o lume și spre o lume a progresului multilateral.

Sîntem în anul celei de a 45-a aniversări a revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă, sîntem în anul celui de al XIV-lea Congres al partidului și toate acestea ne apar cu mult mai evidente, ca o virstă prin care ne aparținem și prin care ne sîntem solidari.

Luceafărul

Din inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, la Comitetul Central al P.C.R. a avut loc, în zilele de 2—3 martie, o consfătuire de lucru pe probleme economice.

Au participat cadre de conducere din ministere și alte instituții centrale, primii secretari, secretarii pentru probleme economice și de agricultură ai comitetelor județene de partid, directori generali ai centralelor industriale, ai direcțiilor județene pentru agricultură și ai institutelor centrale de cercetare științifică și inginerie tehnologică, activiști de partid și de stat, ai organizațiilor de masă și obștești.

În lumina sarcinilor stabilite de Comitetul Politic Executiv al C.C. al P.C.R., a orientărilor și indicațiilor date de tovarășul Nicolae Ceaușescu în ședința din 2 martie au fost amplu dezbătute probleme legate de îndeplinirea planului pe primele două luni ale anului, măsurile ce se impun pentru realizarea exemplară a sarcinilor pe luna martie, pe trimestrul întîi și pe întregul an, pregătirea și desfășurarea corespunzătoare a campaniei agricole de primăvară, perfecționarea întregii activități economice în vederea asigurării unui nivel cît mai înalt de calitate și eficiență în toate domeniile.

În încheierea lucrărilor consfătuirii a luat cuvîntul tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Primăvara din inimi

Ca un simbol al primăverii din inimi, al primăverii din gînduri, aspirații și împliniri, ziua de 8 martie, sărbătoarea pe care de fapt o însemnăm cu toate zilele vieții noastre, ne semnifică în sensul unei morale în care cuprinderea politică și socială are de acum temeiul unor realități inconfundabile. Condiția femeii în România socialistă a dobîndit în anii construcției noii societăți o consacrare de natură să releve marile disponibilități creatoare, factor de primă importanță în procesul emancipării, al participării cu toate forțele la edificarea destinului nou al patriei. Așa cum toate domeniile existenței noastre au cunoscut, după Congresul al IX-lea al partidului, o ridicare de altitudini fără precedent, tot astfel, sub semnul unor preocupări de amplă deschidere și într-un consens care este pe deplin al prezentului și viitorului, prezența și rolul femeii în societatea românească au devenit cu deosebire distincte și active, politica în acest sens fiind o parte inseparabilă a politicii partidului și statului de edificare în om și pentru om, cu poporul și pentru popor. Este aceasta viziunea generală în care, sub semnul marilor înnoiri, al marilor transformări, energiile națiunii au putut fi activizate spre scopuri înalte, constructive și revelatoare. Femeile României socialiste sînt prezente astăzi pretutindeni în muncă, în creație, în învățămînt, știință și cultură, aducîndu-și din plin contribuția materială și spirituală la înfăptuirea vastelor obiective ale progresului și civilizației. Societatea le datorează mult. De munca și viața lor se leagă însuși sentimentul continuității poporului, vigoarea națiunii, dragostea și respectul pentru frumos, căldura, dragostea și omenia specifică, sensibilitatea și limpezimea prin care ne rostim în graiul iubirii de patrie și popor, în graiul iubirii de oameni, de pace și înțelegere. Măreția unui asemenea sentiment ne îndeamnă către primăveri de suflet care duc mereu și mereu spre ideea de umanitate și ne încarcă de noblețe. O floare de gînd înalt îi se cuvine tot timpul, după cum în permanență îi se cuvin dovezile de recunoștință, de respect și prețuire.

Ne gîndim în aceste zile, din nou, la strălucitul exemplu pe care îl prezintă activitatea tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, remarcabilă personalitate a vieții noastre politice și sociale, om politic român și savant de renume internațional. Inestimabila contribuție adusă cauzei progresului patriei, înfloririi științei, învățămîntului și culturii, printr-o neostenită participare la înfăptuirea operei de dezvoltare economică și socială, constituie înalta dovadă a patriotismului și abnegației, a spiritului revoluționar, creator. Un sens etic adînc leagă exemplul operei de acela al vieții, al muncii, și creației, al faptei prin care cuvîntul se exprimă în mod exemplar. Un sens etic adînc leagă edificarea pe noi culmi a patriei de edificarea în om, în conștiință, pe planul aspirațiilor și înfăptuirilor, al orizonturilor largi de cunoaștere umană, pentru îmbogățirea neîncetată a zestrei de valori materiale și spirituale, pentru o lume a păcii, a umanității, a conlucrării și colaborării internaționale. Într-o asemenea semnificație și pe fundalul unor asemenea gînduri, ziua de 8 martie cunoaște o consacrare de spirit care este însuși simbolul primăverii din noi.

A.I. Zăinescu

Muguri și mărțișoare

Bat cocorii din nou în porțile zării cu aripile lor niciodată sătule de zboruri. Colțul ierbii se agață de cîte-o rază plăpîndă și la pieptiș drumul spre cresletul cerului. Furnicăturile sevei din miezul pomilor tăcuți prevestesc prin livezi și grădini belșugul de ninsoare al florilor înmiresmate pînă la durere, anume spre ademenirea prundișului de albine la culegerea nectarului și la perpetuarea fructelor de soi prin fascinanta simplitate a nunților vegetale. Departe, peste cîmpii, grîul înfrățește-n descîntecul stelelor fluturîndu-și mulțimea firelor de-un verde ireal, păstos și străveziu, magmatic și sticlos, cum flutură doar steagurile purtate din mînă-n mînă prin crîncene bătălii frigurcase pînă la ceasul triumfului deplin și adevărat, adică pînă la ceasul reașezării tuturor iubirilor în tiparul păcii.

Se-ntoarce primăvara în strunga mieilor și fiecare ciutură adună din soare, cu picătura, țărîna apelor vii fără de care nici răsurile n-ar pardosi timpla cîte unui deal cu solzii petalelor părelnice ca niște năluci ale poveștilor de dragoste risipite prin cartea unei veri fără asemănare, de vreme ce vara aceea nu va mai fi niciodată. Se-ntoarce primăvara pe spinări de lăstuni vestindu-și cu muguri și mărțișoare intrarea în sufletele noastre doritoare de fosnetul frunzișului tînăr și de strălucirea clipei dintr-un bob de rouă.

Muguri și mărțișoare la porțile visurilor noastre și la porțile pămîntului românesc. Datină străveche împrumutată și altora ce s-au brodit prin jur, cu dărnicie, din zestrea inepuizabilă a gîndurilor de bine săpate adînc în memoria unui popor pentru care fecunditatea și iubirea, într-o perfectă armonie cu toate ciclurile naturii, constituie nu doar simple căi de supraviețuire ci însăși stîlpi înțelepciunii. Fără îndoială mărțișoarele și-au pierdut atributele inițiale de talismane benefice, dar iată cum au supraviețuit ele tuturor întîmplărilor, tuturor uitărilor, tuturor risipirilor ajungînd pînă la noi cu semn de lumină și de dragoste și de recunoștință pentru cele care sînt mamele noastre sau iubitele noastre sau colegele noastre de muncă, de împliniri, de visuri, altfel spus pentru cele care dau păcii înfățișarea cea mai credibilă și cea mai strălucitoare prin simplitatea ei — copii cu stropi de soare-n priviri.

Muguri și mărțișoare în prima zi de primăvară, pe tîmpla senină de martie dintr-un calendar românesc ale cărui zile sînt toate dăruite păcii și nestrămutatei grîji pentru toate izvoarele cu ape vii de unde ni se trag și datinile și puterea de muncă și încrederea în ziua de mîine și blîndețea din suflete și tinerețea fără bătrînețe. Din steiul munților și pînă-n tărmul mării, sevele pămîntului românesc se înalță-n muguri, pulsează-n adîncul brazdelor care-și așteaptă semințele, scaldă livezile și grădinile și podgoriile pregătind fascinanta priveliște a ninsorilor de flori plăpînde, iar sufletele noastre, fără să țină seama de vîrste, intră în primăvară cu aceeași năvalnică dragoste de viață

George Țărnea

Continuare în pag. a 7-a

Martie

E Martie...
Cresc mugurii spre floare.
Cinstire ție, nouă Primăvară.
Speranță, dragoste, temeie, țară
a vieții însăși stea nemuritoare.

Cu ochii ei, luceafărul aprinde
cu brațele ridică-n imn cetate ;
Și urcă din istorii și balade —
columnă a iubirii infinite.

Femeie în azur daco-roman,
iubire dreaptă, întemeietoare,
din ochii tăi primim și vis și soare —
și-n scurta clipă, dar de mii de ani.

Cînd mă privești, puteri renasc în mine
Surizi... Popoare biruie furtuni.
Îți este pacea Terrei gîndul bun,
Vestire a mileniului ce vine.

Ești glasul de izvor și rădăcini,
rostire românească-n veșnicie.
Cu harul tău cel sfînt ești măreție,
ești reazem — în al patriei destin.

Mihai Negulescu

În spiritul „noului umanism"

Constatarea, îndeobște recunoscută, conform căreia proza românească de după 23 August 1944, ar cunoaște un mai rapid proces de maturizare, în comparație cu alte genuri, nu mai miră astăzi pe nimeni, poate și pentru faptul că marea mobilitate a genului, puterea de cuprindere ori diversitatea de tehnici și formule s-au dovedit, sub aspect valoric, inamovibile.

Incontestabile, marile împliniri românești ale întîiului deceniu republican aparțin atît unor scriitori proveniți din generațiile mai vechi (**Nicoară Potcoavă**, 1952 ; **Bietul Ioanide**, 1953 ; **Un am între oameni**, 1953—1957), dar și unor tineri confrați a căror carieră prozastică începea acum memorabil : **Desculț**, 1948 ; **Moromeții**, 1955 ; **Străinul**, 1955 ; **Groapa**, 1957.

E vorba, așadar, de un firesc proces de continuitate, ce privește literatura în ansamblu, de „reluarea" (neîntîrziată) a bunelor tradiții, însă, deși tematica e acum una tradițională (satul, intelectualul, istoria), unghiul de abordare a tuturor acestor problematici e nou. Totul e văzut și înțeles din perspectiva soluțiilor morale, filosofice, sociale, politice oferite de Revoluția Socialistă.

Anii de război încununați de momentul decisiv al insurecției, dar mai ales anii următori, în care au loc profunde transformări spectaculoase în viața țărănimii și a muncitorimii, ca și ivirea unei noi intelectualități (v. în **Delirul** elogiul ei...), — toate aceste realități și prefaceri revoluționare constituie surse de inspirație pentru scriitorul mobilizat în spiritul **noului umanism**, al acelui „realism" specific promovat în epocă. Accentul cade pe **mutațiile de conștiință**, întreaga literatură a epocii de această formulă investigînd medii, tipologii și mentalități în culori (și scheme) contrastante, teza ilustrată fiind aceea a întruchipărilor și elementelor ce exemplifică ideea de progres,noul umanism.

O temă majoră — și nu numai a prozei noastre de după 23 August 1944, ci a întregii literaturi române — este aceea a satului și problematicii rurale. 1949 va deschide calea cooperativizării agriculturii. Operînd o fundamentală transformare revoluționară a satului românesc, evenimentul, cu durată de peste un deceniu, va genera acele mutații de conștiință pe care literatura epocii se grăbește să le consemneze și oglindească. Încă din 1949, **Mitrea Cocor** al lui Mihail Sadoveanu venea să ilustreze soluționarea deplină a problemei agrare, formarea

Z. Cârlugea

Continuare în pag. a 7-a

Forța poemului

Are dreptate George Alboiu cînd afirma, într-un număr recent al revistei „Luceafărul", că „desretorizarea poeziei se petrece periodic". Să vedem însă și cealaltă față a problemei.

În mod frecvent se confundă retorica doar cu preocuparea pentru ornamentul literar, pentru „limbajul decorativ". Să nu uităm că prima definiție a retoricii este de „creatoare a persuasiunii" și îi aparține lui Isocrate. Cînd ne grăbim să aducem acuzații acestui termen pierdem din vedere că sensul său originar este „scientia bene discendi", adică un ansamblu de reguli care fac ca o comunicare să fie perfectă. Înțeleasă astfel, retorica este „**arta de a convinge**", de a da credibilitate unui mesaj, de a genera, în plan literar, emoții estetice. Abia o definiție ulterioară a degenerat în sensul minor de „ars ornandi". Mai trebuie adăugat că, încă din antichitate, se cunoșteau virtuțiile diverselor modalități expresive. O filitație a retoricii (Pitagora, Empedocle, etc) valorifica forța incantatorie a cuvintelor, iar o alta pornind de la Corax, cultiva stilul demonstrativ. Nu doresc să fac o dizertație savantă, țin doar să atrag atenția că întreaga cultură europeană s-a bazat pe forța retoricii, ea generînd capodopere care rezistă și azi.

Așa stînd lucrurile, n-ar trebui să analizăm dintr-un alt unghi retorica, dezvăluindu-i adevărata esență ? Se poate oare dezinteresa literatura de funcția ei de convingere ? Reușita creației înseamnă puterea de captare a auditoriului prin imaginație, emoție și sugestie. A convinge înseamnă a-l învinge pe cititor (vezi etimologia cuvîntului) prin expresivitatea mesajului, adică a nu-l lăsa indiferent. Or, toate acestea înseamnă retorică. Atunci cînd o blamăm avem în vedere semnificația sa manieristă, exterioară, de artizanat lingvistic („forma fără fond" de care vorbea Maiorescu) dar neglijăm înțelesul originar al termenului și anume de „psihagogie" („conducătoare de suflete"). Acesta este sensul principal al retoricii care nu o dată s-a pierdut pe drum în gălăgioasele hățășii moderniste. O mișcare violent antiretorică a fost dadaismul, metoda scrierii la întîmplare cu cuvinte „scoase

Alexandru Horia

Continuare în pag. a 2-a

PREZENȚA TÎNĂRULUI SCRIITOR

Ferestrele realului

Dintre toate teoriile legate de fantastic, cea care se potrivește cel mai bine prozei lui Tudor Dumitru Savu este aceea a lui Franz Hellens, care consideră fantasticul inseparabil de poezie, dependent de o soteriologie ambiguizatoare, mai degrabă decît tanatică. Încă de la debutul său din 1981 cu romanul **Marginea imperiului**, urmat apoi la scurtă vreme de **Treizecișitrei** (1982) și **De-a lungul fluviului** (1985), clujeanul T. D. Savu făcea dovada unei asimilări temeinice a lecției oferită de romanul sud-american, în special de experiența unui Marquez sau Borges, cultivînd solitudinea, ambiguitatea și lipsa teriflantului, într-un spațiu al firescului abia perceptibil, în care extraordinarul și supranaturalul devin posibile numai ca alterna-

Mircea Popa

Continuare în pag. a 2-a

EMINESCIANA

Influențe hașdeene

Unele afinități între Hasdeu și Eminescu au fost semnalate și pînă acum. Ele au părut mai mult curiozități accidentale. Să vedem însă dacă nu este o relație mai intimă între scrisul celor doi.

★

Eminescu s-a apropiat de Hasdeu încă din copilărie, prin intermediul lui Aron Pumnul. Cînd, în toamna anului 1857, băiatul de șapte ani, Mihai, venit la studii la Cernăuți, trăgea, se pare, în gazdă la Aron Pumnul — numele Hasdeu (Hăsdeu, atunci, sau Hăjdău, cum zicea Arune) era destul de cunoscut în casa dascălului cernăuțean. O scrisoare din 6 aprilie acel an, adresată de acesta prietenului său Timotei Cipariu, comunica filologului blăjean că „la dn. Hajdeu se află un Trebnic complet". Cipariu știa desigur despre care Hasdeu este vorba, din alte corespondențe, cum știa și de „Trebnicul cel fără poartă", pe care, promitea Pumnul, „îl voi împrumuta în vacanțiile viitoare ‹și ți-l voi trimite". Cunoașterea unui astfel de detaliu din biblioteca Hasdeu ne îndeamnă să credem că, dincolo de zidul pe care poliția țaristă îl trăsese în jurul numelui lui Alexandru Hasdeu, împiedicînd, din 1840, orice apariție a acestuia în presa din marginile imperiului, dincolo de puținul ce se publicase în **Foae pentru minte, inimă shi literatura** de la Brașov, **Curierul românesc** de la București și **Dacia literară** de la Iași, în 1838—1841 etc., dincolo de zgîrcenia cu care acest nou Dimitrie Cantemir (cum era considerat) era prezent în cultura română, el suplinea cvasiabsența sa publică prin legăturile personale pe care le întreținea cu cărturarii români.

Schimbarea petrecută în scrisul și revistele lui Bogdan Petriceicu-Hasdeu, după călătoria din iulie-septembrie 1861 în fosta Polonie pînă la Lemberg și Cracovia — aflate atunci, ca și Bucovina, în Imperiul Austriei — ne impinge să credem că fiul lui Alexandru Hasdeu se va fi întîlnit la Cernăuți cu Aron Pumnul. La imboldul lui Pumnul, desigur, — preocupat de „Binescriința limbei românești cu litere române" și „Neatîrnarea limbei românești în dezvoltarea sa și în modul de a scrie", îndemnînd energic la revenirea la literele străbune : „Cine vrea să fie sclavul altora, acela scrîă-și limbi cu buchi chirilice ; tinerimea română nu vrea a fi sclavă, și va scrie cu litere române ! ! ! — va fi părăsit B.P. Hașdeu alfabetul semicirilic, cu care-și tipărise revistele **Romania** (noiembrie 1858 — ianuarie 1859), **Foaea de storiă română** (februarie — martie 1859) și **Folța de istoria și literatura** (martie — iulie 1860) și-l va fi adoptat pe cel latin. Dar nu numai atît. Tînărul Hasdeu nu îa în folosință numai alfabetul latin, ci și sistemul ortografic pumnist, noua revistă hasdeeană **Din Moldova** (cu

Octavian Onea

Continuare în pag. a 6-a

ATITUDINI

CRONICA LITERARĂ

NICOLAE JINGA: «Lupta din zori»

Nu știu dacă Nicolae Jinga a mai publicat versuri înaintea debutului său editorial, de acum, cu volumul **Lupta din zori** (Editura Cartea Românească, 1988). Indubitabil este că el a mai scris, și încă mult, căci poeziile din volum denotă însușirea impecabilă a prozodiei și o forță imagistică ieșită din comun, ambele vecine cu virtuozitatea. Un lung poem de la începutul cărții (66 de catrene), intitulat **Călătoria**, (simbol al stării de a fi), conține aproximativ 130 de definiții lirice distincte ale subiectului, ceea ce înseamnă, dacă nu mă înșel, un record în materie, care-i lasă, din acest punct de vedere, cu mult în urmă pe Topirceanu (cu **Cioara**) și pe Horia Furtună (cu **Balada lunii**). Un alt poem, cu care se încheie volumul, ceva mai scurt (doar 53 de catrene), intitulat **Fără sfîrșit**, constituie o performanță prozodică, fiecare strofă conținînd în versurile 1 și 3 rimă interioară, în timp ce versurile 2 și 4 rimează, ca să zic așa, firesc. În plus, toate catrenele au aceeași măsură metrică : 12—10—12—10 silabe. De pildă : „parc-aud cum se sting dinastiile Ming / piramidele cum se scufundă / cum cad vorbele-n vid și deșertul arid / Zămislește o frază profundă". Sau : „dărui totul cînd cer și dogoare și ger / și văzduhul pămînturi ingroapă / se petrec fuziuni / între viermi și cărbuni / și chiar pietrele mușcă din apă". Sigur că nici virtuozitatea prozodică, nici frecvența metaforei pe centimetru pătrat nu sînt suficiente pentru a putea vorbi de poezie autentică. Așa cum un foarte bun desenator nu este cu necesitate și un pictor foarte bun. Dar nici nu cred că există un mare pictor care să nu fi trecut (sau să nu se presupună că ar fi putut trece oricînd) proba desenului mîinii. Ca să nu mai spun că, în vremea noastră literară, puțină stabilitate prozodică într-un ocean de glisare ironică este, oricum, reconfortantă.

Nicolae Jinga nu se oprește însă doar la acest nivel al compoziției poetice. El nu construiește o casetă din aur care ascunde o mărgică de sticlă colorată. El scrie chiar poezie, edifică, altfel spus, o viziune, își decupează în fine, un univers propriu. Nimic doar pitoresc ori decorativ în poezia sa ; totul cu sens, substanțial, „greu", în înțeles clasic. Începînd cu titlul, **Lupta din zori**, care trimite la lupta lui Iacob cu îngerul („s-a luptat cineva cu dînsul pînă la revărsatul zorilor"). În urma acestei confruntări (cu poezia, sau, cu poezia ca echivalent al revelației), poetul va purta pe trup însemnele înclestării („el șchiopăta din cauza soldului"), dar în suflet benedicțiunea : „Ger e-n văzduh dar ninge cu dogoare / erup vulcanii negrelor tăceri ; / pînă și raza ultimului soare / a răsărit de ieri alaltăieri. // Poate ochianul mi-a jucat o farsă, / a micșorat distanțe care cresc / și sînt un sacerdot cu pleoapa arsă / de viziunea focului ceresc. // Sub văluri smulse în atîtea rînduri / urmez acestei reci desăvîrșiri — / un labirint, o spuză de întrinduri / și cheia unei singure ieșiri" **(Viziunea unei pleoape arse)**. Această asumare a condiției știutorului (a scriitorului) este dramatică, fiind un rezultat și nu un dat. Un rezultat obținut prin coborîrea în sine și dezvăluirea (dezvelirea) ca într-un ecorseu hiperrealist, a contrariilor ființei, a structurii sale duale, a patimilor și spaimelor, balast în calea cunoașterii esențiale, ce pentru a putea fi aruncat peste bord, îngăduind astfel înălțarea, trebuie mai întîi evaluat. Autoscopia poetică este, în planul semnificațiilor esențiale, un examen riscant, căci conștientizarea, prin contemplare, a peisajului interior și confruntarea acestuia, la revenirea din adîncurile ființei, cu lumea exterioară, generează îndoiala de sine, criza de identitate, confuzia. Nicolae Jinga face această călătorie și își asumă riscurile. Rima și cadențele muzicale atenuează, în aparență, dramatismul real al viziunii, dar nu trebuie să înșele. Coajă și miez sînt în poezia sa una : „Refugiat într-un ținut mai cald, / Sînt, iată-mă, lacrima de smarald, / Ce-a lăcrimat-o streașina din vreme. / Singele jertfei pe altar, s-a scurs — / ochiul acesta vede și se teme. / Mormăie-n scorbură bătrînul urs, /Parcă citește pagina de carte / Pe care-au scris-o iernile-n departe / Iar unele cuvinte s-au cam șters. / Eu mă afund în fiecare vers, /Ca într-o apă tulbure și mare. // Scriu și ce scriu nu seamănă a scris, / Ci a semințe semănate-n vis / Pe una din planetele-oarecare. / Știu că-ndoiala-n mine a rodit- / Spicul e greu și bobul aurit / Cînd trebuia, de fapt, să încolțească. / Zăpezile și mugurii nu-ncap / În anotimpuri date peste cap. // Se-aud cum mușcă vulpile din iască. / Pruncii materiei — duioșii prunci —, / Se întrețin din rușinoase munci, / Viața rămîne bună și frumoasă. / De vreme ce se odihnește-n lut, / Azurul e de nerecunoscut / Chiar florile se-ndrăgostesc de coasă. // Cînd fermentează milurile-n gînd, / Știu — limpezire nu va fi curînd / cît nu-i balanța veacurilor dreaptă. / Deși mă recunosc, îmi sînt străin. / Cel din oglindă a murit puțin — / Ca un ascet cînd urcă prima treaptă. / Ce faci aici? — mă-ntreabă glasul tău, / Trudesc și eu la ceasul ăsta rău". **(Drumul de întoarcere)**.

Nucleul dramatic iradiant al poeziei lui Nicolae Jinga nu se constituie disjunctiv, ca în dilema hamletiană / „A fi sau a nu fi ?" / ci copulativ. Deci nu sau-sau, ci și-și. Prin urmare, în același timp, a fi și a nu fi, a fi și înger și demon, și rău și bun, „deopotrivă vierme și personaj celest" (cum spune poetul), a avea, altfel spus, conștiința impurității fundamentale. Aici se află, pare a spune poetul, sursa răului, dar și măreția tragică a condiției umane. Asumîndu-și-o, exprimînd-o, o poezie nu mai poate fi „cîntecul suav" căci atunci n-ar mai fi ceea ce este. Ea, poezia este o oglindă a bucuriei și a tristeții, a fericirii și a nefericirii, a speranței și a scepticismului, dacă nu cumva este chiar toate acestea. Opțiunea lui Nicolae Jinga pentru acest tip de poezie este limpede exprimată : „Mai bine tras la mușchi de jos / dintr-un tărîm / neexploatat de Dante / unde-ntreții / decorul fastuos / un stol de păunițe elegante ; // mai bine barcagiu la Styx ori sclav / ori melc de-o zi / impleticit în bale / decît să vinturi cîntecul suav / în paradisul bîntuit de jale ?" **(Mai bine)**. Dacă în poezia citată este expus un crez mereu respectat, în amplul poem **Fără sfîrșit**, autorul reușește o excepțională punere în operă a acestuia. Condiția poetului și a poeziei, înțeleasă ca variantă a condiției umane, limitele cunoașterii (între dorință și suferința de a ști) tentația neantului (ca amor fati) și curfundarea în existență, temporalitatea distructivă (căci ireversibilă) iată tot atîtea teme abordate în acest poem greu de sensuri, care ar merita, dacă ar fi posibil, să fie citat în întregime. Nefiind, citez doar ultima strofă, care exprimă, atît de original, forța poeziei de a solidariza destine și de a transmite, dereglînd simțurile, înțelesuri supreme : „ar fi oare firesc (cînd ce-ating mistuiesc) să vorbesc printr-o gură străină ? / chiar acum, ce mister ! cînd citești îți transfer / o subtilă nevroză divină ! /".

Înainte de a primi (prin poștă de la Orșova) volumul său, nu știam nimic despre Nicolae Jinga. Acum, cred că știu și că am reușit să exprim un lucru foarte important : Nicolae Jinga este un poet adevărat.

Valentin F. Mihăescu

CARTEA DE DEBUT „PRIER"

1. — La sfîrșitul anului trecut, Editura „Cartea Românească" a tipărit impozantul său volum colectiv de debut poetic. El se numește „Prier" *), are 371 pagini și conține 17 debutanți prezentați (în „Postfață") de cunoscutul scriitor Mircea Ciobanu. Generozitatea edituri a întrecut, astfel, toate așteptările. Lucrările trebuie privite din perspectiva lor bună — de la faptul că posedăm o mare cantitate de versuri publicate. Aceasta demonstrează că oamenii se interesează de literatură și vor să se implice, cît mai activ, în ea. E o situație privilegiată în Europa acestui sfîrșit de secol și ne simțim datori să o subliniem. De asemenea, valențele ei pozitive trebuie neapărat salvate.

Prin urmare, acum, voi scoate în evidență numai ceea ce reușește și-mi voi spori îngăduința pînă la limita maximă. Atitudinea contravine convingerilor mele privind rolul fundamental și inalterabil al artei, dar o voi adopta. Altminteri, ar însemna să vorbesc numai despre patru autori din volumul de față.

Să remarcăm, în fine, că „Prier" (ca și „13 poeți") nu dă nici o informație asupra debutanților. De astă dată metoda are o justificare, pe care o expune Mircea Ciobanu. „Din marele număr de manuscrise prezentate la concurs, juriul le-a ales pe acestea. A premiat, deci, poeme și nu nume". Drept. Numai că respectivele poeme, după actul premierii, consacră niște nume. În spatele lor se află permanent autorii, cu biografia lor cu tot. Nu e bine ca acești autori să fie lansați ciuntit în lumea literaturii.

2. — La nivel general, „Prier" este animat de o mare diversitate de formule poetice, ilustrînd cam toate modurile și modele perioadei postbelice. Predomină versul liber, iar latura „anti-literară" (în sens avangardist) e mai spectaculoasă aici decît în celelalte cărți de debut colectiv. În ciuda titlului, majoritatea poeților se simt atrași de toamnă ; însă există la toți o vădită țintire după transparență, răcoare, inefabil, ingenuitate — deci o căutare a purității și neîntinării esențelor care traduce străvechiul arhetip edenic al poeziei.

Fiecare autor e reprezentat prin suficiente texte — și cum am spus altădată — acordăm deplină încredere selecției operate de editor. N-am identificat criteriul ordonării poeților, dar — fiindcă nu poate fi cel valoric — voi păstra distribuția volumului, comentîndu-i în ordinea prezentării.

3. — Primul debutant se numește **Mihai Buracu** și este un adept al prozodiei tradiționale. De altfel, pare un spirit conservator prin excelență, care se simte la îndemînă pe cărările bine delimitate de alții. Realizează o frumoasă „Noapte cu salcîmi" dedicată lui Tucuiescu, pentru că știe să se lase impresionat de model și să-i înțeleagă viabilitatea. **Florentin Palaghia** își grupează poemele în ciclul „Faldul care mă ascunde". El vorbește despre o „poezie sfioasă" și despre „imagini nedumerite". Are o reușită imagine a pierderii : „Mi-aduc aminte — luna s-a rănit și locul din care îți scriu mă părăsește", precum și o neașteptată rememorare a iubitei : „tînără și nețărmurită ca o melodie / în mijlocul unei păduri".

Focul, sîngele, pămîntul, rîul și pădurea apar frecvent în versurile lui **Vasile Sevastre Ghican**. Se sugerează astfel un peisaj primordial și sălbatec : „Tu ai coapsă de mare zeu asfințit, / Durerile tale sînt pentru ploi ; / Timp nu există, în arbori sînt legi. / Aprige legi pentru setea din noi". Acesta, însă, e numai o mască : de fapt poetul caută în felul lui frumusețea și adesea o găsește altundeva, în fragila vibrație : „Citeodată, umbra mea / coborînd din ferestre / vibrează în somn".

Formal, textul lui **Doru Mihai Mateiciuc** utilizează o inovație a poeziei americane din anii '50 : înlocuirea disjuncției prin semnul „/", același semn puțind să despartă și două versuri scrise într-un singur rînd (de unde, o oarecare ambiguitate creatoare). Tot din anii '50 ai Americii îi vin folosirea onomatopeelor : „avem o singură dragoste și o singură moarte / cine sîntem, de unde venim, aaaa..." precum și unele rudimente de reificare a lumii : „lîngă zidul trestiilor / luna oglindește / cadranul inoxidabil al lacului". În rest, autorului îi reușesc mai ales versurile sfioseniei și ale naivității : „sub geamuri zidite cu nisip umbra / gînguresțe încă".

„Locul / Cel mai umbrit / Al luminii" reprezintă spațiul privilegiat al lui **Ioan Emanuel**. Așadar, nu e de mirare că va vorbi despre frumusețea serafică a morții — în fapt, tocmai în asemenea discursuri atinge el nivelul poeziei : „Trupul ei poartă fluturi copii în torace. / Sfere limpezi, subțiri. Poartă / Semnele morții frumos rînduite / Sub inele albastre", etc...

Exceptînd prozopoemele despre „soldatul mondial", se poate avea încredere în **Marian Bodea**, poet autentic al antologiei. El e atras cu precădere de angelic, exclamă : „Aud roz", simte „lacrimile care mă zgîrie pînă la sînge" și îndeamnă : „Opriți-vă și vă spălați locul aripei". Frecvent, angelicul e simbolizat prin imaginea tipică a copilului, iar autorul realizează aici poeme foarte bune, absolut deloc desuete. Arhetipul îngerului întovărășește și vindecă durerea — prin suavitate, reintorcînd-o în inocență. Mișcarea sa fundamentală e următoarea : „Îți aștern / Sovăind, umbra degetelor mele / Pe suspine". Există și o interesantă dramatizare a arhetipului, intitulată : „Întîmplare de joi". Evoluția viitoare a lui Marian Bodea trebuie neapărat urmărită.

În schimb, șocantă rămîne exclamația „calule-calule!" ce străbate întreg ciclul „Scrisoare fraților noștri copaci", datorat lui **Viorel Mirea**. De altfel, toate textele sale sînt îmbibate cu semne de exclamație ; probabil că, strigînd incontinuu, autorul n-a mai fost atent și la ce strigă — așa încît explic de ce versuri frumoase zac îngropate într-o mare de banalități agresive. Sper ca Viorel Mirea să se trezească din beția tipătului, căci există în el și poezie.

Grigore Grigore Bechin se chinuie să scrie sonete. Spun se chinuie, deoarece efortul său e evident și înduioșător. Altminteri, însă, avem de-a face cu un poet adevărat, ce simte acut aspectul malefic al iubirii și care vibrează neașteptat de pur în preajma fiorului. Adaug că „Ultimul soldat" e cea mai frumoasă poezie anti-războinică pe care am citit-o în ultimul timp.

„Ritmul neasemuitei iubiri" îl domină pe **Iordan Grecu**, un autor interesant, în pofida diformului „Cîntec pentru cnemidă". Eul său liric aspiră la reintoarcerea în edenul naturii, iar iubirea (cu accente „cupidonice") tulburată și purifică deopotrivă formele. Merită citată integral o evocare a satului, pe muchia subțire dintre mit și realitate : „Departe sub rotile Carului Mare / Adoarme satul meu obosit / Copii dorm cu stele mari în brațe / Ca săbii de lemn lustruit // Fîntînile cu ciuturile goale / Așteaptă zorii să vină / Iar fetele se trezesc din vis / Puternic mirosind a lumină".

Visul îl preocupă și pe **Marian Stoica** — își intitulează ciclul de poeme „Visul unui vis" Iată cel mai interesant fragment de aici : „Doar gîndurile noastre / ca albatroșii obosiți / mai cad pe țărm : — Cum să rămînem / în lumină / mai mult decît visăm ?"

Grafică de Raluca Grigorcea

Foarte întunecat e **Constantin Hrehor-Corvin**, al cărui crez literar ar putea fi următorul : „Toate cuvintele se rostesc / printr-o rană". Nici rîsul nu mai salvează nimic : „Rîdem pe sfărîmatele transparențe". În stare circumstanțe, celebrul vers al lui Terențiu capătă o altă formulare : „nimic din ce-i omenesc nu mă / scapă" Chestiune limpede pusă.

Claudiu Mitan, care pomenește și prietenia sa cu regretatul Daniel Turcea, știe foarte bine ce înseamnă arta: „Te urcai pe cristalele sunetului / văile-ți primeau ofranda, / imaginai decoruri și era adevărat". Prin urmare, așteptam mai mult de la dînsul. A realizat două texte interesante („În fognetul acestei iluzii" și „Luna își dezvăluie tainele") pe linia misterului lui Blaga.

„Le Grand Guignol" e foarte viu în poemele lui **Marcel Ion Fandarac**. Se preia aici poezia arlechinului, în atmosfera boemei franceze. Atitudinea posedă accente simpatice ; posedă însă și dezavantajul că e vizibil epigonică. Totuși, e singura atitudine ce i se potrivește deocamdată lui M.I. Fandarac : atunci cînd o părăsește, devine banal.

Victoria Milescu a debutat, de fapt, în „Argonauții II" și am avut deja prilejul să vorbesc despre ea într-o precedentă cronică de debut.

Victor Munteanu se dorește „un înțelept al tăcerii". Prin urmare, scrie o poezie frecvent gnomică și, pe alocuri, interesantă. Totuși, la el se aplică mai degrabă vechea părere că poezia s-ar naște din durere : îi reușesc în primul rînd imaginile suferinței și ale sfîșierii : „ah, suflet al meu ciocîrlia se-afundă în cer / zadarnic te prăbușești în genunchi s-o-nlocuiești cu un țipăt". Dragostea are efect catalitic, dar în sensul sporirii durerii : „Pune tu mîna ta pe sufletul meu / și grăbește tăietura din mine".

Curios personaj este eul liric al lui **Stefan Dincescu**. Vizibil atras de Villon (ca și de oricare alt „cotcar" de geniu) el mimează — sau chiar posedă ? — neastîmpărul, nonsalanța și patosul lipsei de prejudecăți. Textele sale sînt foarte contradictorii : alături de kitsch-ul vulgar și plin de el se află — citind în context — momente de o însănătoitoare diafanitate, precum acesta : „Trăiam numai în zori / Ciocîrliile zburau în toate părțile. / Mi-era teamă să nu te spargi, / Să nu te împrăștii în flori". În cazul lui St. Dincescu personalitatea poate fi mai palpitantă decît poezia.

Și iată, la urmă, vine straniul ciclu „Romanul sau posibilitățile Magdalinei" realizat de **Dinu Pătulea**. Este momentul cel mai interesant al volumului.

Nu prea s-a scris la noi poezie de tipul celei practicate de Dinu Pătulea. Publicul român, nefamiliarizat cu Gary Snyder și cu experimentele creatorilor negri din S.U.A., va recepta — în primul rînd — noutatea formulei : spațiile mari dintre cuvinte, versuri dintr-o silabă a unui cuvînt, limbajul violent colocvial transformat în limbaj poetic, disnarîția diferenței formale dintre proză și poezie etc. Apoi va observa autocrația atitudinii „postmoderne" : multă ironie, totală lipsă de inhibiție în fața culturii, reificarea lumii, masivă intertextualitate.

Prin toate acestea, Dinu Pătulea e un demn reprezentant al grupărilor seduse de noutățile la modă prin lume. Dar toate acestea nu-l fac poet — poet îl face ciudata prezență a Magdalinei : amantă, soție și metaforă a morții. La originea ei stă sinteza dintre ritualul erotic eminescian și mîndra crăiasă din „Miorița". Totul ascuns sub masca unor întîmplări conjugale cotidiene — metodă ce-i reușește admirabil lui Dinu Pătrulea și care demonstrează caracterul incontestabil al talentului său. Indiferent de felul în care scrie, omul acesta are ceva de spus literaturii : iar eu, cel puțin, îl voi urmări cu maximă atenție.

Radu Comănescu

*) „Prier", volum colectiv de debut poetic, Editura „Cartea Românească", 1988.

Forța poemului

Urmare din pag. 1

din pălărie". Rezultatul? O literatură „vidă" care n-a convins pe nimeni. Și asta pentru că revolta împotriva „retoricii formale", a conservatorismului steril, a degenerat într-o revoltă anarhică împotriva literaturii însăși.

S-a crezut că abolirea oricăror norme și instaurarea aleatorismului verbal vor deschide noi orizonturi creației. Dar creația, atîta timp cît se adresează unui public presupune o formă expresivă, o tehnică a captării bunăvoinței („captatio benevolentiae"). În folclor există dictonul „Vorba dulce mult aduce"... pe care moderniî l-au cam uitat. Modernitatea s-a dorit an'iretorică, însă, paradoxal, lingviștii, semioticienii, structuraliștii, criticii literari de azi au observat că, ceea ce fac este în fond retorică. Specialiștii vorbesc despre „legea simpatiei imediate", despre „modelul contagios", etc, toate aceste fenomene țin de arta comunicării, în lipsa ei nu putem vorbi de o expresivitate memorabilă. De la „Scrisorile" eminesciene și „Nopțile" lui Macedonski la „Elegiile" lui Nichita Stănescu, „Imnele" lui Ioan Alexandru sau lirica socială a lui Adrian Păunescu, funcția retoricii s-a menținut mereu vie, adaptîndu-se de la epocă la epocă și asigurînd forță de penetrație cuvîntului scris.

Dintr-o astfel de perspectivă, deviza „jos retorica !" e un nonsens. Este ca și cum ai spune : „abandonați puterea de convingere a literaturii !" Dar pentru a înțelege corect acest lucru trebuie să depășești sensul filologic în favoarea celui filozofic al termenului. Adică să te ridici de la „ars ornandi" la „convictio".

VIAȚA CĂRȚILOR

POEZIE

ALTE „RITUALURI"

Ritualul, incantațiile „vocii poetice" a lui Gheorghe Istrate își regăsesc, în ultimul său volum*), disponibilități și resurse ale dialogului cu semnificațiile metafizice ale expresiei poetice, cu propriile noastre certitudini și incertitudini asupra condiției umane. Poetul își interoghează eul liric la modul introspectiv și retoric, „cufundîndu-se" în intimitatea propriei sale existențe : „aștept să-mi ardă-n carne spinii / s-ajung curat la cel ce sînt / să bat la ușile luminii / cu piatra unui mut cuvînt" **(Pur)**.

Cufundat în cuvinte, poetul nu devine prizonierul lor ; își dezvăluie însă teama față de „capcanele" sensurile lor, de imposibilitatea „eliberării" adevărului de sub tutela șabloanelor. „Tiparul" cuvîntului, reificarea expresiei poetice par a fi obstacolul care ar sta în calea deschiderii și cunoașterii interpersonale : „stau în tipar și n-am cuvînt / cuvîntul se usucă-n sine / stau ingropat în legămînt / ca steaua în întunecime (...) / stau în tipare și frămînt / cenușa semnelor puține / sudoarea-ntîiului cuvînt / ungînd tăcerile din mine // am vrut să mușc din slava grea / de-atunci ființa-mi singerează / mereu pe gura mea o stea / își va-nmuia-n cuvînt o rază // cuvîntu-i centrul firii — sorb / răspuns al sufletului orb / rostire-a morții și-a vechimii / cu buzele întunecimii" **(Tipar)**.

„Imersiunea" în tainele cuvîntului are drept „scop" descifrarea unor răspunsuri care să înnobileze omul și condiția umană. Din „subteranele" cuvintelor nu se poate însă ieși decît purificat, atins de „păcatul" conviețuirii cu valorile binelui și frumosului. De aceea, poetul, deși pare că renegă cuvîntul, se reîntoarce, de fiecare dată, către magma originară a semnificațiilor sale primare : „mă întorc cu nerăbdare / în matcă — tot mai adînc / mi-am interzis orice sărbătoare — / sărbătoarea mea e Cuvînt" **(Har)**.

În demersurile sale cognitive, eul poetului străbate uneori teritorii inaccesibile, încît cuvintele nu mai servesc drept vehicul și „purtător de cuvînt" al adevărului vieții. Numai tăcerea, reflecția metafizică mai poate „grăi" despre esența lumii și a condiției individului în univers. „Despărțirea de cuvinte" apare astfel inevitabilă : „nu mai mi-e frică de cuvinte / ele mi-au fost un timp veșminte // de cînd le-am lepădat și-s gol / în larma lor nu mă mai scol (...) / acum stau singur și ascult / tăcerea mea grăind de mult" **(Despărțirea de cuvinte)**.

Revolta poetului împotriva „larmei cuvintelor" înseamnă, de fapt, conștientizarea pericolului reificării și fetișizării cuvîntului, a expresiei poetice, în ultimă instanță, care nu mai poate asigura cunoașterea și comunicarea adevărurilor existențiale, esența lumilor profunde ale ființei noastre. Deși poetul mărturisește că „învață să tacă", avînd drept „demiurg" și călăuză memoria părinților, acordă în cele din urmă o șansă cuvîntului, dar numai înnobilat de „sevele" meditației și reflecției : „el este singur — nenumit / noi robi îi sîntem — robi noi toți / el este poarta dinspre mit / lichidu-n care orb înoți / el e prea singur părăsit / îi încercăm pe rînd vecia / eu stau în sine nerostit — / grai mic în graiul cît stihia // mi-e ochiul cît e ochiul lui / îl spun și buzele mi-s sparte / el e răsfățul meu dintîi / e timpul meu de după moarte" **(Cuvîntul I)**.

Conștient pe deplin de „asumarea" riscurilor comunicării, eul poetului mărturisește cu modestie că nu este decît un mesager, un „grai mic" în fluxul comunicării secretelor de către **Ființa** originară. Rămas în singurătatea cuvîntului, înconjurat însă de haloul reverberațiilor și sensurile lui multiple, poetul ne încredințează de fidelitatea sa, scrîind cu sîngele său poemul nesfîrșit al **Ființei** : „nu mai sînt singur — din ființă vin / întors în ochiul morții care plînge / și ies din ceața trupului virgin / la piept strîngîndu-mi vorbele de sînge" **(Copii)**.

Poemele reunite în acest volum „respiră" atmosfera creată deja în cărțile anterioare, asigurînd astfel permeabilitatea și continuitatea unui crez artistic, care face din expresia poetică a discursului una dintre trăsăturile esențiale ale creației sale.

Mircea Cristea

*) **Gheorghe Istrate: „Despărțirea de cuvinte", Editura „Cartea Românească", 1988.**

PROZA

ENIGMA DIN TITLU

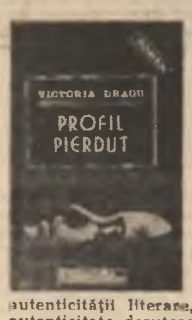

Cineva m-a întrebat dacă știu ce actriță și-a tipărit recent un jurnal sub pseudonim. La răspunsul meu, persoana a rămas total derutată și convinsă că nu știu, sau că nu vreau să dezvălui secretul. De aici ar putea porni deci unele considerații asupra noului roman al Victoriei Dragu *). Autoarea, după remarcabilul debut cu „Mater prienesis", oferă acum un jurnal conceput și scris după asimilarea perfectă a lecției autenticității literare, numai că tocmai această autenticitate derutează și pune încă o dată sub semnul întrebării valoarea de document a ceea ce numim jurnal. Este, dacă se poate spune astfel, prima și cea mai importantă calitate a Victoriei Dragu, ea reușind un transfer total în structura sufletească a unui alt personaj dintr-o lume aparte, mai complexă și — prin definiție — dualâ. „Profil pierdut" ar fi așadar jurnalul intim al unei actrițe tinere, care se confesează cu o sinceritate debusolantă, întrebîndu-se mereu și mereu despre viața și meseria ei, despre vocație și împlinire, despre iubirea căreia îi este realmente sclavă : iubirea față de un singur bărbat, iubire analizată în toate ipostazele și infinitele ei fațete. Din această iubire urmează a se naște un copil, dar totul eșuează tragic, acesta venind pe lume mort. „Profil pierdut" capătă mai multe semnificații, cartea dezvăluind pe rînd și cu abilitate, cărările între deslușirea enigmaticului titlu. La început cititorul este tentat să creadă că el simbolizează destinul obișnuit al unei actrițe inteligente, dar sortită a face o carieră oarecare la un teatru din provincie. Zbaterile, căutările, autocontrolul de o luciditate nelertătoare sînt transcrise de autoare cu nerv și o eleganță a înlănțuirii ideilor care adesea transformă lectura în sărbătoare intelectuală. Cheia titlului pare a fi apoi dedusă din experiența unui anumit fel de a filma, respectiva actriță acceptînd să nu-și arate fața spectatorilor, mulțumindu-se cu profilul și cu mărturisirile „în priză directă". Aici termenii de specialitate sînt discutabili, dar în întregul cărții nu deranjează. Supoziția insă nu rezistă multe pagini, fiind pe cale de a fi înlocuită cu aceea a iubitului care, din neglijență și cu ușurătate, pare a se autoalunga de pe soclul ce-i fusese rezervat. Talentul de a portretiza, instinctul (sau știința) individualizării precise fac să se rețină personaje episodice precum doamna X, Dobrotescu, doctorița Crina, regizorul Pandrea, garderobiera testrului, Ilinca Rucăreanu (posibil personaj central al unui alt roman) și, nu în ultimul rînd, Titus, credinciosul patruped canin. Paradoxal, cel care este încărcat cu toate darurile, idolul unicei iubiri, nu depășește starea de făptură fără trup, imaterializîndu-se parcă voit, ca și cum idolii nu au nevoie de atributele celorlalți.

Și totuși, profilul pierdut aparține în exclusivitate autoarei jurnalului. Convinsă la început că nu are vocație de luptător, ci „numai de răbdător", ea urmează un șir de experiențe existențiale, încheiate cu o pierdere grea, ducînd acest drum la o schimbare fundamentală de concepție și comportament. Depășind criza morală, revenind pe scenă, intrînd în alte și alte roluri, actrița derutată, sovăielnică se regăsește sub un nou chip, schimbîndu-și profilul. „Nu analiza, ci trăiește !" exclamă ea în finalul jurnalului, unde jură că nu va mai reveni.

Scrisă cu exemplară seriozitate, construită meticulos, cuprinzînd — în pofida aparenței de egocentrism — un bogat material de viață, prins în scene de antologie (precum revelionul grotesc sau pateticul drum în doi spre fintina înșelătoare din cîmpie), „Profil pierdut" confirmă remarcabilul debut al Victoriei Dragu, impunînd cert un prozator care, așa cum se spune într-un sonet voiculescian, nu a fost niciodată ucenic ci, de la început, deplin maestru.

Liviu Grăsoiu

*) **Victoria Dragu : „Profil pierdut", Editura „Eminescu", 1988.**

Ferestrele realului

Urmare din pag. 1

tive firești la o realitate multiplă și polifonică, mai bogată în sugestii ascunse decît înclinăm deobicei să i-o recunoaștem. Ca și autorii acestia, deveniți astăzi celebri, el tinde să-și aroondeze un spațiu de visare privilegiat, un spațiu în care timpul și percepția lucrurilor se schimbă mereu, după legi imposibil de sesizat, și în care, intruziunea visului și fanteziei absoarbe cu lăcomie realitatea prezentului. O lume dunăreană legendară și imaginară — toate cărțile sale sînt plasate în Deltă sau în apropierea mării —, cu teritorii întinse pierdute printre ape și stuf, cu orașe nemaivăzute, de tipul cetăților fortificate, cu o lume pestriță, de granițe, alcătuită din generali și venetici, pescari și negustori, circari și somnambuli, contopiți într-o masă diformă de relații suspecte, dar insațiabil atrași de morbul puterii sau al îmbogățirii, de himera trecutului, a plecărilor sau a eroticului, ca de niște impulsuri atavice greu de descifrat, populează toate scrierile romancierului, ca un fel de marcă a unei personalități românești pe cale de a-și făuri un statut artistic tot mai bine precizat. În Delta dogorită de soarele toropit, el închipuie povești nesfîrșite, care se nasc una din alta, precum la porțile Orientului **O mie și una de nopți** deschide drumul spre comorile ascunse ale lui Aladin. Ferecător și fermecător de cuvinte, T. D. Savu este un exorcizator care le descîntă spre a le obliga să intre în starea de grație, atunci cînd totul e posibil și zborul imaginației nu are oprire.

Noul său roman **Fortul** (Ed. Militară, 1988) e un asemenea roman parabolă despre aparență și misterul lumii. Detaliile schimbării se acumulează încet, într-o lentoare desăvîrșită, care ne fac să asistăm, deodată cu sublocotenentul Dierna,, la intrarea realului în zona de friabilitate. Elev eminent al unui Colegiu militar, la absolvirea căruia ar trebui să rămînă aici la catedra de tactică și strategie, elevul Dierna se supune rigorii imprevizibile a testului final, sau îl obligă să ajungă la o țintă și o localitate dată, inexistente pe harta ținutului : fortul Cardon. Întreaga lui ființă se va concentra de acum spre luarea în posesie a unei realități care îi scapă, care dovedește suspecte discrepanțe, pe care se străduie să le înregistreze și să le explice. Metodic, scrupulos, exact, deprins să cerceteze lucrurile pe toate fețele, să despice firul în patru, notîndu-și într-un jurnal tot ce vede și aude, Dierna e în fond Naratorul și Eroul cărții, comentatorul și actantul ei, cartea luînd naștere sub ochii noștri din experiența singulară trăită de el în spațiul frisonant de la fortul Cardon. Apariția neașteptată a unui cerb-iluzie, dispariția reperelor care îl leagă de trecut, schimbările intervenite de la o zi la alta în fort, deruta ca stare firească a certitudinii cunoașterii, izolarea spre care e în cele din urmă dirijat, asemănarea tot mai frapantă a oamenilor de aici cu maiorul Tauss de la școala militară, par să-l conducă spre concluzii ce nu se potrivesc cu ale celorlalți, spre prezența unei realități imposibile, care-i scapă. Prezența obsedantă a unei „lumi paralele" e tot mai iminentă și tocmai cînd e gata să-și dea pe față descoperirea, fortul și oamenii lui dispar ca într-un misterios cataclism. Împrejurarea e legată de apariția în fort a unui maestru în calotipie și catoptrică, Otto Kazak, al cărui atelier devine un fel de tunel al timpului, o mașină uriașă de miracole, de schimbat spațiul și timpul. Spărgîndu-i-se, din greșeală, o ladă, din cele care conțineau oglinzile misterioase, întreaga construcție imaginară a fortului se prăbușește, intrînd în neant. Dierna se trezește în final în fața unei realități incredibile : el nu figurează în scriptele armatei, n-a urmat nici o școală militară, iar maiorul Tauss a părăsit Colegiul cu mulți ani înainte, fortul Cardon existînd doar într-o propunere de proiect a acestuia etc. Puterea himerică a iluziei, fabulația și aparența sînt două domenii autonome care își dovedesc în romanul lui Savu puterea lor absorbantă, putere ce definește atît de bine acel fantastic al realului practicat de autor, cu o constanță și o ingeniozitate, dar și cu o înzestrare, care i-au devenit de acum caracteristice.

Desen de Nicolae Gadonschi

*) **Tudor Dumitru Savu : „Fortul", Editura Militară, 1988.**

„Fără organizarea agriculturii pe baze socialiste, de stat şi cooperatiste nu am fi obţinut nici marile realizări din agricultură, dar nici remarcabilele înfăptuiri în dezvoltarea generală a patriei noastre."

NICOLAE CEAUŞESCU

SATUL ROMÂNESC – spațiu al permanentei deveniri

Adevăr şi certitudine în viaţa şi munca unor ţărani din Bărăgan

Într-una din încăperile Muzeului sătesc din Mileşti, judeţul Ialomiţa, se află o fotografie reproducînd, aproape în mărime naturală, o secvenţă din ceremonialul „Caloianului", vechi obicei de invocare a ploii. O ceată de copii desculţi şi palizi, avînd în mijloc un păpuşoi cioplit din pămînt, purtat în braţe de o fată, cutreieră ţărina cîmpiei cu paşii lor de zei-mărunţi, cîntînd : „Iene, Iene, Caloiene / Ieniţă, Ienită, Caloienita / De cînd ploaia n-a plouat / Şi pămîntul s-a uscat / Deschide-ţi poarta cea mare / Să cadă ploaia cea tare"...

Iată o imagine ce putea fi întîlnită de-a lungul şi de-a latul Bărăganului — remarcă Ştefan Chioveanu, secretar cu probleme de propagandă al Comitetului comunal de partid. Şi nu cu foarte mulţi ani în urmă — adaugă — pentru a o considera de arhivă. Ea nu trădează cu orice preţ o credinţă mistică, ci mai ales o dragoste fierbinte faţă de pămînt şi muncile lui, o dorinţă arzătoare de a face, alături de neputinţa împlinirii gestului creator, datorită unor vitrege condiţii naturale. Astăzi, desigur, altfel stau lucrurile.

Îl ascult, în continuare, pe tînărul activist : vorbeşte limpede, argumentat, convingător — cu toată dreptatea de partea lui. Mă impresionează mai ales acest „astăzi, desigur, altfel stau lucrurile" — ca om care cunoaşte, vede, verifică dimensiunea lor exactă.

„Astăzi, desigur"... — şi-mi ridic privirea pe cerul limpede al locului, şi pe acest cer se decupează conturul de azi al comunei Mileşti, cu casele sale noi, încărcate de verdeaţă, pomi fructiferi şi flori, cu cele cîteva edificii ale sale moderne (între care grădiniţa, şcoala, centrul de creaţie şi cultură „Cîntarea României") cu panglica aceasta de asfalt (spre deosebire de vechiul, prăfuitul, răstignitul drum pe uliţi) pe care rulează maşini de diferite mărimi, cărute brăilence trase de cai, biciclete ţanţoşe şi neastîmpărate.

La Mileşti, întîiul semn pentru noua cale de muncă şi viaţă poartă data de 30 martie 1952. Atunci şi-au unit pămînturile şi puterile primele 46 de familii — 58 de femei şi 52 de bărbaţi — care au înţeles, cu un ceas mai devreme decît ceilalţi, că acesta este adevăratul rost, unicul drum. Mulţi dintre ei sînt astăzi pensionari, alţii continuă să lucreze — dar toţi zîmbesc acum cu gîndul la cele 13 000 de zile-muncă făcute în primul an : nici 20 pe cap de locuitor, cînd în prezent numai un sfert-trimestru sub 200 normale pe an. Şi, totuşi, acele „zile" au descărcat cărute de grîu şi porumb în ogrăzile lor, care i-au convins repede şi pe ceilalţi (încă nehotărîţi) să adere la noua formă de proprietate asupra pămîntului — şi de atunci, toamnă de toamnă, în toate ogrăzile milogeştenilor coboară cărute împovărate de rodul muncii lor unite.

Cam tot de pe atunci a început să se impună şi acel „astăzi" — un astăzi permanent, despre care vorbea secretarul cu propaganda al Comitetului comunal de partid ; căruia i-a urmat noţiunea întăritoare „desigur". „Astăzi, desigur — dar, mai ales, desigur — înseamnă rodul zării deschise de Congresul al IX-lea al partidului, cînd la cîrma destinelor naţionale a venit cel mai iubit şi mai vrednic fiu al poporului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu. Începînd cu această dată, din inima mereu tînără şi spiritul cutezător al marelui bărbat al ţării se revarsă peste ţară şi oamenii ei lumină nouă, generoasă, fertilă, ocrotitoare.

★

În Muzeul sătesc din Mileşti se mai află o imagine-simbol pentru destinul acestor oameni. Este o fotografie desfăşurată pe un perete întreg, care reprezintă un moment dintr-o vizită a secretarului general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, în această comună. Combinele pufăiau spornic — îşi aminteşte un martor ocular — iar noi trăgeam la coasă într-un clin, pe care creşcuse grîu frumos, înalt. Tovarăşul Nicolae Ceauşescu aici s-a oprit, lîngă noi, cosaşii. Ne-a întrebat cum stăm cu munca, cu viaţa, dacă trăim bine, dacă sîntem mulţumiţi de ceea ce cîştigăm în ceape. I-am spus că sîntem mulţumiţi. Cîştigăm bine, sîntem foarte mulţumiţi. Tovarăşul Ceauşescu a luat coasa din mîna unui consătean şi a întrat alături de noi, în lan. Sînt om bătrîn, am văzut multe, dar nu mi-a fost dat să văd atîta iscusinţă în minuirea coasei.

Fotografia din muzeu exact acest moment îl surprinde : pe secretarul general al partidului în mijlocul cooperatorilor din Mileşti, înfigînd coasa în lanul de grîu. O imagine grăitoare pentru înaltul exemplu de muncă şi abnegaţie pe care secretarul general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, îl dădea acestor oameni, tuturor lucrătorilor ogoarelor.

Călăuziţi de acest luminos exemplu — care reverberează puternic în sufletele oamenilor — milogeştenii au făcut legămînt să muncească mai bine, mai spornic, să nu dea înapoi din faţa nici unei greutăţi. Iar munca n-a fost uşoară, greutăţile deloc puţine. Cu atît mai pline, mai rotunde au fost izbînzile. Consemnez aici cîteva, cu ajutorul inginerului Gheorghe Mihai, preşedintele cooperativei agricole. Nu înainte de-a spune un cuvînt despre tînărul specialist, care s-a legat de acest loc ca nimeni altul. A venit la Mileşti în anul 1974, imediat după absolvirea facultăţii. Trei ani a fost şef de fermă, timp în care şi-a verificat puterile, talentul, voinţa. Rezultatele obţinute au condus la conferirea răspunderii de inginer-şef — în care a lucrat alţi zece ani. De doi ani este preşedinte. Apelînd la memorie, la sfera activă a acesteia, determinată de trăirea intrinsecă, Gheorghe Mihai ţine să facă unele comparaţii raportate mai ales la anul 1974, data venirii sale aici. Astfel, în acel an, la principalele culturi s-au obţinut următoarele producţii la hectar : grîu — 2 800 kg ; porumb — 5 000 kg boabe ; floarea-soarelui — 3 000 kg. În prezent — adică în ultimii cinci ani la rînd, spre a sublinia caracterul constant al producţiilor — s-a obţinut : la grîu — 4 800 kg (peste 5 300 kg în 1988) ; la porumb — 10 000 kg boabe (circa 14—15 000 kg ştiuleţi) ; la floarea-soarelui — peste 4 000 kg (peste 4 800 kg în 1987, ocupînd locul I pe judeţ). În acelaşi timp s-au înregistrat rezultate bune şi la legume : peste 40 de tone de varză la hectar ; peste 45 de tone de tomate ; peste 27 de tone de ceapă — situînd unitatea pe primele locuri pe judeţ.

În toată această perioadă — îmi spune preşedintele Gheorghe Mihai — au fost şi cîţiva ani de secetă, care, deşi s-au resimţit în nivelul unor producţii, nu au muşcat din recoltă ca-n vremea, nu prea îndepărtată, a „Caloianului". Lipsa de precipitaţii a fost suplinită prin metode şi tehnologii moderne de lucrare a pămîntului, printr-o bună cartare agro-chimică a solului, prin folosirea judicioasă a îngrăşămintelor şi erbicidelor. De doi ani — ca urmare a generoasei politici agrare a partidului şi statului — întreaga suprafaţă de pămînt a cooperatorilor din Mileşti a fost racordată la sistemul de irigaţii.

Multe din aceste succese se datoresc inginerului-preşedinte Gheorghe Mihai, celorlalţi specialişti care au lucrat sau lucrează aici, în acest autentic perimetru de creaţie, muncă şi gîndire creatoare. Ca un exemplu elocvent, se cuvine menţionat faptul că de aici, din Mileşti, a fost promovat medicul veterinar Liliana Antonaru, astăzi ministru adjunct al agriculturii. Tot de aici a fost promovat, spre a deveni un condeier competent şi talentat, inginerul Octavian Iosif, ziarist la „Tribuna Ialomiţei". În locul lor, noi specialişti s-au alăturat frontului ştiinţific al Milogeştilor, între care actualul inginer-şef Costinel Socoteanu, inginerul horticol Ionel Neacşu. Competenţa acestui front al ştiinţei şi tehnicii se dovedeşte şi prin faptul că cerealele livrate la fondul de stat de către milogeşteni sînt destinate pentru sămînţă, că aici rodeşte, în fertile loturi demonstrative, colaborarea cu specialiştii de la Staţiunea de cercetări Mărculeşti.

Între cuceririle muncii unite, oamenii din Mileşti aşează la loc de frunte — în fiecare inimă, în fiecare casă — propria lor bunăstare. Se trăieşte bine, prosper, civilizat la Mileşti. Se trăieşte frumos. Aşa cum, de altfel, se şi cîştigă. Fără a sparge cerul mirării — dar, ca şi în producţie : sigur, constant. Adică an de an, între 20 000 şi 22 000 — după locul ocupat de fiecare în sfera producţiei. Nu întîmplător, această cooperativă este unitatea cu cel mai mare număr de pensionari C.A.P. din judeţ : 840. Aceasta nu înseamnă, în nici un caz, c-ar fi îmbătrînit forţa de muncă a satului. Dimpotrivă. Că din acest sat, din această comună nu se pleacă ; oamenii sînt statornici : în muncă, în viaţă, în vatra natală. La ora de faţă, comuna numără 3 400 de locuitori. Dintre ei, 1 240 sînt braţe active de muncă în C.A.P. Iar dintre acestea, cîte 100 pe an merg gratuit în staţiuni de odihnă şi tratament.

De la zestrea săracă, de început, în 1952, cooperatorii din Mileşti au ajuns să aibă astăzi o avere de 86 milioane lei, să realizeze anual o producţie în valoare de 30 milioane lei. Oameni chibzuiţi, posesori de beneficii, ei au depus, numai în ultimii doi ani, cîte 10 milioane de lei în bancă.

Muncind cu dăruire şi pricepere, cu abnegaţie, cooperatorii din Mileşti au fost distinşi cu înaltul titlu de Erou al Muncii Socialiste — al cărui brevet, frumos înrămat, l-au aşezat în muzeu, să-l vadă toata lumea, să se bucure.

★

Străbătînd satul în pas agale, atenţia mi-a fost atrasă de nişte clasim-clopoţei-gîlgîieci, ce tăiau dintr-o clădire nouă, etajată. Pe o firmă minusculă, cu litere ca pentru copii, citesc : „Grădiniţa". Înăuntru, freamăt de culoare şi veselie. Educatoarele Maria Cîru şi Stana Cioc îi învăţau pe micuţi — cu exemple pentru vîrsta lor, dar cît se poate de riguros — teoria mulţimilor. Aşa îşi petrec copilăria urmaşii celor care, nu cu foarte mulţi ani în urmă, răscoleau praful cîmpurilor arse de secetă, invocînd ploaia.

Printr-o fericită întîmplare, în aceeaşi clădire cu „Grădiniţa", se află şi Dispensarul uman ale cărui cadre veghează la sănătatea celor mici şi a pămîntilor lor — căruia i-am trecut pragul. Doctorul Gheorghe Cristache tocmai consultase o tînără femeie, asigurînd-o că în curînd va avea o naştere uşoară. Solicitîndu-i o consultaţie de... presă, m-a încredinţat să reţin : scăderea sensibilă a mortalităţii globale, în special a celei infantile ; creşterea simţitoare a sporului natural al populaţiei. În privinţa natalităţii — indicator de bază în acest domeniu de activitate — la Mileşti se înregistrează bunul procent de 18,1 la mie, aflat şi el în sensibilă creştere. La obţinerea acestor frumoase rezultate şi-au adus contribuţia toate celelalte forţe medicale, între care : medicii Mihaela Popescu şi Mihai Jalbă, asistentele Sanda Mihai şi Vali Radu, oficienţii sanitari Teodor Enache şi Nicolae Tricu.

...Un ultim drum l-am făcut în cîmp. Acolo l-am întîlnit pe ţăranul sef de echipă Vasile C. Neacşu, care numai ce pregătise varza timpurie în seră — şi venise şi el în cîmp, să vadă grîul ridicat de-o palmă pe cer. La un moment dat, l-am surprins cum se întoarce într-o parte, trăgînd puternic aer pe nări. Vîntul de miază-zi — spune vine primăvara, timp de muncă. Şi rămînem o clipă aşa, împreună, fără cuvînt, să primim odată cu pămîntul, în faţă, vîntul aducător de primăvară, muncă şi viaţă — Vîntul de la Miază-Zi.

Ion Andreiţă

Castranova — adevăr şi legendă

Mă gîndesc la desculţii lui Zaharia Stancu, poate chiar la aceia cărora, la anotimpul culesului de vie, li se puneau botniţe pentru a nu se atinge de boabele de struguri rubinii, nici măcar într-atîta încît să poată să-şi umezească buzele însetate. Şi cînd socoteşti că ei, strugurii (cu boabele albe şi roşii, negre şi rozalii, atîrnînd în ciorchinii grei) erau plămădiţi prin truda pînă la epuizare a celor mulţi, lipsiţi de pămînt şi de adăpost, de cele necesare minimului trai ! — îţi conturezi şi mai clar acele tablouri ale vremilor de tristă amintire. Acestea şi multe altele au fost relele de nesuportat, pentru care cei care plămădesc piinea ţării s-au ridicat la luptă de atîtea ori, ei plătind grea jertfă în acei sîngeros martie 1907 cu nu mai puţin de 11 mii de ţărani împuşcaţi. Mă gîndesc la viltorile satului nostru, românesc, zugrăvite cu atîta măiestrie în „Moromeţii" lui Marin Preda. Aici, în operă, se întrezăreşte însă tot mai vădit (odată cu intrarea pe scena istoriei româneşti a clasei muncitoare) o puternică undă a speranţei de mai bine şi pentru slujitorii gliei. Căci filosofia, cu iz de real a lui Ilie Moromete (emanată în dialogul lui cu chiaburul Ion Bălosu) parcă „anunţă" că ţăranul român s-a mai „deşteptat", între timp, iar că zările libertăţii lui sînt undeva pe aproape.

Şi zările libertăţii i-au venit, irezistibil, căci gloriosul August 1944 avea să marcheze, în istoria multimilenară a neamului nostru, începuturile unei ere noi pe acest pămînt de legendă. A început deci revoluţia, care prin „arterele" ei, specifice fiecărei etape în parte, a pulsat şi îşi pulsează necontenit sevele întru împlinirea destinului de aur al patriei. Iar una dintre etapele revoluţiei, pe care a constituit-o istorica Plenară a C.C. al P.C.R. din martie 1949, a fost organizarea sectorului de stat în agricultură şi trecerea la cooperativizarea agriculturii — proces amplu şi complex de transformare a acesteia într-un sector de interes vital pentru progresul economic şi social al întregii ţări. Şi cît de greu a fost începutul, îşi aduce bine aminte şi Ioana Protopopescu din Castranova Doljului. Ea a avut privilegiul, în acea zi de 4 septembrie 1949, să-şi pună pecetea „semnăturii", alături de încă 336 săteni, pe actul de constituire a Cooperativei agricole de producţie „16 februarie 1933" de aici, eveniment ce va rămîne pentru totdeauna întipărit în memoria celor ce l-au săvîrşit şi prin ei, se înţelege, în istoria vie a oamenilor din această străveche aşezare doljeană, cu nume de simbol. Pentru Ioana Protopopescu, după cum sîncer se destăinuie la cei 75 de ani ai săi, înscrierea în cooperativă a însemnat „dezrobirea propriei existenţe", ieşirea din mizerie şi sărăcie prin forţa eliberatoare a revoluţiei. A însemnat pentru ea, care era lipsită de pămînt şi neştiutoare de carte (aceasta fiind „zestrea" de căpătîi pe care ţărănimea săracă din Castranova, ca de altfel din toată Oltenia şi ţara întreagă o moştenea de la vechiul regim) deschiderea drumului atît de rîvnit pentru muncă şi învăţătură. Da — şi pentru învăţătură, întrucît din zori şi pînă în seară muncea pe ogorul unit, iar pînă noaptea tîrziu, împreună cu alţi săteni, participa cu sîrguinţă de adolescent la cursurile de alfabetizare, ea reuşind, din ţăranul neştiutor de carte care fusese, să ajungă în cele din urmă în conducerea cooperativei, precum şi în alte munci de răspundere, achitîndu-se cu înaltă cinste de fiecare dată de sarcinile deosebit de grele şi complexe ce i-au fost încredinţate. „Începutul a fost greu, deosebit de greu, el a cerut depunerea unor eforturi pînă la sacrificiu — afirmă Ioana Protopopescu — dar comuniştii cu adevărat, indiferent de natura sarcinilor ce le-au fost încredinţate, nu au şovăit în nici o împrejurare, nu au răspuns niciodată cu „nu se poate" la îndemnurile partidului revoluţionar, al cărui ţel suprem a fost făurirea unei patrii libere, demne şi prospere pentru toţi fii acestui pămînt strămoşesc. Amintesc că noi, cei 336 de săteni, care ne-am unit pămînturile şi am pecetluit actul înfiinţării cooperativei agricole din Castranova, am pornit la drum cu o zestre funciară de numai 254 ha, din care 190 ha de teren arabil. Am mai avut în inventar : 21 de care şi căruţe, 31 de pluguri clasice, 18 grape, 129 de prăşitori, o secerătoare, doi cai, 30 de boi pentru muncă şi 14 vaci de lapte. Deşi prima recoltă obţinută în vara şi toamna anului 1950, prin munca unită a tuturor, a fost de numai 1 900 de kg grîu şi 1 300 de kg porumb ştiuleţi la ha, aceste producţii constituau totuşi în acea perioadă o adevărată performanţă, ele fiind aproape duble în comparaţie cu cele înregistrate de noi, în anii ce au precedeat constituirea cooperativei agricole. Gospodar de frunte al aşezării, pensionarul Ilie Zamfir, îmi spune cu siguranţă în cuvînt : „Sîrul acumulărilor noastre multiple a început, desigur, să crească treptat încă de la înfiinţarea cooperativei, dar adevărata deschidere spre culmile ascensiunii a fost marcată de cel de-al IX-lea Congres al partidului, cînd la cîrma destinelor naţiunii a fost ales prin voinţa întregului popor, tovarăşul Nicolae Ceauşescu. Istoricul Forum din 1965 a declanşat, realmente, multiple şi hotărîtoare prefaceri în toate sectoarele de activitate, inclusiv în agricultură, ca sector de importanţă vitală al economiei naţionale. Declanşarea şi intensificarea complexului proces de mecanizare şi chimizare, de înfiinţare şi extindere a marilor sisteme de irigaţii, de dezvoltare şi asimilare a ştiinţei şi tehnicii în organizarea producţiei şi a muncii, în elaborarea şi aplicarea tehnologiilor de vîrf, au propulsat şi continuă să propulseze agricultura patriei pe coordonatele înfăptuirii cu succes a obiectivelor Noii revoluţii agrare. Beneficiind şi noi de toate acestea, am reuşit ca la nivelul anului 1988 să obţinem o producţie agricolă globală în valoare de aproape 25 milioane lei, ea fiind de peste 14 ori mai mare în comparaţie cu cea de la înfiinţarea cooperativei agricole." De fapt, prin sporirea an de an a rodniciei pămîntului, prin toate transformările înnoitoare ce s-au produs, s-a reuşit ca şi aici, la Castranova, să se ridice pe măsură şi nivelul de bunăstare materială şi spirituală al oamenilor. Împreună cu primarul localităţii, Ion Dincă, un tînăr care este pus pe fapte mari, străbatem aşezarea de la un capăt la altul, atît pe artera principală, cît şi pe uliţele laterale. Aproape la tot pasul te întîmpină noul, el fiind conturat, deopotrivă, de unităţile economico-sociale şi de învăţămînt, precum şi de gospodăriile falnice ale sătenilor. Reţinem că există în comună, printre altele, un impunător aşezămînt cultural (cu o sală de spectacole de 450 locuri, cu bibliotecă şi punct de documentare politico-ideologică), o şcoală cu 16 săli de clasă, un modern magazin universal şi un local pentru poştă, un dispensar medical şi o casă de naşteri, o brutărie, două sifonării, o cofetărie şi o librărie. Valoarea totală a mărfurilor de care au beneficiat cetăţenii, în anul trecut, prin intermediul reţelei de desfacere a comerţului local, s-a ridicat la peste 10 milioane lei. În jur de 70 la sută din săteni locuiesc în case moderne, spaţioase, iar un număr de 50 de imobile se află în construcţie, prin respectarea legii sistematizării. Vreo 200 de familii sînt posesoare de autoturisme şi, în curînd, un număr de 8 specialişti vor beneficia de tot atîtea apartamente prin darea în folosinţă a blocului de locuinţe care este într-un stadiu avansat de execuţie. În vizita noastră prin comună, zăbovim la porţile sătenilor Ştefan Smărăndache şi Ilie Stancu, ale căror case cu etaj se învîrtesc după soare. Pătrundem în curţile lor şi observăm, încă de la prima vedere, că nu numai casele prin fălnicia lor fac dovada unui puternic spirit gospodăresc al oamenilor ce le posedă, ci şi modul cum este

Emil Lăzărescu

Continuare în pag. a 5-a

Locuri natale

Dacă priveşti harta ţării, punctele cele mai înţunecate — deci, reliefu cel mai înalt — sînt Munţii Făgăraş, cu cele două bastioane ale lor, Negoiul la apus şi Moldoveanu la răsărit. Oltul le îmbrăţişează — parcă, cu braţul drept — apoi sparge stîncile la Turnu Roşu şi se prinde, într-o curgere lină, în talia Dunării. Dîmboviţa, la rîndul ei, îi separă de Piatra Craiului şi Bucegi, la răsărit. Ca şi munţii, riurile sînt eterne şi determină, deci, un relief şi o geografie. Între Olt şi Dîmboviţa, celelalte riuri, ţîşnind toate din lespezile Făgăraşilor : Arges, Vilsan, Topolog, Riul Doamnei (le înşirui cum îmi vin în minte) : toate curg pe direcţia nord—sud. Pe aceste văi punctele cardinale urmează relieful. Spui la deal — înseamnă nord ; spui la vale — e sudul. Un al treilea punct cardinal este, pe toate aceste văi, „Cornul caprii". Vara, cînd fulgeră la Cornul caprii, fie că eşti pe valea Vilsanului, a Topologului ori a Riului Doamnei, e semn de furtună mare, de vijelie. Se mai spune că vine de peste Olt. Cornul caprii este Capricornul, o direcţie puţin deviată între apus şi sud.

La mine (pe valea Riului Doamnei) i se zice unui deal aflat în această direcţie faţă de sat Flămoaia, sau Flămoiţa. Cînd zic Podul Flămoaiei, îmi răsare în minte raristea de fagi, toamna, tîrziu, cînd la foc în apusul soarelui. Ori chiar focurile de odinioară (azi s-au mutat mai lîngă sat, pe Guia ori pe Ţilfa), cînd se aruncau rotile înfăşurate în cîlţi, date cu păcură şi apoi aprinse în miezul nopţii să vestească oamenilor, că soarele merge spre capătul drumului său şi trebuie să se întoarcă, încet, încet, pînă în primăvară şi apoi pînă în vară, iarăşi, deasupra capului, pe calea lui regală. Toponimul vine — aşa l-am considerat totdeauna — de la „flamma", în latineşte fulger, şi trebuie pus în legătură cu observaţia meteorologică de mai sus : el defineşte Cornul caprii faţă de sat. Tradiţia este, însă, de altă părere : oamenii ştiu că la început au locuit pe dealuri, între păşuni şi păduri — iar la albia riului, unde se află satul acum, au coborît tîrziu, abia de vreo 300 de ani. Flămoiţa ar fi, aşadar, locul de unde vin ei, nu de unde vin ploile peste ei...

Dar cîte alte denumiri de locuri nu mai sînt pe întinsul satului meu ? Tinca, Buşteneţ, Bunaia, Valea Nandrii, Zăpodii, Boboci, Omaru... Pe unele le înţeleg, pe altele nu. Valea Nandrii — este acum sat de sine stătător — se află după Valea lui Nan, de ea se leagă o legendă cu o fată înecată în girla repede. Nan — şi Nandrea, bărbat şi femeie, dublet toponimic cu sensuri uitate... Ţilfa, apoi, dealul din faţa satului ca o căciulă de miel trasă pe ochii scolii de lîngă girla lui Pungoi, cred că vine de la „tilv", băsica aceea lemnoasă cu care scoţi tuicâ din butoi. Asta pentru că sînt butoale în sat... dar planta din care se fac tilvuri nu creşte pe la noi. Ţilfa poate veni, în egală măsură, de la latinescul silva, pădure (sălbatic, silhui — sînt termeni uzuali). Ţinca trebuie să fie în legătură cu „ţînc" — ori cu „ţanc"... Apoi girlele, atît de multe, apoi curmăturile (toată copilăria m-a obsedat numele acesta de bot de deal : „Curmătura lui Iepure" : cum, d-le, un iepure fuge, de ce să se rupă dealul aici ? Cine l-o fi „vînat" tocmai cînd să pice în ripă ? Ripa se numeşte ...Ripa Hoţului !).

Oricît ai fi de adîncit în studiul limbii, în satul tău etimologiile rămîn mereu subiective, populare. Am crezut totdeauna că Jupineştii mei, împreună cu Bădicenii, satul de peste deal, şi cu Leiceştii, satul de peste riu, fac un fel de tripletă, o geografie ascunsă vederii dar activă cîndva. Copil fiind, cînd treceam hotarul Bădicenilor aparea mereu de pe la ei cîte un zdrahon „cît crucea de Vlaşca", cum se spune, cu bita de trei ori mai mare decît el — alergînd să ne sperie ori să ne ia vitele. Dimpotrivă, pe luncă, la riu, printre sălcii şi răchite, pe malul celălalt, femei tinere spălau rufe într-o unduire continuă parcă bătute de un vînt nevăzut... Apoi balurile, apoi căsătoriile : ai noştri luau fete de la Leiceşti şi băieţi de la Bădiceni (băieţii lor luau fetele noastre). Credeam că Jupineştii ţin cumpăna „judecă" între sate echilibrul demografic. Numai că, în

Nicolae Georgescu

Continuare în pag. a 7-a

Patria

Despre patrie scriu cu o petală de floare,
Despre patrie în fiecare moment pot doini,
Patria-i lumina vie şi caldă de soare,
Cărarea pe care pornesc în fiecare zi.

Despre patrie scriu cu un spic de grîu,
Patria de-a pururi poate să-mi fie,
Cel mai apropiat şi limpede riu
Trecîndu-mi prin ochi, o nouă bucurie.

Despre patrie scriu cu inima aşezată-n cuvînt,
Despre patrie scriu cu toată iubirea mea,
Patria-i al nostru bun şi veşnic pămînt,
Visul meu aşteptat de cea mai tînără stea.

Pămînt cu nume frumos

Pămînt al vieţii, pămînt cu miros de grîu,
Al nostru eşti şi al nostru vei rămîne,
Prin tine, tăcuţi, curg străbunii ca un riu
Tu rămîi cartea frumoasă şi vie a limbii române.
Pămînt de unde răsare sunetul verde al ierbii,
Pămînt al veşniciei, pămînt cu rădăcini de ţară,
La izvoarele tale coboară însetaţi cerbii,
În tine vedem floarea de iubire clară.

Pămînt de seminţe, pămînt cu nume frumos,
Neîntîrziat lîngă tine stau de cînd mă ştiu,
Îţi ascult doina într-un tîrziu duios
Mereu despre tine voi fi vrednic să scriu.

Ideal de libertate

Dreaptă lumină ne eşti iubită ţară
Cunună de spice şi frunte de zori,
În suflet rămîi mereu o primăvară,
Ideal de libertate al celor trei culori.

Ţara ne este cuvîntul ce rămîne,
Soare ce răsare peste munţi şi grîu,
Gînd şi crez al Limbii române,
Gură de rai şi nesecat riu.

Ţara ne este lumina din privirl,
Zare senină, dor ce ni se cuvine,
Ochii eroilor în care se-aprind uimirl
Vreme de pace şi rostire de bine.

Înalt destin ne eşti iubită ţară,
Cunună de spice şi frunte de zori,
În suflet rămîi mereu o primăvară,
Ideal de libertate al celor trei culorl.

Sarmizegetusa

O boare mereu nestinsă înaltă
Nesecatul dor al achiului
De a fi mereu în sufletul mare
Al patriei şi a-i vedea cuvîntul
De rod şi de linişte
Cum rămureşte prin noi
Cu toate ramurile pe care răsare
Soarele timpului ridicîndu-ne privirile
Peste incandescenţa amiezilor.
M-am aşezat lîngă ferestrele Sarmizegetusei
Unde scriu acest poem ce-mi rămîne mereu
Ca un zîmbet de lumină şi de bucuria
Sînt cu sufletul lîngă acest templu
De istorie şi de iubire cu puterea de a ne
Cunoaşte credinţa noastră ce străluceşte-n
Lacrima fierbinte a străbunilor.
La Sarmizegetusa, se limpezeşte achiul
Cînd dăm „Bună ziua" cetăţii
Pămîntului de culoarea ierbii, a grîului
Neuitat în miezul lui dulce de pîine.
Gîndul rămîne această veşnică răsărire
Această privire nemuritoare
Ce veghează lîngă acest Olimp sfînt
De întemeiere şi cinstire a Limbii române.

Iată cum

Cine se-ntreabă de unde începe patria
Cine nu-i simte şi nu-i vede zorii de iederă,
Cine nu-i poartă-n palme boabele de rouă,
Cine nu-şi simte sufletul alci
Unde miroase a pîine şi a floare
Cine nu ascultă foşnetul cadrului
Oriunde pleoapele rămîn deschise
Niciodată nu va putea înţelege
De ce înfloreşte sudoarea peste frunţile noastre
De ce spunem Eminescu şi mai ales
„Mai am un singur dor"
Să crezi că patria e tot ce inima
Simte aproape şi primeşte-n interiorul
Ei
Iată cu ce întrebări se însămînţează
Singele meu.

Poemul

Poemul e o nestinsă chemare
Ce încunună lumina ce se vede
Cum arde cu temei în ochi
Ce se vede cum se înalţă în dimineaţa de patrie
În privirea ce trebuia să existe
Pentru ca acest grai românesc
Să rostească şi să trăiască
Ev nou deschis către viitor.
Poemul se scrie cu o mare cinste
Lasă la vedere ca un mugure
Ca o floare şi mai apoi ca un rod
Ca un măr peste care
Roua-şi ninge o ei sărutare
Poemul înmiresmează tăcerea
Dă gîndului nemărginirea
Iar cuvîntului privirea
Adevărul ne apropie
În această patrie frumoasă
De visul şi crezul suprem
De idealul şi rostul nostru de linişte şi pace.
Poemul e o nestinsă chemare
Sensul şi dorinţa cea mare
De a ne şti acasă împreună cu destinul
De patrie.

Miron Ţic

liliana ursu

Sub cercul de lumină

Ce inspăimîntătoare viețuire în afara mea
sub cercul de lumină al celor neintîmplate !
E adevărat, hingherii nu trec pe aici, nici pompierii
animalele sînt încă libere, apa se mai poate bea
și în piatra inelului încă se mai zăresc delfinii

Cosmonautul ce m-a vizitat ieri poate
îți va spune mai multe despre viața pe pămînt
eu despre cea de la marginea lumii
unde ideea repetiției e mai periculoasă
decît un zbor cosmic.

Casa lui Rubens

Din fuga trenului, din fuga șinghelui
începi să înțelegi prădătoarea știucă
și frunza toamna — aur stărimat, împrăștiat prin cringuri —
prizonier casei se tînguie un greier
— concertul lui Händel pentru corn — :
tu și timpul.

Asemeni iepurelui în pustia de grîuri
tresari, te tîngui, (libertatea zăpezilor nu seamănă cu a ta !)
acum cînd simți orașul de sub munte cum se apropie
cu viteza unui supersonic
de inima zgribulită
începi să crezi că ai putea fi liber

P.S. Casa lui Rubens ascunsă în cer
lustruită de nori și uitare
o desenează noaptea pe geamul înghețat.

Solfegiind...

un lucru mic, neînsemnat e viața mea
dar cîtă strălucire are clipa
cînd aurul literei luminează adaia
cînd îngerul cel ponosit
urcă scara păcatelor mele
cu pleata inimii ștergînd podeaua
și brusc ne recunoaștem
și plîngem încet

și eu cobor
și el urcă
tot mai sus scara...

Călătorie cu balonul

mereu în derivă, cu vîntul șuflînd
din cele mai ciudate direcții
fără provizii, aruncînd mereu saci cu nisip
pînă și hainele, pînă și inima roșie a speranței
plutim ușor, cinici desigur privind în jos
dar liberi !

poemul acesta e chiar pielea mea întinsă la maxim
între stări și cuvinte ;
agățat de un cireș plin cu cireșe
el ignoră chiar și faptul că e prizonier
„Unde o să-ți petreci eternitatea ?
dar copilăria ?"
îl întreabă cireșul
în timp ce un pîlc de buruieni se agață de balon

Zbor

Petalele gîndurilor mele
Hoinărind undeva
La marginea apelor înspumate
Unde aș vrea să devin pasăre,
Să string în răcoarea zborului meu
Inimile întristate,
O durere curată să simt
La fiecare răscruce de nori.
Dar m-am născut altfel și atunci,
Aripile s-au frînt
În boarea dimineții.

Anișoara Ciobanu-Velici

rodica draghincescu

Bal de supraviețuire

(pseudo-poem)

Acel mișcător loc din crucea ulițai :
arbul cu luna gravată pe piept,
bețivul tropăind de încrederea într-un
mortar incompetent
o pălărie uitată pe-o bancă
împrejur lanuri de simplă ghimpată,
pe care se usucă voaluri fosforescente,
un vel de veşti, filtrînd victimele
prietenoasei absente.
horcăitul ceasornicului sapă tunele de umbră,
prin care trec viermi spre fructul dat în pîrgă.

✡ ✡ ✡

revolta labirintului începe
o mînă iese din adînc și mă lovește
valsez răzbunătoare pămîntul sub mine
deasupra-mi o nuntă părăsită învie.
vîiin ! mirele pe un deal
mireasa pe alt deal
vîiin !
formînd o tandră galerie
nuntașii apar și dispar.
mirific bal de supraviețuire.

✡ ✡ ✡

săgeata venin arcul singurătății
sunetele își fac scurtări din pieptul dimineții
un chiot batjocoritor despică poemul în două :
jumătate subsemnatei,
jumătate vouă !

Întuneric superb

Semiîntuneric
din care țîșnesc bălării, stînci roase,

un fel de balenine cu picioarele groase,
călătorind în sînul pustiu bănuiți spini,
nevăzuți ce teamă mă face să sufăr,
să mă cațăr în propriul meu spate,
precum înainte de moarte, dorința de
o fluieră discret.
întuneric superb,
prin care luna se goleşte de lapte
într-o furtună cu milioi fierbinți.
aburul fierbinți înfoiat pîlcurile unui
eventai din care țîșnesc pești cu burțile
excentric crescute,
un fel de valuri, rostitoare ceasuri fără ore,
încît năvodarele și undițele să se poată ruga.
căzînd neîncetat, ceasornic amorf,
mă cațăr în propriul meu spate
și strig oglinzii de mine să se despartă
precum înainte de moarte,
balenele cu picioarele groase
călătoresc în sînul pustiu bănuiți spini.
în întuneric șapte foarfece late
lumina unui reflector divin, ar trebui
să tăie, balenea din mijloc
și o roată dințată
iar toate celelalte sînt strămutate undeva într-un vîrtej
de chin.

carmen firan

în lipsa dragostei

intru în casa cu obiecte ticsită
din care mi-am făcut singură bucurii
abur de lemn umed plutește
peste scrumiere și cărți
tu mai dormi cu creioanele așezat în urechea

intru și mă izbește mirosul de stele și climp
văd merii înfloriți și îi aud
iarba își întinde colțul spre fotoliul strîmb
din care îmi promiț să iubesc lucrurile
așa cum sînt

o pasăre îmi zboară de la o tîmplă la alta
cu umbra ciinelui stau acum la masă
și ochiul meu drept plînge mai mult

atît de aproape

se tăcea că erau capacil
la fel de importanți ca și noi
păreau a înțelege despărțirile
atinși de aceeași lumină
care fumegă amintiri
un vis ceremonios ne cuprindea
prin lucruri
și ne eram aproape
cu simplitatea mai complicată
de trăit

privirea se încurca în atîtea alte
tremurătoare —
să ai în cele din urmă o floare de măr
și să nu mai știi ce să faci cu ea

pînă cînd

au e adevărat că oamenii
ne fac mai frumoși și mai buni
că ne inițiă din încheieturi
pe un acoperiș de cerată
e doar o prăvălie de cer negru
un fluviu de nisip sub pleoape
pînă cînd lumina
ne găsește încercănați cu încă o zi
mai tomătari pe o plajă cu frig —
acele valurile ne lovesc
egal și statornic
în tîmplă —
un tremur înaintea morții călătorii

visez cuvinte

mi se părea că mă vei duce
într-un loc unde trăiește
un corb uriaș
„și noi vom rămîne acolo toată viața
stăpîniți mereu de frică" —
îți mai citeam cînd păsările înnegreau cerul
lăsîndu-și umbra peste frunțile noastre
era așa o trecere fără sfîrșit
de la pămînt la pămînt

tu știai anotimpurile cuvintele frigul
în palmă șîngera unealta de scris
să uiți să mă prefac să uiți poate visînd
tu trăisei deja
eu învățam viața pe dinafară

cu singură umbra ta

noapte cu falduri
draperie de teatru în așteptare
rămîi cu telefonul pe piept
tăcerea are zgomot
ca amintirea ta despre tine
piciorul gol scăpat din întîmplare
în cioburile rămase pe covor

strivești între dinți o sîmînță amară
viața mereu de la început
ochii fierbinți palmele tandre
mereu ceva de iubit
ca și cum pustiul ar putea fi acoperit
cu singură umbra ta
furișată la nesfîrșit

privirea cade grea pe lucruri și forme
cum scuturi sertare cu păsări deasupra orașului
coerentă acolo și vezi
trupul sfîrșește călătoria

lidia novac

Cînd Altair...

Și steaua mea
din cînd în cînd
îmi scrie...
Dar tu,
cu toamna-n creștet
și fagnetu-n clenpie,
ce cringuri largi
desferezi
de viii și-nșpriniții inimii
trecutelor povești
cînd Altair
îți bate
mănunchiul cărții ?

Mama

Cu voi răsare soarele
în dimineții reci.
Veniți,
răscoliți risul
din cotloanele vechi,
scuturați anii tineri
din fagnetul nucului.
Vă depărtați.
Eu rămîn.
Mă răsucesc
în raze vîntului
de la nord la sud,
de la apus la răsărit
și tot întreb :
Ați plecat ?!
Ați venit ? !
Voi, copiii mei !

...De pămînt

iarba din stele se frînge de vînt
florile, iarba se apleacă sub gînd
inima, mîinile mi se string
mi se frîng
sora mea
de pămînt...

Adună-ți culorile,
renunță la logică,
varsă tot galbenul
peste zăbrele,
fă să strălucească,
cu razele grele,
însemnul fierbinte
al zilelor mele !

Florile, iarba se usucă plîngînd
ivirea din stele se stinge nătîng
întinde-mi o mînă,
o frunză din crîng
sora mea
de pămînt...

ileana popescu-holban

Să mă ierți

Să mă ierți că mi-e dor, din sărite de zăpadă,
pe retină-mi aleargă un minut răvășit ;
ora inimii-mi arde, timpul tău vrea să șadă,
eu te strig fără vină, uma ta a venit.

S-ar putea să nu știi, umbra ta e pe treptă,
o mai string încă-n palmă ; pe sub tîmplă mi-e gînd
și mi-e rană în irișii care vor să te-aștepte
și mi-e dor de zîmbrea din cuvîntul de rînd.

Și mi-e dor de mîncluna-ți iubirilor toate
amestec pe buze au-n sufle destrunchit ;
Să mă ierți că mi-e dor ! Că blestem e în toate !
În iubire, în urî, în odăi și morți...

S-ar putea să nu știi cît îți sînt de aproape ;
pe rugul privirii am tocat demadat
și mi-e lună cărunță de regrete sub pleoape...
de-aș putea să te-atîng, timp de timp departat !

Moment

„Copaci în alb, mirese de cuvinte..."
frunză metamorfozată în pasăre,
fîntînă răsărită de un răsărit de lună,
luminos mireasmă de rugină,
îngeri adormind în palmă,
inima noastră înveșnică în iarbă,
atît de neputincios,
infern și Paradis la un loc,
oboseala singelui din urmă,
cînd ne descoperim fără umbră...
Da ! cum cu atît, iubite,
cu degetele flăminde de-ncercare,
trecem prin ființa noastră trecătoare...
și-atît de puține stări ne mai ciopîrțesc
...Copaci în alb, mirese de cuvinte",
singe spălat de ploi și jurăminte !...

Crede-mă

Crede-mă cînd îți spun
că sîntem păsări de foc
pe umerii de lumină fără trup...
Crede-mă, că-n starea asta ciudată,
schiocpătă clipa și stringe inima
căptușită cu glezne de iarbă...
Crede-mă, pînă cînd răzvrătiri de primăvară
nu vor înmuguri în ceruri vrăbii,
pînă cînd ultimul acord nu va cobori
într-o stație cu regrete...
...dar timpul curge în aer,
cuvintele, înfipte în iarbă,
rostesc oglinzile lumină,
ca niște poeme
pe care mi-e teamă să le deschid...

Cam atît

Plouă de la un deget la altul cu nori bolnavi,
plouă, de cînd mi-am pierdut ultima umbră...
Plouă trist. Se destrămează sintagmele, iubite,
plouă barbar ca fulgere căzute de pe lună.

Plouă cu frunze care nu-și mai spun nimic,
plouă de la o margine la alta a singurătății
Plouă cu planete și asteroizi de speranță,
plouă cu fire de nisip...

Plouă cu îngeri care se lipesc de ferestre,
plouă, și-aș bea dintr-o frunză, uitarea.
Plouă cu pași străini. Cad parcă ceruri...
peste firele de sîmză ale singurătății. Plouă.

teatru

Dezvoltarea personajului

Dificultățile de înscenare ale unui text cu densitatea și nonconformismul poetic și ideatic ale **Dalbului pribeag** de D. R. Popescu, ar putea începe cu mai multe erori : recrutarea forțată din masa coloidală a discursului literar a unei narațiuni, fixarea de succesiuni temporale normale, instituirea amăgitoare de personaje conturate, de caractere, clarificări simplificatoare ale conflictului, intruziuni maniheiste. Și altele asemenea. Dar piesa ar sărăci, și-ar pierde zvîrcolirea ei de magmă de la facerea lumii cuvintelor și ideilor. Toată fierberea ei neliniștitoare, ce face nesigură realitatea și accesibil invizibilul, ce îmbracă binele și răul într-o tulbure, deloc decisă haină umană, și-ar pierde ceea ce îi dă farmec : misterul incertitudinii (gîndirii) eterne.

Așa încît studenta Camelia Robe a păşit cu dreptul în meseria de regizor, hotărînd piesei acesteia despre artist și lume, mai întîi, și abia mai apoi despre vinovăție și inocență, o soartă fericită. Elevă a profesorului Ion Cojar și a tînărului său asociat, Dragoș Galgoțiu, noua directoare de scenă a învățat de la primul, cu pasiune, rigoarea distribuției și a dezvoltării personajului, iar de la al doilea, cu o anume stîngăcie încă, voluptatea teatralității. Sigur că a păşit cu dreptul, deoarece nu a impus nimic piesei (cu excepția unor tăieturi ce, regret, au abandonat o seamă de sensuri importante, obscurizînd pe alocuri replica, în pofida construcției astructurale a textului). A trecut în spațiile actorilor și a scenografiei, conducînd cu discreție, dar și cu fermitate un spectacol puternic colorat, ce pune în valoare atît interpreții, cît și literatura bogată, incitantă a **Dalbului pribeag**. A asigurat mai ales actorilor un maximum de expresivitate proprie (terminologia industrială mă obligă să-mi reamintesc că regizorul e director de scenă) prin grija pentru pitoresc, pentru o autenticitate vie, suculentă, prin urmărirea fiecărui amănunt de gest, grimă, intonație. Așa am descoperit doi actori deosebit de talentați, **Viorel Păunescu** și **Florin Busuioc**, două nume despre care sînt sigur, se va vorbi, peste puțin, în teatrul și filmul românesc. Viorel Păunescu pare făcut pentru rolurile în care ne-am obișnuit, spre exemplu, să-l vedem pe Nichita Mihalkov. Aceleași nuanțe ce nu separă binele de rău, frumosul de urît, ci le amestecă, aceeași insolență totodată golănească și principiară. Florin Busuioc are relief.

Regizoarea, pentru că despre ea vorbeam, a mai reușit să construiască cîteva momente de efect — urcatul scării în final, ca urcatul în cer al unui om care n-a făcut decît să fie el însuși, (deci e absolvit) ; relațiile contradictorii dintre eroi, cînd urîndu-se, cînd fascinați unii de alții : un joc bogat al obiectelor, fie ele decor sau costume, ce sînt astfel integrate (în limita posibilului) atmosferei misterioase, de loc al nimănui, într-un timp fără definiție.

Scenografia, semnată de A. Harnaș și Ileana Vasilescu, e valoroasă în primul rînd prin costume, bogat narative, atrăgătoare. Dobromir e îmbrăcat ca un pictor ambulant din evul de mijloc. Aretia e (corect interpretată de Gabriela Butuc Păunescu) într-un costum roșu picant, drapat în mantii regale, iar Lucică într-un lung halat alb de mătase, înnodat peste cămașa și papionul diurne, ceea ce îi dă un anume aer de Girimea, bine întreținut de actor.

Salutînd debutul Cameliei Robe, mă văd obligat la o precizare ciudată, după atîtea elogii : **Dalbul pribeag**, pe scena Studioului de Teatru I.A.T.C. în pofida atîtor calități, e un spectacol căruia îi lipsește un lucru extrem de important : anvergura. Un sentiment de lucru minor domină întreaga reprezentație. Dar Camelia Robe a arătat totuși foarte mult pentru o debutantă, montînd o piesă extrem de dificilă : **profesionalism**. Și cred că asta i se cere unui absolvent de institut : să arate că a învățat bine meseria. Talent, forță creatoare, sînt cuvinte pe care de-abia de acum încolo le vom putea, poate, rosti, în numele ei.

Radu Anton Roman

film

«De ce are vulpea coadă»

Scenarist prolific, coautor al unor filme cu mare audiență la public, **Ion Băieșu** a oferit cinematografiei noastre substanța dramatică a unor pelicule ce au consacrat cineaști (să ne amintim de debutul scenaristic din 1985, cu **Camera albă**, în același timp debutul lui **Virgil Calotescu**, de polițistul psihologic **Maiorul și moartea** sau de **Mere roșii**, semnat în 1976, de pe atunci tot debutantul, **Alexandru Tatos**).

De ce are vulpea coadă, cea mai recentă colaborare a scriitorului cu Casa de filme Unu, este o fermecătoare comedie lirică evocată prin prisma avatarurilor unei perechi de cîtadini, cu mașină și copil, plecați în concediu la țară. Regizorul **Cornel Diaconu** valorifică integral sugestiile scenariului construind fluent și cu nerv povestea micuțului Gabi, care aflat pentru prima oară în universul rural descoperă, alături de doi bunici, bonomi și plini de haz, ciține prieteni simpatici și afectuoși atît în rîndurile copiilor, cît și printre animalele din ogradă. Noile relații stabilite de copilul familiarizat cu noutățile tehnologice, cu realitățile orașului, dar întrus acceptat cu dragoste în zona adevărurilor simple, dar semnificative din lumea satului de astăzi, avansează o experiență inițiatică plină de umor și duioșie. Nu lipsesc aici nici trimiterile la clasicul monograf al „amintirilor din copilărie", nici parafraza ironică a basmului clasic, nici sugestiile abil încorporate în replicile bunicului sau în aparenta inerție a bunicii.

Al doilea registru al filmului sugerează fără soluții moralizatoare tema cald ironică sub unghiul căreia sînt priviți părinții : grijulia mămică, excelent interpretată de o actriță pe nedrept ocolită de cineaști — **Rodica Mandache**, farmacistă, pictoriță amatoare și șoferiță începătoare, care invitată să conferențieze despre riscurile medicației sfîrșește prin a lua lecții de medicină populară. Sau, tatăl, discret interpretat de **Geo Costiniu**, fizician în vacanță, care reîntîlnind prima dragoste măritată, cu trei copii îi citește drept probă de microfon primul bilețel de amor.

Cornel Diaconu este de pe acum un cineast cu experiență, el construind un film tonic și plin de viață, dovedind talent și inspirație în realizarea unei savuroase comedii lirice, pline de antren și căldură umană într-o echilibrată expresivitate. El alege cu un relevant simț al măsurii oameni, lucruri, locuri ce conturează cu maximă economie atmosfera, fără a machia realitățile, lăsîndu-le să se exprime prin calitățile lor obiective, prin ceea ce au ele sincer și proaspăt. Realitățile din filmul lui **C. Diaconu** sînt ușor de recunoscut ca ambiantă în universul satului contemporan, în aspectivele sale înnoiri. Sub bagheta regizorului, personajul principal, Gabi, micul beneficiar al spectacolului oferit de capra cu doi iezi sau de vulpea pedepsită și iertată, rolul ei în ecologia pădurii primind în fața necazurilor făcute bursucului, este interpretat cu maximă siguranță și deplină spontaneitate de **Octavian Heresecu**, a cărui dezinvoltură în fața camerei de filmat poate lăsa pe gînduri mulți profesioniști. De altfel, protagonistul filmului, autentic erou de basm contemporan, se înscrie de pe acum cu deplină îndreptățire în cursa pentru premii a apreciatei Gale a filmului pentru copii de la Piatra Neamț. Conducerea sigură a regizorului determină armonioasa colaborare a unei valoroase echipe de interpreți din care mai fac parte inegalabilul **Valentin Uritescu**, **Petre Nicolae**, **Magda Catone**, **Antoaneta Gîdeanu**, **Florin Zamfirescu** și, partenera de vîrstă a micului Gabi, **Ana Maria Dumitrescu**. Mai participă inspirat și cu desăvîrșit profesionalism la aventura noilor „amintiri din copilărie" : operatorul **Florin Tolaș**, care, aflat și el la ora debutului, impresionează prin siguranța alegerii celor mai expresive soluții, compozitorul **Florin Nanu**, (apreciat și cu ocazia precedentului film semnat de **C. Diaconu**, **Niște hăleți grozavi**), autoarele ambianței, Marga Moldovan (decoruri) și Ileana Mirea (costume) precum și Melania Oproiu (montaj).

Călin Stănculescu

Mersul primăverii

pavel pereş

Iarna bătea în retragere cu fiecare zi, cu fiecare clipă.

Ideile de fond care animau Sfatul popular încolţeau în casele împodobite cu florile datinilor.

— Se-apropie primăvara !

— Ehei, mai avem să mîncăm multă mămăliguă pînă atunci, nici babele n-au trecut, după stilul vechi.

După o absenţă îndelungată, Avramescu se făcu văzut puţin timp, apoi dispăru, parcă ar fi intrat în pămînt. Trăia spaima prinderii lui Ivanciu, care, odată strîns cu uşa, ar fi mărturisit multe şi mărunte. În sat nu se mai ştia de Jean Avramescu, ca şi cum nici n-ar fi existat — oamenii uitaseră de el. Vorba că Vasile Pitulan urma să fie pus preşedinte al gospodăriei colective circula cu viteza sunetului.

Într-o seară la poarta acestuia apăru Avramescu. Pitulan se sperie, avu senzaţia că în faţa lui se afla o stafie.

— Primeşte-mă-n casă, îl rugă Avramescu.

— Intră.

— Am venit să te previn. Nu te pripi. Nu accepta. Colectiva nu trebuie să se facă. O să te bată Dumnezeu. Înţelege asta pînă nu e prea tîrziu, înţelege că o să te blesteme...

— Boierule, baţi cîmpii. Pentru asta ai venit ?

— Ca să te împiedic să săvîrşeşti o fărădelege. M-am socotit să-ţi spun ţie, diavolii ăia de la Sfat n-ar pricepe o boabă...

— S-a hotărît.

— Spune, Vasile, pentru ce lupţi ?

— Pentru noi, pentru binele nostru.

— Pentru care voi, răcni Avramescu, care voi, cine sînteţi voi ?

— Te-a orbit minia. Cei care-ţi sînt de-o seamă şi-au trăit traiul, acum e rîndul altora...

— Şi crezi că vei izbuti ?

— Altfel nu se poate, e o mare voinţă...

— La capătul luptei voastre o să găsiţi deşertul !

— Imposibil ! Unde sînt oameni cu mare credinţă în frumuseţea şi binele vieţii nu este deşert. Dar dumneata pentru ce te baţi, nu-ţi dai seama că ai pierdut totul ?

— E o pierdere de moment. Oamenii nu pot trăi fără pămînt. Voi îl-l luaţi, la început o să fie o zăpăceală, dar apoi...

— Trăim alte vremuri, vreau să fim toţi egali.

— S-o crezi tu ! Aşa ceva n-are cum să se întîmple. E-o nebunie egalitatea.

— Îţi fringi singur gîtul. Nu mai încerca nimic. Ulciorul nu merge de multe ori la apă.

— N-ai înţeles nimic. Nu poţi să înţelegi, anticristule ! Ieşi trîntind uşa.

★

Dragomir Somneanu trăia cu însufleţire momentul înfiinţării gospodăriei colective. Victor Tănase îl tot chema la regiune şi Somneanu se înfuria.

— Dacă n-aveţi altceva mai bun de făcut, lăsaţi-mă să-mi văd de-ale satului !

— Adică eu te-mpiedic de la muncă ! tună şi fulgeră Tănase. Bagă de seamă, că nu-mi pare partinică atitudinea ta. Îmi sună mie ceva a revizionism.

Somneanu tăcea. Nu-i era clar în ce viitor credea Victor Tănase, care nu se dezlipea de dosare şi de hîrtii. La Dealu Roşu căpătase preşedintele Sfatului adevărata încredere în viaţă, nu-i înţelegea nici pe sceptici, nici pe dogmatici care nu se străduiau să deosebească adevărul de minciună şi continuau să meargă înainte ca efect al unui ordin, unic şi neinlocuit.

— Ei, ce zice scriitorul ? îl întreba Somneanu pe Ghergu, zilnica întrebare cu care agentul fiscal se obişnuise, iar atunci cînd preşedintele nu-l chestiona, îi povestea el cîte ceva despre scriitor.

— Citeşte, citeşte. Nici nu mai vrea să bea. Mi-a zis că maculatoarele-s pentru el mină de aur. Te pomeneşti, şi eu ca prostul, habar n-am. I-am spus şi de gospodărie. A sărit ca ars. „Bine omule, şi taci cînd pregătiţi un asemenea eveniment ?" Are darul de a le exagera, zău. Dar de dumneavoastră vorbeşte... grozav, jur. Şi nu greşeşte cu nimic.

Iarna se stingea ca un foc bătut de vînt. Cojoacele şi broboadele erau lepădate rînd pe rînd. Pe o asemenea schimbare aparu la Sfatul popular, ca o poveste străină, Caterina. Somneanu o priviri ca un naufragiat. Mutenie şi speranţă.

— Am şi uitat că mai trăiesc, spuse Caterina prinzînd un moment prielnic. Am crezut că o să mai trec pe acolo, mai cred încă.

— Aşa e, admise cuprins de tulburare Somneanu, aşa e.

— O să trebuiască să plec din sat, îl ţintui Caterina cu privirea, vine primăvara şi o să vadă lumea...

— Ce să vadă ?

— O să am un copil.

Somneanu îşi pierdu complet graiul.

— E al tău

Mai frumoasă ca acum Caterina nu fusese niciodată, vremea îi sporise farmecele.

— Nu poate să fie adevărat.

— E adevărul şi nu-mi pare rău. Faci cum vrei. Oricum, e al tău. Nu ştie nimeni şi nici n-o să ştie. O să vînd totul şi o să plec. Întîi n-am crezut nici eu, acum nu mai am nici o îndoială. Nu regret nimic.

— O să ne gîndim, o să facem cum e mai bine.

— Eu am venit doar să-ţi spun. Restul nu te priveşte. Şi nici la babe nu mă duc. Că nu mă alg cu nimic din viaţa asta. Oi creşte şi eu un copil, alţii au crescut o droaie. Poate aşa nu m-o mai ocoli fericirea.

— Astă seară sau mîine vin la tine, să ne sfătuim.

— Să nu te dai de ceasul morţii. Am auzit eu cîte necazuri ai, dar m-aş bucura să-ţi fie dor de mine.

Caterina plecă mai înainte ca Somneanu să spună altceva. Surpriza căpăta proporţii cosmice.

★

Sufla vînt cald peste omătul lipsit de sonoritatile tinguitoare din vremea gerului, păsările se simţeau mai la largul lor. Parcă şi pămîntul se dezmorţea după o teribilă uitare.

Dragomir Somneanu se duse de urgenţă la raion.

— Uite ce e, tovarăşe Somneanu, începu calm şi decisiv primul-secretar al raionului, ca omul într-o poziţie înaltă, îţi apreciez sinceritatea, eşti comunist doar, îţi cunoaştem bine activitatea, e pe măsura aşteptărilor, ţi-o spun deschis, tovărăşeşte, dumneata ai imprimat un stil de muncă nou, cu o largă orientare şi asta se simte pozitiv în comună. Făcu o pauză şi-l privi cu îngăduinţă. Dar nu te putem înlocui decît după înfiinţarea gospodăriei. Cererea ta e întemeiată, o să analizăm situaţia. Ai răbdare. Ai putut stăpîni comuna, n-ai lăsat duşmanii de capul lor ; în condiţiile luptei de clasă, dumneata ai lucrat corect, principial, nu poate veni altul ca s-o ia de la început.

Lui Somneanu nu-i venea să creadă că fusese înţeles aşa de repede.

— Măsurile luate să fie duse la îndeplinire, să nu greşeşti tocmai acum, continuă primul-secretar.

— Am înţeles, tovarăşe prim-secretar, se lumină Somneanu într-un zîmbet. îmi pare bine că am găsit la dumneavoastră atîta înţelegere, eu m-am legat de oamenii de la Dealu Roşu, dar...

Dragomir Somneanu zăbovi două zile la raion. În comună se zvoni că fusese scos din muncă.

Vestea destituirii lui Somneanu ajunse la Dealu Roşu cu mult înainte de sosirea lui, ceea ce demonstra că antenele atît de specifice de a capta ştiri funcţionau scornind poveşti senzaţionale.

— N-aţi auzit ? o fi adevărat, n-o fi adevărat... se învîrtea Pătruţă Onofrei ca un titirez prin toată comuna.

— Ce să fie, mă, vorbeşte, îl somă Ghergu !

— Eu aşa am cumpărat-o, aşa o vînd, poate să fie o ştire falsă, provocatoare, cică l-au dat jos pe Somneanu...

— Nu-i adevărat, albi Ghegu, asta-i calomnie, o să-ţi dau eu cîteva să nu le poţi duce.

— N-o fi adevărat. Dar dac-o fi ? Ia să te văd, că ţi se urcase la cap şi lui Vasile şi lui Zaharia, hă, vestea asta e pe sponci ? dai un dorobanţ, că tu o treci la maculator.

Reîntors la Dealu Roşu, Dragomir Somneanu se dovedi mînă forte. Hotărî că în cel mult o săptămînă să aibă loc înfiinţarea gospodăriei agricole colective.

La data stabilită de înfiinţare a gospodăriei, într-o sală de clasă, în prezenţa delegatului C.C. al P.M.R. şi al guvernului se dădu citire hotărîrii : „Comitetul Central al P.M.R. şi guvernul au aprobat înfiinţarea gospodăriei agricole colective cu un număr de 46 de familii cu 181 ha".

Preşedinte fu ales în unanimitate Vasile Pitulan.

— Dar tovarăşul Moraru tocmai astăzi să lipsească ? se ridică din prima bancă Fieraru, că doar cu dînsul...

— Tovarăşul Moraru nu mai lucrează la regiune, preciză Dumitru Dupălău.

★

Toma Alexandru participase la înfiinţarea gospodăriei, scrisese un frumos articol despre eveniment şi dădu fuga la ziar, la prietenul său, Valeriu Rădoi.

— Bătrîne, am fost, am văzut, am un material trăznet !

În biroul şefului, redactorii intrau şi ieşeau care mai de care mai agitaţi.

— Şi cum a fost ?

— Eh, în principal bine. Ştii care-i paradoxul ? Unul care a pregătit totul şi e iubit de oameni, cînd să se bucure de roadele muncii sale, cere să plece.

— Dar ce i-a venit lui Somneanu ? Mie mi-a făcut o impresie absolut deosebită. Auzi, Geta, se adresă secretarei, Gorun n-a adus materialul ?

— Nu l-a adus.

— E-aproape zece, se uită Rădoi nerăbdător la ceas, şi am doi care n-au adus materialele, acum bate de miezul nopţii...

— Tovarăşe redactor şef, se strecură aproape neobservat secretarul de redacţie vă rog să nu vă supăraţi, nu mai putem ieşi cu ziarul mîine dimineaţă, tipografii s-au impacientat, aţi schimbat pînă acum şase articole, nu mai au timp să culeagă.

— A trimis materialul tovarăşul Gorun, anunţă secretara.

— Luaţi-l şi culegeţi-l repede hai, că acum e miezul nopţii.

— De fiecare dată-i aşa ? se miră Toma Alexandru cînd rămase numai cu Valeriu Rădoi, eu aş înnebuni, precis aş înnebuni...

— Rareori. Am ţinut cu dinadinsul să public în numărul ăsta articole mai de substanţă, m-au rugat şi Gorun şi Temistocle, ce să faci, prieteni buni...

— Tovarăşe redactor şef, este imposibil, tipograful responsabil de număr abia respiră, nu-i bine aşa, n-or să mai ajungă la timp ziarele la sate, la oraşe, pînă le-mpachetează, pînă le...

— Şi ce vrei ?

— Să nu mai schimbăm nimic, noi cu trenurile avem convenţie să predăm presa pînă la patru dimineaţa, or aşa,... ne prinde amiaza.

— Auzi ceva, să-ţi intre bine în cap, îl repezi Valeriu Rădoi, eu nu fac politica trenurilor şi nu mă-ngrijesc eu cînd pleacă ziarele, pe mine mă interesează ca mîine dimineaţă să ajungă cincizeci de bucăţi la C.C., nu la dracu-n praznic.

— Valerică, se ridică Matei Alexandru, m-ai făcut praf, dă-mi voie să-ţi spun că gîndeşti prost, păi să te ştie tovarăşii de la C.C. mîine te-ar da afară, şi oamenii de rînd să afle... oi fi tu mare scriitor, dar... eşti un şarlatan... Te salut, să nu te mai văd în ochi !

— Stai, măi Tomiţă ! dar acesta dispăruse în cea mai mare viteză.

La Dealu Roşu primăvara umbla tiptil, oamenii o auzeau şi se bucurau neînchipuit, prea se petrecuseră multe peste iarnă şi voiau să le uite-n culorile şi parfumul florilor. Riul suna auster, umflat între malurile despuiate de iarbă, se simţea un aer călduţ, bun pentru vindecat supărările, de întremat betegelile. Soarele era încă slab, prindea însă puteri, lumina parcă mai tare, noaptea jilavă se mai înmuiase şi ea. Sănile fuseseră puse la păstrare. Era nevoie de un fierar pentru gospodărie şi nu se găsea, lucrările de primăvară, caii trebuiau potcoviţi, căruţele reparate, brăzdarele ascuţite...

Numai Niculina, şi lovită-n amorul propriu şi cu pămîntul pierdut, căuta răzbunarea, nu-şi mai găsea locul, era greu să doarmă singură-n pat după ce se-nvăţase cu Costache. Victimă a propriilor sale închipuiri, pe-un întuneric complice, ales de ea întradins, dădu foc casei Minodorei. Costache sări îngrozit s-o salveze pe Minodora, dar nimeri chiar într-o pălălaie ; i se aprinseseră hainele, căzu cu faţa pe un morman de jăratec. Fu dus neîntîrziat la spital, dar medicii nu-i mai putură salva vederea.

★

Gospodăria agricolă luase avînt. Nenorocirea lui Costache fu receptionată la Dealu Roşu ca o grindină. Plesniseră mugurii caişilor.

Inginerul Ionescu nici nu mai trecea pe acasă, îşi petrecea mai toată vremea cu oamenii, să-i înveţe cum se lucrează pămîntul după reguli ştiinţifice. Invitase în comună pe unul dintre profesorii săi de la Institut, o somitate în materie de agricultură, Romulus Vlădoiu, care stătu la Dealu Roşu o săptămînă încheiată, cartografie, stabili solurile şi culturile, neuitînd să pomenească mai mereu despre selecţia naturală, despre Darwin. Pitulan numai ochi şi urechi, aşa se vădea, ca un preşedinte de gospodărie să cunoască fertilitatea şi măreţia pămîntului.

Gospodăria l-a acaparat pe Vasile Pitulan şi Constantina umbla mai pretutindeni după el să-i ducă de-ale gurii, să-l mai cicălească ea, cît de puţin, dar să nu treacă ziua fără meşteşugiţele ei indemnuri.

Paţac, schimbat de la Sfat din înalta dregătorie de vizitiu, fu numit şef la brigada zootehnică, ceea ce i se potrivea acum de minune, încît, de cînd Ghergu abandonase în mod cu totul şi cu totul neprevăzut maculatoarele, o dăduse pe lapte, iar acolo era berechet.

★

Dealu Roşu mirosea a pămînt reavăn. Văzduhul strălucea de polenul şi de sunetul discret al înverzirii Poienei cu bujori. Natura nu putea aştepta pînă se lămureau toate problemele comunale, pînă se stîngeau orgoliii şi viforniţe sufleteşti, trebuia să rodească şi încă din plin.

Pe ogoarele colectivei intră primul tractor, condus de mecanicul Panţiru, mîndru ca un comandant de oşti, după care alerga cu limba scoasă Titu Chiţoran să-i ceară puţină vaselină pentru foarfecele şi maşinile sale de tuns.

Uluiţi de evoluţia propriilor vieţi, de neliniştea propriilor fapte, oamenii de la Dealu Roşu nu ştiau ce să facă, să se minuneze sau nu, să se teamă sau să se bucure, sau încotro să se îndrepte mai întîi.

După două luni, Dragomir Somneanu fusese luat ca activist la Comitetul regional de partid şi acolo era privit cu simpatie ca omul care-şi oţelise spiritul combativ, la acea mare înţelegere cu oamenii de la Dealu Roşu care n-aveau să aştepte o sută de ani ca să fie fericiţi.

Se acomodă cu noua sa muncă aşa repede de parcă nici nu fusese vreodată altundeva. Se-nţelesese cu un prieten al său cum s-o scoată mai bine la capăt şi cu partea cealaltă a vieţii sale, s-o aducă pe Caterina la Bucureşti, într-un fel discret, căpătase o casă prin centru, cu acordul primului secretar, care-l admira pentru temeritatea sa.

Era o seară nelămurită de primăvară, oraşul părea de fum. Cerul pătat de argintul lunii cobora curgînd pe străzile asfaltate.

— Te-am aşteptat, spuse Dragomir Somneanu cu o voce blîndă, m-am temut că n-ai să vii.

— De ce să nu fi venit ? în ochii Caterinei se aprinseră două lumini trandafirii, aş fi venit oriunde m-ai fi chemat oriunde...

— Ai putea să laşi satul ?

— Fără nici un oftat, zîmbi ea, şi zîmbetul o făcea oarecum ireală, îşi aţinti privirea către el. Şi ce-o să faci cu mine ?

— O să ne descurcăm noi. Somneanu simţea cum i se încălzeşte sufletul, o să te muţi aici.

Abia atunci Caterina privi încăperea unde se afla, pentru că nu avea ochi decît pentru el. Somneanu o prinse de umăr, îi tremurau nările, Caterina se lipi de pieptul lui, ca o lupoaică, şi-i adulmecă aburul ameţitor al trupului.

— Nu mai pleci de aici...

Caterina tăcea. Îi era teamă ca vîntul să nu-i fure fericirea, ceva din sat o mai însoţea însă — spaima de singurătate.

A doua zi ea se întoarse la Dealu Roşu.

În imaginaţia lui Somneanu anotimpurile se succedau în virtejul fierbinte al amintirilor. Buzele lui păstrau aroma sărutului ei rătăcit ca floarea de mac şi ca iarba miraculoasă de la Poiana cu bujori, care-şi trăgea seva de-a dreptul din cer.

În vremea care a urmat, puţinul începea să se-mplinească, misterios şi adevărat, sub ochii fostului preşedinte al Sfatului, întocmai ca lucrarea aspră şi tenace de la Dealu Roşu. Se auzea mersul impetuos al bînelui. Primăvara urca în răpăitul zorilor, gătită în foşnetul lăstarilor dar noaptea se ghemuia de teama unui ger intempestiv — şi atunci sărbătoreau cu mult înainte de soroc eternul fericiri!.

(Fragmente din romanul „Să ajungi înaintea răsăritului de soare" — în curs de apariţie la Editura Cartea Românească)

Timpul de dor

La mine-n sat se află un stejar
Bătut de vînturi, ploaie şi de soare
Copac trumos la margini de hotar
Şi frunza lui şi rădăcina-l doare

Acolo merg copiii şi bătrînii
Că noi cei tineri sîntem duşi de-acasă
Şi stau de vorbă seara cu străbuni
Cînd luna urcă dealuri de mătasă

Bunici frumoşi cu plete pe frunţi
Parcă-s ieşiţi din ziduri legendare
Îi luminează pietrele din munţi
Şi din cîmpii mari riuri de sudoare

Acolo merg şi eu adeseori
Cînd i se-aprinde ierbii rădăcina
Şi pling la sînul bătrîneţii lor
Pînă cînd zorii-mpurpură lumina

Că simt atunci prin palma lor crăpată
Cum mi se face dor de plug şi boi
Şi-mi intră-n sînge brazda nearată
Înveşmîntată-n fîn cosit şi ploi.

În zorii zilei

Împodobind lumina cu o floare
Adun în suflet cele trei culori
Şi simt atunci o dulce înălţare
Cum m-ar lua un zeu de subsuori

În ţara mea din zori şi pînă-n seară
Surîsul are aripi mari de vînt
Prin care pacea-i mărturie clară
Destinu-acestui vechi şi drag pămînt

În ea nu-s lucruri mai presus de sine
E-o carte-n care oamenii au scris
Trecutul tot şi timpul care vine
Poemul vieţii, dragoste şi vis.

David Rusu

Paşnică recoltă

Pentru neodihna lui, şi mersul
În virtul tăcerii,
În cale îi ies, cu flori, fiindcă
Ştiu, văd, aud sudoarea prelinsă
Peste trupul ţăranului, fiindcă
Ştiu, văd, aud rostul pămîntului,
Şi, între două limbi de ceasornic,
Aş vrea să mi-l apropii, frumosul,
Aş vrea să-i mulţumesc
Pentru două neodihne ;
Cea a cîmpului şi cea a frumuseţii...

George Corobea

La tîmpla ţării

Înalţă Primăvara pe munţi şi pe cîmpii
Statui multicolore de faguri de lumină,
Brodind, ca pe ştergare şi pe întinse ii
Culori de frumuseţe sub bolta carpatină.

Un anotimp de muncă şi de izvoare noi
Bat orele amiezii în poarta Ţării mele
Reverberînd pe strune de inimi de eroi
Izvorul de sarginte şi faldul din drapele.

Curaţi în demnitate, ca piatra unui riu,
Ne argintăm privirea cu înălţimi solare
Şi-n arcul de lumină ţesut de-al Ţării briu
Noi, visul ni-l prefacem în Ţara viitoare,

Ce fi-va pe noi trepte urcuşul nostru demn
Spre zare Comunistă de pace şi menire.
Între Carpaţi şi Mare, lumină şi îndemn,
Purtăm pe umeri torţe de pace-n omenire.

Geo Ciolcan

Ar fi de-ajuns

Ar fi de-ajuns să plouă, o, şi apa,
Măicuţă, să te vire în pămînt,
Atît de mică eşti pe cîmp, sub sapa
Cu tine şi ţărîna-n legămînt.

Ar fi de-ajuns să crească iarba mare
Să te zidească-n casa ei de vie,
Atît de scumpă-i eşti ieşind din zare,
Tîrziu trecînd prin frageda cîmpie...

Ar fi de-ajuns să se rotească-o mică
Aripă, -a primei margini de zăpadă,
Să simţi cum ceru-n stele te ridică
Cu sapa lîngă suflet îngheţată.

Acolo numai te-a-nveli ninsoarea
Şi n-ar mai fi deasupra greu pămîntul...
Dar ce s-ar face fără tine floarea,
Iar grîul unde să îţi afle cîntul ?

Şi ce-ar fi primăvara fără tine
Cînd fiecare mugur îl desfaci,
Cum ar putea, o, vara să-şi lumine
Pateca printre spice şi capaci ?

Şi ce s-ar face toamna fără, sfinte !
Galbenul pielii tale pentru ele —
Gutuile, prin aurul fierbinte
Al satului sub freamătul de stele ?

Ar fi de-ajuns o frunză să te-ngroape...
Dar nu dai tu pămîntului viaţă,
Şi soarelui nu îi sădeşti sub pleoape
Aceste guri de raiuri cu verdeaţă ?

Nicolae Lupu

Castranova — adevăr şi legendă

Urmare din pag a 3-a

folosită fiecare palmă de pămînt din curte, cum sînt ingrijite solariile, via şi pomii — indeletniciri mai vechi şi mai noi, ce sînt aducătoare de mari venituri pentru gospodarii harnici şi pricepuţi.

— Ce casă trainică aveţi ! Cînd v-aţi mutat în ea ? — îl întrebăm pe Ştefan Smărăndache, care la cei peste 60 de ani ai săi, dşa cum a dovedit-o şi faţă de noi, în curte, ridică încă de voie sacul de 80—100 de kg cu grîu sau porumb.

— Cu vreo patru ani în urmă, iar întreaga construcţie la înălţarea căreia, atunci cînd timpul mi-a permis, am pus şi eu umărul alături de oamenii de meserie, a durat calendaristic mai puţin de trei ani de zile. E tot ce ne-am dorit noi, să realizăm prin muncă cinstită, pentru a lăsa copiilor noştri ca moştenire un lucru durabil, cu care să se fălească. După părerea mea — şi ştiu aceasta din bătrîni — nu poate fi nimic mai trainic pentru un om de la sat decît o casă, însă cu condiţia ca aceasta să fie înălţată numai prin sudoarea propriei sale munci. Cît despre mine şi nevastă-mea, Eleonora, noi reuşim an de an să efectuăm fiecare cîte 250—300 de norme fizice în cooperativa agricolă, punînd umărul acolo unde ni se cere, dar să şi muncim bine fiecare palmă de pămînt din lotul în folosinţă personală. Acestea şi nu altele sînt sursele din care ne-am făcut casă cu etaj, ne-am cumpărat numeroase lucruri şi un autoturism „Dacia 1300". De fapt, de mai bine de două decenii ne aflăm în întrecere cu vecinul nostru, Ilie Stancu, care este şi el la fel de înstărit, prin aceleaşi surse ce le oferă cu generozitate, la toţi oamenii de la sate, patria noastră socialistă.

Iată cum gîndesc şi muncesc făuritorii de recolte din Castranova, ca peste tot, în ţară, ţărănimea cooperatistă — viguros şi roditor trunchi al neamului românesc.

plastică

p

Chipul ideii

În momentul în care galeriile naţionale de artă regrupează în memoria noastră sensibilă opera unui strălucit exponent al graficii contemporane plecat prea de timpuriu dintre noi — George Leolea —, cînd, într-o altă sală importantă a Capitalei, Ion Panaitescu, unul dintre maeştrii genului, ne răsfaţă cu cîteva solide cicluri de glosse grafice la marea poezie română şi la fermecătoarele parabole ale etosului naţional, care sînt basmele lui Petre Ispirescu, iată că spectacolul graficii continuă prin surprinzătoarea apariţie într-o personală a unui artist recuperat uneltelor sale iniţiale, cel puţin din punctul de vedere al privitorului cît de cît familiarizat cu mişcarea artelor prin saloanele bucureştene. E vorba de **Niculae Florea**, un creator din eşalonul celor care promiteau foarte mult în timpul studiilor, cu o înclinaţie deosebită pentru acribia plastică, pasionat meşteşugar în tehnicile, să le zicem, de tradiţie, dar şi un subtil inovator în materie, fără să se îndepărteze, însă, prea mult de liniile clasice. Din interiorul unei asemenea stăpîniri a arsenalului de mijloace de expresie artistul şi-a putut dezvolta şi individualiza, metodic şi tenace, o viziune plastică foarte bogată în sugestii şi nuanţe şi păstrează permanent în limitele unei expresivităţi tipice genului căruia i s-a consacrat. Înclin să cred, că dincolo de preocupările conjuncturale şi de adiacenţă artistică, ce i-au asigurat un alt fel de notorietate printre frecventatorii galeriilor specializate, Niculae Florea are o puternică vocaţie plastică, limbajul semnelor grafice fiindu-i întrutotul familiar şi servindu-l cu remarcabilă precizie şi limpezime. Artistul construieşte fără nici un complex narativ, tendinţa la modă într-un timp printre adepţii curentelor „culturaliste" Este preocupat de o matrice formală (o pîine, o insectă, un detaliu anatomic, un fragment peisager) bine constituită, în care operează cu minuţie de orfevrier dantelăria semnelor grafice, spaţiu infinit de implinire a imaginaţiei. Compoziţiile lui Niculae Florea au, aşadar, o premiză extrasă din imediata realitate, pentru ca, în final, ochiul să ne fie copleşit de fervoarea unei imagini dominată de reprezentări abstracte, dar perfect lizibile. Pentru că lucrările lui Florea au calitatea de a reţine atenţia privitorului printr-o încărcătură bine articulată de gesturi şi stări, unele degajînd o sensibilă comunicare, altele o severă spiritualitate. Artistul nu face altceva decît să se descrie pe sine, călătorul etern prin luminile diniăuntru, înţelese ca o sublimare a universului real pe care îl traversează şi, implicit, îl reflectă.

De aici, şi neputinţa de a-şi obiectiva tranşant trăirile sau verva ideatică. În fond, şi Niculae Florea ştie tot atît de bine ca şi privitorul său că **abstractul** nu-i totuna cu **informul**. În planul rostirilor esenţiale, abstracţia este chipul ideii, al inefabilului existenţei, sfera imaginii pure şi primordiale, al cărei principal atribut este mişcarea continuă, neliniştea plămădiioare de puzderii de forme şi semne.

Ceea ce ştie bine artistul, este acordul pe care trebuie să-l creeze şi să-l menţină între discursul său plastic, între obiectele artei sale şi puterea de receptare sensibilă şi mentală a privitorului. Tocmai de aceea, impresia cea mai acută pe care am trăit-o, în timp ce-i vizitam frumoasa expoziţie de la „Orizont", a fost aceea de „chemare la dialog". — O provocare cordială şi sinceră la mărturisire de credinţă prin intermediul unui limbaj ale cărui valenţe comunicative par a nu se istovi niciodată. Artistul ştie această secretă vocaţie a artei căreia i s-a dedicat şi mai ştie că nimic nu-l poate ajuta mai bine să cucerească audienţa semenilor decît adevărul gîndului şi limpezimea zicerii.

Am acceptat acest pariu cu sine, pe care l-a făcut artistul, reţinîndu-i recitalul plastic ce n-i la oferit ca pe unul dintre alesele chipuri ale propriei lui biografii spirituale.

Corneliu Antim

muzică

m

Festival Bach

Sala Filarmonicii „George Enescu" poate deveni de multe ori neîncăpătoare, atunci cînd lucrările programate stau sub semnătura unora dintre titanii lumii muzicale. Un asemenea moment l-a înregistrat recent Ateneul Român cu prilejul programării unui veritabil „Festival Bach". În program: **Concertul pentru două piane în Do major BWV 1061, Concertul pentru trei piane în Re minor BWV 1063, Concertul pentru patru piane în La minor BWV 1065** (de fapt, transcripţie după un concert pentru patru viori de Vivaldi, din ciclul „L'estro armonico") şi **Concertul brandenburgic nr. 5.** Bineînţeles, momentul de maxim interes l-a reprezentat programarea celor trei concerte pentru mai multe piane (de fapt, ele sînt scrise pentru clavecine însă, de multe ori, redarea prin intermediul acestui „rege" al instrumentelor — pianul — este tot atît de convingătoare ca şi aceea în care se respectă spiritul unei epoci cînd pianul nu fusese încă inventat), fiind vorba de lucrări rar interpretate din raţiuni, mai ales, de ordin organizatoric.

Să facem o scurtă paranteză pentru a aşeza mai clar acest capitol de creaţie în imensul tezaur de spiritualitate pe care îl reprezintă geniala operă bachiană. În primul rînd trebuie spus că, în timp, creaţia bachiană apare într-o epocă de avînt în ceea ce priveşte perfecţionarea instrumentelor muzicale şi, implicit, a scrîturii de virtuozitate. Din acest punct de vedere, există în cele trei concerte multe momente de virtuozitate specific clavecinistică unde însă nuanţele orchestrale şi efectele de masivitate sonoră încep să se facă întrezărite. În al doilea rînd trebuie observat, cred, faptul că în ceea ce priveşte alternanţele soli-tutti şi, în special, în privinţa dialogurilor între solişti, cînd este greu de afirmat că unul dintre instrumente ar juca un rol principal, măiestria bachiană este de nedezmînţit. Toate acestea sînt făcute posibile prin scrîtura, specifică epocii, a **fugato**-ului ; anumite capete tematice se repetă la diverse instrumente şi partide orchestrale însă repetiţia nu este anostă, mecanică, ci ea este permanent îmbogăţită prin noi şi noi puneri în valoare mai ales de natură armonică. De asemenea, foarte interesant este faptul că există aici anumite — să le zicem — libertăţi de scrîtură (bineînţeles, termenul este relativ însă el devine mai clar dacă ne raportăm, de pildă, la **Arta fugii**) ; există frecvente pagini cu caracter laic, dansant (de pildă, partea a doua a **Concertului pentru trei piane**) astfel încît caracterul preponderent polifonic tinde a se echilibra cu etosul armonic, prefigurînd viitoarele dezvoltări stilistice din istoria muzicii apusene. Există de asemenea multe momente cu caracter de revenire, de recapitulare chiar, astfel încît deopotrivă cristalizările viitoare ale formei muzicale par a se sprijini, în bună măsură, şi pe aceste frumoase pagini bachiene.

Sub bagheta lui Mircea Cristescu, care a „coordonat" perfect dificilele momente de sincronizare (termen care trebuie luat deopotrivă ad litteram şi în sens figurat) i-am putut asculta pe pianiştii Horia Mihail, Valeriu Rogacev, Remus Manoleanu, Andrei Tănăsescu, Dana Borşan, Andrei Deleanu, Mihai Ungureanu, Vinciu Moroianu şi Valentin Gheorghiu. După cum lesne se vede, a fost vorba de reunirea, sub acelaşi afiş, a unor interpreţi de virste diferite, de la adolescentul Horia Mihail şi pînă la maeştri consacraţi al claviaturii, fapt dus la capăt, repet, cu succes. Succes întărit şi de frumoasa versiune a binecunoscutului **Concert brandenburgic nr. 5** semnată de Virgil Frănculeanu la flaut, Gabriel Croitoru la vioară şi Nicolae Licaret la clavecin.

Viorel Creţu

EUGEN BARBU

● **Născut în 20 februarie 1924 ; 1931—1934 — şcoala primară 40, C.F.R. Bucureşti ; 1935—1943 — Liceul „Aurel Vlaicu" la Schwitz-Thyerin şi „Marele Voevod Mihai", unde-şi ia bacalaureatul ; 1943—1945 — şcoala de ofiţeri de jandarmi, din care se retrage ; 1948—1949 — studii neterminate la Facultatea de litere şi filozofie din Bucureşti, ale cărei cursuri le părăseşte odată cu scoaterea lui G. Călinescu din învăţământ ; 1946—1948 — colaborator la Fapta lui Mircea Damian ; 1950—1953 — corector la Întreprinderea poligrafică nr. 1 ; 1953—1955 — revizor la „Casa Scinteii" ; 1957 — apare Groapa ; 1962—1968, redactor şef al revistei „Luceafărul" ; 1963—1968 — funcţionează Cenaclul de literatură „Nicolae Labiş", condus de Eugen Barbu ; 1970 — redactor şef al revistei Săptămîna.**

1947 — ţine rubrica Fapta şi răsplata în ziarul Fapta scos de Mircea Damian ; 1955 — Gloaba, nuvelă), debut în volum (cuprinde Munca de jos apărută iniţial în Viaţa românească) ; 1956 — Tripleta de aur (nuvelă), Balonul e rotund, Unsprezece (romane) ; 1957 — Groapa (roman), Pe-un picior de plai (reportaje) ; 1958 — Oaie şi al săi (nuvele) ; 1959 — Patru condamnaţi la moarte au evadat (nuvelă), Şoseaua nordului (roman) ; 1960 — Cît în şapte zile (reportaje) ; 1962 — Prinzul de duminică (nuvele) ; 1963 — Facerea lumii (roman), Nechemat în ţarină de W. Faulkner (trad. în colab.) ; 1966 — Jurnal, Doctor Faustus de Thomas Mann, (trad. în colab.) ; 1967 — Labyrintul (teatru, în „Luceafărul"), Panaït Istrati, Opere alese, I—IX, 1966—1986, (traducere) ; 1967 — Şoseaua nordului, vol. II, (roman), Măştile lui Goethe (eseu) ; 1968 — Osînda soarelui (versuri) ; Vînzare de frate, (povestiri) ; 1969 — Principele (roman), Foamea de spaţiu (note de drum) ; 1969 Martiriul Sfîntului Sebastian (nuvele) ; 1972—1981 Caietele Principelui, I—VII ; 1973 — Postul clandestin, povestire, (în colab. cu N. Mihail) ; 1974—1975 — Războiul undelor, roman, (în colab. cu N. Mihail) ; 1975 — Miresele, (nuvele) ; 1975—1986 Incognito, I—IV (roman) ; 1975 — O istorie polemică şi antologică a literaturii române de la origini pînă în prezent ; 1981 — Săptămîna nebunilor (roman) ; 1981—1985 — O lume de cîştigat (roman, în „Luceafărul" şi Suplimentul literar al „Scînteii tineretului").

Regia criticii

Înarmat cu uneltele marelui artist, Eugen Barbu intră dezinvolt şi în arena criticii şi istoriei literare. O citime de „îngrijorare" tot o are, căci atrage atenţia : „cel ce scrie rîndurile acestea nu este un critic, el a rămas numai un observator atent al vieţii literare..." ceea ce este foarte exact. Desigur „o adevărată *Istorie a literaturii* este un lucru extrem de complex ; dar, din noianul de elemente metodologice, Eugen Barbu reţine mai întîi obiectivitatea unui „arbitru". Selectarea, ordonarea pieselor, se face după criteriul excluderii acelora ameninţate de „comodităţi", de „lenea fatală" sau de „gratuit" şi „formal", păstrînd, în acelaşi timp, o constantă amenitate pe tot parcursul întreprinderii. Înţelegem totuşi că la rădăcinile obiectivităţii se găsesc şi „păreri" (...ceea ce ni s-a părut", spune autorul) adică impresii. Alteori recunoaşte singur că nu „clasificările" sînt cele mai importante, întrucît „clasificările au fost făcute de alţii, iar explicaţii nu se pot da..." Vom adăuga că alături de motivele obiective care au generat această *Istorie*... stau şi unele subiective ; în primul rînd marea vervă de gazetar, extraordinarele însuşiri de om al cetăţii ale acestui autor. Prin spiritul său, nu numai poezia pătrunde în cotidian, devine pasiune diurnă, uneori fierbinte şi pătimaşă, dar chiar şi Istoria adică criteriile care dau sau nu drept de cetate poeziei. Bineînţeles, din aceste motive autorul a avut (şi are încă) de suportat multe consecinţe negative, multe dintre ele nedrepte. Din acest punct începe să se pună în lumină adevărata calitate a acestei istorii deşi are o structură formală şi creşte organic, din mlădiţe şi muguri care sunt hrănite din seve venite de la mari adîncimi ; ea nu se impune, în primul rînd, prin „tehnologia" ei, ci prin faptul de a fi, înainte de toate, un roman. Desigur, un model i-a fost George Călinescu, înaintaş aproape divinizat de Eugen Barbu, ale cărui calităţi literare româneşti au fost preluate şi duse la mari virtuozităţi. Deşi aspectul nu le-a scăpat celor ce s-au iritat, avem dovezi că iritarea li s-a iscat tocmai din nesesizarea detaşării ironice, a neputinţei de a intra în ritmul de convenţionalitate literară. Avea să se producă un fenomen asemănător cu cel al receptării lui Caragiale : spectatorii înţelegeau să rîdă numai de acele personaje care purtau semnul scenei, nu şi de cele care semănau cu ei înşişi. Faptul s-a mai repetat o dată cu G. Călinescu. Iar acum, cu Eugen Barbu. Căci, autorii comentaţi, oricît ar fi ei de persoane şi personalităţi, cu anume caracteristici individualizatoare, nu pot să admită că, trecuţi în Istoria... lui Eugen Barbu, nu mai sînt în primul rînd persoane şi personalităţi ci, mai presus de toate, au devenit personaje. Sunt augmentate în bine şi în rău, sunt exemplare, sunt vii şi autentice, şi, oricît şi-ar păstra ele marca de autori, în Istorie ele sunt pe „scenă", sunt personaje. Publicul îi priveşte, îi aplaudă sau îi fluieră în funcţie de rolul pe care-l joacă. Chiar regizorul (autorul) devine spectator (arbitru), dat fiind că în orice spectator este un arbitru. Şi nu-şi ia publicul ca „martor" aşa cum s-a susţinut, ci ca spectator activ, pe care-l invită, prin atît de personale „indicaţii" de regie (unele de o „cruzime" artistică), să privească şi să participe din diferite unghiuri la acest grandios şi molipsitor spectacol, la care autorii comentaţi ar trebui să fie şi ei în sală, să se desfete sau se să îndigneze la propriile lor proiecţii de pe scenă. Dar pentru aceasta sunt necesare umorul superior şi, mai ales, puterea omenească de a-ţi reprima, fie şi pentru un moment, ca autor, chiar redutabil, sentimentul că eşti o persoană onorabilă, scriitor. Adică trebuie putere de a accepta convenţiunea. În definitiv, orice persoană, devenind personalitate publică, îşi asumă un risc.

În continuare, se impun „indicaţiile de regie", adică acele elemente care duc la substanţa spectacolului şi a personajelor. Indicaţii prin care Eugen Barbu este neîntrecut şi se constituie ca un unicat în literatura noastră. Astfel, el spune : „atenţie, ne aflăm în faţa mugicilor lunare ale lui Weber..." (despre V. Nicolescu) ; „Vă mai propunem un..." ; „pe cititor nu vreau să-l obişnuiesc decît cu ceea ce este frumos : .....T. Lalescu, vedeţi dumneavoastră..." ; „Vă reamintiţi prima frază din Manifestul ?..." etc., etc. Dar adevărata sa artă constă în vizualizarea proiecţiei autorului (actor pe scenă), portretul în termeni literari. Eugen Barbu, marele creator de personaje memorabile, „nu se dezminte nici aici. Fiecare trăsătură a versului devine o linie citită pe faţă, în gestica şi în timbrul vocii personajului, făcîndu-l de neuitat.

Într-un cuvînt, găsim, în portrete ca şi în judecăţile de valoare emise la adresa operelor (proiecţii ale portretelor), toată gama mijloacelor literare, toate tehnicile de realizare ale personajelor. Desigur, intenţiile şi criteriile ştiinţifice, în acest caz, trec pe planul al doilea ; deşi, cum vom vedea, deseori ele sînt surprinzătoare prin precizia lor. Un lingvist ar putea pune în evidenţă chiar un „stil critic" cu valenţe ştiinţifice în opera lui E. Barbu, deşi este clar că autorul a renunţat cu bună ştiinţă la serviciile instrumentelor critice. Şi le-a întocmit singur. Astfel, în loc să spună că un poet se foloseşte de trucuri, preferă varianta orală, aceea de „încearcă să ne tragă pe sfoară" ; despre un altul spune că „stă în banca lui" ; puternica emisiune lirică, în cazul unui poet, devine „bun de gură" ; altul că este „limbut" ; un altul are „Parnasul frust, plin de cobiliţe", în loc de a-l indica drept balcanic ; un altul era „sfidător şi avea cuvinte fără botniţă", un altul „năbădăios" etc.

Cînd stabileşte simetrii, comparaţii, filiaţii, ducturi, traiecte, înrîuriri, descendenţe, Eugen Barbu preferă expresii mai sugestive ca : „pe potecile lui Dan Botta a umblat şi Ion Gheorghe..." Marin Sorescu „prevertizează" ; Minulescu şi alţii sînt „calofili cu staif" ; în versurile lui R. Vulpescu „bate Macedonski, dar şi Valery, pe ici, pe colo" ; fronda lui I. Voronca este „luare în coarne" ; avangardiştii „sparg geamuri sau „fluieră în biserică" un altul „e dedulcit la..." ;sau : „...este şi nitel Valery pe aci..." „locul e tulburat de accente rilkeene" etc., etc.

Încheiem cu ceea ce constituie culmea metodologiei critice a lui E. Barbu : justificarea a ceea ce afirmă sau neagă. Sau, şi mai important, ceea ce afirmă şi neagă simultan ; căci în acest ciudat fenomen, aparent nelogic, stă toată arta de critic a lui E. Barbu. Şi, în mod paradoxal, nu greşeşte. Poezia este, pentru E. Barbu, un obiect viu (am şi făcut, pe modelul său, un oximoron). Este viu pentru că este, cum spuneam, parte integrantă a persoanei autorului : gest, ton, mimică, respiraţie etc. Este obiect pentru că are gust, aromă, mireasmă, evanescenţe, catifelări. E. Barbu nu procedează ca un critic. Nu demontează obiectul, nu-i examinează fiecare piesă, nu-i desenează schema funcţională, ca un ceasornicar sau un inginer, întreaga maşinărie, aşteptînd, în final, să-şi reia mişcarea, tictacul etc. Eugen Barbu, pur şi simplu, caută echivalenţe acelui obiect, echivalenţe constînd în faptul că fiecare calitate a lui poate fi regăsită, în cel propus, numai că acesta din urmă este tot un obiect de artă, dar acel obiect, putînd fi cuprins în cele cinci simţuri. Fantezia îi este nesecată, intuiţiile de-a dreptul uluitoare. Cititorul, condus pe demersul său, ţine în mînă un alt obiect decît cel poetic, avînd aceleaşi calităţi, inclusiv pe cele inefabile, dar nefriabil, nefantomatic nealunecător. Poate fi pipăit, ascultat, mîngîiat pe dinafară şi pe dinăuntru ; o citime de clipă ceva mai mult decît în forma lui poetică, literară. Îşi poate dori ceva mai mult un critic ? Pentru aceasta E. Barbu risipeşte generos o imensă cantitate de gust şi cultură. Astfel : versurile sînt „pietroase" ; „cadenţele lasă în urma lor o boare gravă" ; „versul îngheaţă, făcîndu-ţi frig pe şira spinării" ; „poetul adulmecă infinitul" ; „tonul este lilial, sunetele cu strălucire de piatră preţioasă" ; „versul are un sunet clar de pahar de Boemia" ; „unele poeme au finaluri retezate, dincolo de litera finală încă mai sfîrîind fitilul aprins" ; „versul are mari draperii", „e solemn ca o coloană în eterul azuriu..." ; „îumătate din vers e completat de tăcere" ; „poezia e un strigăt sculptat..." ; „peniţa cu care scrie e de argint şi cerneala are singele alb al bolii părinţilor : melancolia..." ; „suferinţa e durere fără materie..." „Un cer elin" etc., etc.

Împătimit de frumos, viaţa de cetăţean l se confundă cu lupta împotriva surogatului, a înlocuitorilor, a învăţăturilor meşteşugăreşti, a transformării scriitorului într-un fabricant şi vînzător de obiecte care „merg" pe piaţă. De aceea, cînd şi cînd, prieteneşte dar neîndoielnic, îl invită „la judecata de apoi".

Fără a fi critic, Eugen Barbu se manifestă ca o fertilă prezenţă în critica literară contemporană.

Constant Călinescu

Melancolia cuvintelor

După marile reuşite care s-au chemat „Groapa" şi „Principele" — „Săptămîna nebunilor" readuce în prim plan un acelaşi Eugen Barbu, preocupat pînă la obsesie de vicleşugul limbajului.

În „Săptămîna nebunilor" autorul scoate la iveală o lume crepusculară, în disolutie, vesnic ameninţată de ruină, trăindu-şi un „continuu sfîrşit". Neavînd, practic, acţiune, romanul se constituie dintr-o lungă rememorare, amestec dramatic de trecut şi prezent. Anamneza personajului principal Hrisant Hrisoscelu — pendularea între două spaţii — Veneţia şi Bucureşti, tărîmuri imaginate şi autentice în acelaşi timp — melancolia, din oameni, din flori şi lucruri ce tinde să neantizeze totul, reclamau o limbă adecvată şi proprie, iar scriitorul îşi compune una, nu numai plauzibilă ci chiar fascinantă, arhaică şi modernă, reală şi inexistentă, sinteză de locuţiuni cronicăreşti, cuvinte neoase şi neologisme, lăsînd în final impresia unui adevărat festin lexical. Farmecul scriiturii — pe care se întemeiază şi incontestabilul succes al prozatorului — vine şi de astă dată din tratamentul acordat materiei crepusculare, acumulată din surse divergente, „...Veneţia bizantină ; Veneţia dragostelor fără noroc... Veneţia, cu logiile ei strălucind cu toate chipurile palide ale femeilor şi bărbaţilor căzuţi parcă din afrescuri sub lumina faclelor... Unde erau aceste săli pline de hermeline, de perdele, de tapiserii şterse de vreme mîncate de rugina timpului, gemînd de rumoarea şoptită a curtezanelor între care el nu o vedea decît pe una, pe aceasta Herula Lucrezia Vimercatti, sosită din ostrovul de la Paros, rătăcind în acest oraş al fildeşului şi jaspului... Veneţia tratatelor de voluptate, a desfrînărilor afrodite trăite dincolo de zidurile garonza din care scapă, la amurg cădeau bucăţi de tencuială care cine ştie cînd trebuia să la sfîrşit ; Veneţia ducilor roşi de păduchi sub zale ; Veneţia vanitoasă a arhiducilor, senzualul oraş în care se murea de sfîrşeală...".

Fraza are şi zvîcnet şi clipiri, dar cel mai adesea are curgerea lenevoasă cu lucrări domoale, a apei de şimple. Insidioasă, totuşi această liniştе de suprafaţă a cuvîntului, creează în adîncuri, neliniştі metafizice. Aproape toate categoriile de simţuri sînt atinse pînă la excitarea turbată. Mirosuri suave, abia sugerate, se împletesc cu parfumuri grele, orientale şi cu miasmele cele mai puturoase : „parfumuri usoare eterice înundau"..., „un parfum greu de mosc plutea în aerul vestedˮ..., „miros de nămol şi de gunoi"..., „fumul de luminări era ametitor, se scurgea greu pe „sub plafoane ; mirosul de mulţime zăudată îl îngreţoşa"..., „Palatul Caragua mirosea a nou a piper, a curmale de Arabia şi a cuişoare".

Exotismul numelor proprii şi expresiile greceşti sau italienesti presărate din belşug pe parcursul romanului, trezesc sunete de depărtare: „Ai lui tinuseră numai poalele caftanului domnesc al altora, în urechile lor nu sunaseră niciodată miraculoasele cuvinte : Mugilenge amel aluna, cuvintele investiturii, mereu altîi urcau în scările cailor, domneşti, urmaţi de hogeghianii de la Divan şi ei călări, umbrînd zidurile Has Forumului de o umblătoare coloană fericită în soarele Marmaralei...". De cele mai multe ori zgomotele sînt filtrate, consoanele surde îndulcesc cuvintele, iar piaţa, clopote, valuri, vînt, intrigi muzică, sînt percepute ca printr-o surdină. Alteori, liniştea devine chinuitoare, insuportabilă şi atunci zgomotele se amplifică şi se percep interior", „luna, auzea cum putrezesc fructele în vazele de argint".

Filtrate sînt şi imaginile care devin mai vagi, estompate pînă la pierderea definitivă a conturului. „Aerul se usca în jurul lor cînd ploaia creştea, pentru că sîuzele aveau o stîntă de a aseza bustenii într-un fel de piramidă ce creştea uşor, lăsînd sub ea numai un rumegus pufos, auriu, ce-şi schimba culoarea, devenind cînd brun ca berea, cînd galben ca trandafirii de Isfahan..."; „Era parcă o poveste despre altul. Frînturi vagi, o Veneţie stearsă, uitată de parcă ar fi fost o stampă arsă". Alteori succesiunea imaginilor produce un vertij ametitor : „Totul vibra în privirile ei : damascuri şi piei aurite, cadrele greoaie ale tablourilor cu dogoare şi stinsele mobile şi vagile figuri înnegrite ce priveau spectacolul cărnii...".

Evenimentele nu se precipită. Totul curge într-o lentă istovire îmbibată de sîromele perverse ale haşişului, ai putea să juri că simţi un iz de „dolce vita farnienteˮ, dacă ameninţarea Trimisului n-ar da fiori de moarte. Însă şi aceasta îşi pierde din consistenţă, din pricina „melanholiei" lui Hrisant — această boală a prinţilor — care-l împiedică să intuiască proporţiile ameninţării. Scapă, dînd o tîflă macabră Trimisului, pentru că „avea să moară, murea, murise"... Nici moartea protagonistului nu aduce dezechilibru sau sparageri de ritm. Se estompează, se stinge lent şi dispare dintr-o lume roasă şi ea din temelii, dintr-un „Bucureşti" care arată mai mult a raia turcească, a Isarlîk, şi în urmă nu mai rămîne decît mirosul trandafirilor de Ispahan şi melancolia cuvintelor...

Dan Preda

Povara lirismului

Cine are ocazia să asculte, imprimată pe disc, memorabila comunicare a lui Eugen Barbu, ţinută acum un deceniu şi jumătate la Academie, despre creaţia lui George Călinescu, realizează frapanta asemănare între temperamentele celor doi scriitori. Ca şi autorul „Scrinului negru" Eugen Barbu are o personalitate literară proteiformă şi „neîmpăcată" aflîndu-se permanent în expansiune şi războaie polemice. Pînă în momentul de faţă a consumat toate experienţele scrisului (precum înaintaşul său care năzuia să „rateze" cît mai multe genuri literare) publicînd nuvele, romane, teatru, critică neocolind nici scenariile cinematografice sau cronicile sportive. Cu alte cuvinte este un „scriitor total", demonstrînd, nu în ultimă instanţă o forţă de muncă ieşită din comun (autorul chiar a scris, nu doar şi-a plănuit cărţile). Temperament vulcanic, ambiţios şi nonconformist, el nu s-a lăsat înfrînt de prejudecăţile estetice ale unor confraţi, aspirînd mereu să cucerească prin scris o lume (viitorul său roman chiar aşa se va intitula : „O lume de cîştigat") exersîndu-şi spiritul agonal în lupte literare de tot soiul şi cîştigînd de cele mai multe ori pentru că posedă o remarcabilă intuiţie a valorii (nu el este oare părintele unei generaţii de scriitori români ?). Îndrăgostit pînă la viciu de farmecul graiului vechi, degustător de vocabule rare şi experienţe „mateine" Eugen Barbu este tipul scriitorului artist, conştiinţa artistică dominîndu-i întreaga creaţie.

În biografia sa literară poezia pare a fi doar un accident, singurul său volum de versuri „Osînda soarelui (1968) a însemnat totodată şi sfîrşitul „carierei" de poet a scriitorului. Explicaţia ? E puţin probabil că Eugen Barbu e străin de sentimentul liric din moment ce prozele sale stau, aproape toate, sub semnul metaforei, din moment ce literatura sa este îmbibată de lirism, suportînd din această cauză chiar acuzaţii din partea unei părţi a criticii. Şi totuşi, paradoxal, autorul a renunţat să mai scrie poezie după publicarea acestui prim volum. Bănuim că dintr-un impuls de natură psihologică, proza fiind o armură a fiinţei, discursul epic apărîndu-te de privirile celorlalţi în timp ce poezia îţi divulgă fragilitatea. Oricum spuneam, autorul este un luptător în arenă, un spirit agonal, mijloacele prozei îi slujesc mai bine. Această părere este însă o ipoteză...

Să ne întoarcem la volumul de versuri amintit. Impresia generală este de melancolie grea, de solitudine trăită în imperiul unei memorii impovărate de amintiri : „Şi riul cel mai obosit / Termină prin a ajunge la mare / Aşa cum ai ajuns la mine tîrziu / Înapoi şi înainte nu e nimic. / Doar o durere de demult. / Rătăcind orbită în mine." Imaginile au picturalitate, se remarcă eleganţa heraldică a frazării. Iată un portret al Afroditei : „Marea trebuie să te fi născut / Dreaptă, înaltă, cu păr de păcură / Cum sînt algele după un lung colind. / Întunericul tavernelor / Şi ceva grecesc, melancolic şi misterios // Aleargă, Afrodita, spre mine. / Desfăşurîndu-ţi părul ca noaptea / Acoperă-mă cu el ca o pădure". În marea lor majoritate poezii de dragoste, piesele volumului vorbesc despre o iubire obsesivă (concretă? ideală?) : „Veghez, cad stele vechi / Şi marea la reflux aruncă / pe plăjile pustii bogate alge / Din neguri mai, aştept ca să răsai...". Aceste poezii sînt interesante şi dintr-un alt punct de vedere : ele divulgă latura sentimentală a unui scriitor pe care mulţi îl cunosc doar în chip de conquistador literar : „Vine o seară / Cu prăpăstii şi fum / Cu rătăcirea luminii / Unde eşti-singură-/ Lîngă mine ? / Să-ţi caut gura, / Dă-mi inima / Pentru că eşti aici / Ca o remuşcare a timpului". Volumul pare scris „la cald", se simte urgenţa comunicării afective, trăirea este autentică chiar dacă se observă unele excese retorice. Trădînd un prea plin sufletesc poemele seamănă cu „o explozie fierbinte şi mută", imaginile au un patetism nedisimulat, iubirea se consumă în „incendiul îmbrăţişărilor". Dar autorul ne arată în alte citeva poezii chipul său elegiac, versurile capătă graţia stampei, metafora devine cîntec murmurat : „Atît de aproape, / Atît de departe, / Noaptea cît un mal între noi / Uite, lumina lunii / Ţi se urcă pe chip /. Te slăveşte şi mi te fură / Te la şi te duce / De lîngă mine / Atît de aproape, / Atît de departe". Aceste momente de visare, de abur himeric apar mai rar, la Eugen Barbu dominantă este expresivitatea robustă, poetul, ca un Hercule, dărîmă cu sentimentele sale munţii, imaginile sînt năvalnice : „Iubirea-mi neistovită, / Risipită pretutindeni / Ca un val care acoperise / Lumea, cu munţii, / Cu zăpezile toate, / Lumea întreagă / Devastată de dragoste." E însă o vitalitate a sfîrşitului de vară, nu a primăverii, sufletul său e înundat de melancolie ca privirea „Ghepardului" lui Lampedusa. Acest unic volum de versuri al autorului s-ar fi putut intitula „Povara iubirii" căci toate poeziile sînt copleşite de nostalgia unui timp irecuperabil, de un erotism crepuscular : „Iubirea ta e un nor ce întunecă / Deopotrivă şi soarele şi imaginea lui / În apă la amurg."

Eugen Barbu nu este în poezie, cum nici în proză de altfel, un temperament „matinal", în ciuda vitalităţii structurale, pe care am amintit-o, stările au la el oboseala amiezii şi o opulenţă magnifică. Chiar şi poemele de tinereţe (datate 1974) trădează această predispoziţie barocă (luăm sensul pe care îl dă Edgar Papu termenului), iată un peisaj caracteristic : „Ce grele grădinile, grele, / Rodul aprins, cascadă pe ram, / Fluture, bucuria să am, / Grădinile grele, grele..." poetul iubeşte „ora amiezii, rotunda, coaptă ca o gutuie". Barochismul expresiv îl vom regăsi în proza sa de mai tîrziu sub falduriile somptuoase ale unui stil inconfundabil. Acea „melanholie" a personajelor sale de roman e deja vizibilă în atmosfera încărcată de miresme a acestor poeme : „Bogate grădini, / Parfumuri ameţitoare / Cite minuni ochii voiau să-mi / Încinte / Comorile lumii, pierdute, / La picioarele mele, zăceau."

Alexandru Horia

Sfîrşitul şi resurecţia

„Săptămîna nebunilor" (1981) se deschide cu acest citat din „**Moartea Bizanţului**" de Palamas : „...Vin turcii, turcii sunt aici, suntem împresuraţi de Karamanit, de pustiitorul lumii, de cel ce răsipeşte popoarele, de învingătorul Asiei. Şi acriţii sunt hătaia de joc a histrionilor. Sunt ruginite lăncile argintate, caii de luptă însăuaţi cu aur sunt roşi de păduchi... şi Nichiforii singuri stăpînitori şi impetuoşii Tzimisces şi centaurii Bulgaroctoni nu mai sunt decît fum, nour şi cenuşă, marele Dighenis Acritas a fost sorbit de Caron în adîncimi şi în întunecimi : a pierit înima elenismului..." Sunt cuvinte parcă vestitoare de perilia ultimă a lumii întregi, istoria a ros-o, secoli viguroşi altădată acum se prăvălesc în ruină, istoria aci nu ne-ar arăta decît o lungă, ineluctabilă cădere. Tonul e de temoare biblică şi silă subţire, o frică eschatologică — spre a folosi formula lui Jean Delumeau — ne pătrunde din acest moale vaier şi de la acest ton se revendică, ai impresia, cele peste trei sute de pagini mari ale cărţii. Istoria e aici în undă lirică : nu se desfăşoară de la sine, jucînd singură peste nevoile, ponoasele şi urcările omului, ci — obiectivă fiind — e numai contemplată, deodată cu aburul ce o înconjoară şi ocultează. „**Principele**" şi „**Săptămîna nebunilor**", capodopere, lucrările tari ale lui Eugen Barbu, sunt **basme**, de aceasta ne-a încredinţat în mai multe rînduri însuşi autorul ; însă subiectul lor nu e cumva chiar istoria ? Întrebarea ne apropie de ceva care e totuşi adevărat. Să folosim deocamdată aceste vorbe spuse de un ginditor al istoriei despre altul : în ochii săi raporturile individului fac şi sunt totdeodată misterul istoriei. În opera de ficţiune istoria în sensul tehnic se împacă bine cu gîndul liric despre istorie : o filosofie poetică (de felul nietzscheean) a istoriei aci ; ori istorie dincoace de legi dar ispitită de ele : dibuind la marginile lor austere.

Orbecăire aşadar la frontierele istoriei : caci nu, oare, cu ochii închişi, acoperiţi, şi într-o tăcere (.mytheo-, ..mutheo-) — cînd îţi spui ţie însuţi ceva, sau deliberezi în sinea ta — încerci mai întîi istoria ? O încerci ca mit : adică o vorbeşti şi, precum într-o profeţie ori o închipuire, sesizezi şi ce e dincolo de ea, fără de vorbire şi fără de vedere, cum s-a spus. Aceasta este orbecăirea poeticului. Primul prag la care acesta ajunge este, se pare, simbolul. Dar societatea însăşi (a observat bine aci J. Le Goff), care e istorie, va fi simbolică în măsura în care foloseşte practici simbolice. În „**Principele**" simbolică, pentru crepusculul şi ruinarea istoriei, era ciuma. Simbol e, se ştie (în greaca veche) „simbalo", a pune ceva împreună, a potrivi un termen cunoscut cu altul necunoscut, realitatea de aici, vădită şi suspusă puterilor mele, cu realitatea numai bănuită, retrasă cu ascunsul ei cu tot dincolo de mine, nesupusă, dar peste care e posibil a arunca o punte. Simbolul însufleţeşte istoria : o determină ca/şi o trimite în acelaşi timp la fiinţă : o istorie în şi ca fiinţa (nu chiar Dilthey şi, la noi, Lucian Blaga au vorbit tocmai de o „fiinţă istorică ?"). O istorie vie ; în care sunt treze şi cele mai ascunse, în care şi ce e numai cu putinţă, latenţele, nepovestitul însuşi, pot, iată, istorisi. Ciuma, la rîndul ei, în „**Principele**", e simbolizata de fluturii care plutesc sub cer ca o coadă de gigantică, somnoroasă cometă, prilej pentru marele scriitor să se desfăşoare, ca în toata cartea aceasta fascinantă, somptuos, într-o limba cu adevărat glorioasă, inimitabilă. Ciuma s-a întins în Eurona, ca o grozăvie de neocolit, lăsînd ca un covor gros moartea, timp de patru secole, pînă la 1720. B. Bennasser (citat de Le Goff) o socoate „un mare personaj al istoriei de odinioară". „Ciclurile ciumei" începură a fi cicluri ale istoriei ; dacă nu aveau să devină niciodată un cataclism definitiv ele totuşi îl anunţau ; oamenii se pregătesc de sfîrşitul istoriei lor, de sfîrşitul lumii. Într-o astfel de istorie omul vieţuieşte adică eschatologic.

Istoria ca trăire escnatoolgică ocupă un loc central şi în „**Săptămîna nebunilor**". „Ciuma" lui Hrisant Hrisoscelu e aici stenahoria, melancolia, boala urîtului incurabil, coroziv necruţător al duhului şi inimii. Oraşele şi comunităţile putregăiesc, vieţuirea e înceată, abia o urnire, sufocaţie, amorurile o inecare. Disoluţia, lingoarea, mucegaiul domnesc, aci prăbuşirile nu fac zgomot, totul e doar destrămare. Se anunţă sfîrşitul, el e aşteptat ; nimic aici nu e răbdare, ceva de rezistenţă, oricum : e numai renunţarea, probabil chiar o plăcere, dorinţă de inevitabil, neclintirea sub răul care a ajuns omul. Paginile, în „**Săptămîna nebunilor**" despre o Venezie descompusă, simbolizînd nemilos ieşirea din lume şi golul etern întins fără nici o durere în urmă, sunt antologice, stilul scriitorului — înalt, de neatins. El scrie : „...leneşa, morbida Venezie, imensul mormînt de ape, suspendat sub cerul în care veghează heruvimi funebri, coloanele de mătase în amurg ale lui San Marc, turlele de plumb, scurgîndu-se în ceţuri, topite în imaginaţia infinitului ; scări neştiute, roase de paşi nenumăraţi care au favorizat şi favorizează adulteruri ; marele fast venet, ştiut de nimeni în întregime, de necuprins, marea minciună a acestei aşezări ireale pe care Dumnezeu o ignoră pentru că a uitat-o sau a trecut-o în contul Diavolului ; taina Veneziei din care iradiază carnaţia femeilor frumoase care au putrezit de mult, întîi îmbătrînind, secătuite de virste, de amintiri, erodate de timp şi pe urmă vegetînd în iatacurile dosnice, trăind din invidia pentru altele care le iau locul, acele nesfîrşite emisii de urmaşe ce le acoperă cu uitarea lor şi le desfiinţează cu nepăsare, cu vitalitatea nemilosă ce şterge tot ce o naşte...". Ce este aci viaţa Herulei Lucrezia Vimercatti, femeia cu atîtător păr roşu, ardentă, nimfomană, dedată fără margine desfriului, ce este, iar, traiul aici al lui Hrisoscelu, dar şi al acei Bucuresci, urbe în afara timpului, vremuind numai, într-o teribilă eclipsă istorică, un personaj şi o lume asfinţite, măcinate de cariu ? Herula şi Hrisant suferă de „boala prinţilor", de o grea şi nesfîrşită, rea nemulţumire, sunt „stampe arse" ; cînd în sfîrşit vor fi îngropaţi, moartea de multă vreme le va fi pus semnul. Despre aceste personaje se poate vorbi numai cu jalea Eclesiastului care l-a inspirat pe poetul cunoscut : „Unde sunt cei care nu mai sunt ?" Încheierea marelui roman al lui Eugen Barbu, sfîrşit totodată al protagonistului, e aceasta, dînd socoteală de încheierea unui ciclu din istorie : „...Unde greşiseră învăţătorii lui ce-l împinsese să trădeze, să risipească banii Eteriei, să trăiască cu spaimă ucigaşă de Trimis, care tot nu sosise, şi căruia avea să-i scape, pentru că avea să moară, murise, murise...".

Redactată după „**Principele**", „**Săptămîna nebunilor**" pare a fi utilizat, totuşi, materialul adunat pentru acela. În „**Săptămîna**" sunt, pe urmă, doar ruinarea şi extinctia, nici un factor nu ridică de jos şi vreun semn de începere, de reluare de la capăt ; iremediabilul acoperă etern lumea aceasta. În „**Principele**" însă, cu Ioan Valahul, mijeşte resurecţia. Pentru Ioan, care e purtătorul unei dimensiuni româneşti a existenţei, nu există iremediabil. El, spre deosebire de messer Ottaviano şi de Principe, crede în lege, în rosturi, nu toate sfîrşesc, toate însă se schimbă, rînduiala rămîne şi e veşnică. O **putere** mişcă lumea aceasta a noastră, crede ţăranul satului românesc, ea face şi desface lucrurile, din pulberea lucrurilor, ies altele noi, de regulă mai trainice, care şi ele vor pieri spre a se reface. Dacă istoria îşi epuizează un ciclu, aceasta aşa a fost sa fie, însă lumea mereu se ţine.

Aurel Ion Brumaru

Influenţe haşdeene

Urmare din pag. 1

titlul schimbat apoi în **Lumina**), apărută din 1862, adoptîndu-l de la primul număr. Citeva exemple : redacţiunea, situaciunile naciunare, puseciune (poziţia, n.n.), ocăsiunea, pensiune, publicăciunea, cesciunea pensiunilor, culepciunea [colecţia, n.n.], emigrăciunei, soluciunea.

Citeva săptămîni mai tîrziu, într-o discuţie pe tema alfabetului, pusă în fruntea numărului 8 din 1863 al revistei (articolul **O preintimpinare**), tînărul redactor aminteşte de „d. profesor Arune Pumnul, a cărui amicie îmi e scumpă".

Era în anul şcolar 1862—1863, an în care Eminescu repeta clasa a doua gimnazială şi şedea în gazdă la profesorul de franceză Victor Blanchin, frecventînd şcoala pînă la vacanţa Paştilor. Fiind „tare" la română şi istorie, era simpatizat de Aron Pumnul, care îi împrumuta însemnările sale de lecţiuni şi cărţile din bibliotecă". Astfel Eminescu a putut să îa în mînă revista lui Haşdeu.

Întîlnirea cu publicaţia ieşeană va fi fost ca un impact pentru copil. Lectura paginilor scrise de Hasdeu îl vor fi fascinat pe elevul de 12—13 ani, atît de pasionat de română şi de istorie. Prospeţimea pe care revista nu şi-a pierdut-o nici pînă azi îl va fi atras.

Cît de mare trebuie să fi fost furtuna stîrnită în mintea elevului Eminescu, ce ecou trebuie să fi găsit în inima sa paginile precumpănînde de istorie şi literatură ale revistei, în care apăreau şi rînduri măgulitoare despre tîrgul Botoşanilor şi versuri solemne la adresa profesorilor săi cernăuţeni, ce încintare pentru descoperirea, în poezille lui Hasdeu, a acelor „rime nouă" către care se simţea aplecat şi el — asa-numitele, mai tîrziu, rime eminesciene — poetul ieşean dovedindu-se ingenios în a împerechea, spre exemplu, „invaţa-va" cu „Suceava". În anii pasiunilor nelămurite şi haotice, dascălii cu calităţi perfecte şi cu afinităţi psihice şi temperamentale asemănătoare cu ale învăţăceilor îşi fac prozeliţi printre aceştia, punîndu-şi amprenta asupra evoluţiei lor ulterioare. Un asemenea dascăl s-a dovedit a fi Haşdeu, **de la distanţă**, pentru Eminescu.

După revista **Din Moldova (Lumina)** din 1862—1863, numele Hasdeu revine în casa lui Aron Pumnul. De data aceasta este Alexandru Hasdeu, inclus în **Lepturariu românesc (...)**

Poate în 1864 — în orice caz, la începutul anului 1865 — a început Aron Pumnul să adune documente galiţiene şi bucovinene, pentru a scrie **Istoria familiei Petriceicu Hăjdău**, a cărei **Prefaţă** o încheia la Cernăuţi la 25 aprilie 1865. Ea făcea parte dintr-un proiect mai întins de **Studii genealogice** despre familiile de origine română, care, primind titluri de nobleţe în Polonia, nu s-au mai întors în patrie, pierzîndu-se acolo şi uitînd de neamul din care se trag : Moghilă, Turculeţ, Murguleţ, Habaşeschi, Mazarachi şi altele. Toamna (1865), Eminescu se reîntoarce la Cernăuţi, şi se stabileşte în gazdă la Aron Pumnul, îndeplinind şi slujba de bibliotecar. Profesorul lucra de zor la **Istoria familiei Petriceicu Hăjdău**, şi asa-l găseşte Eminescu, cu casa plină de documente peste documente despre stufoasa şi ilustra familie. Numele Hasdeu era peste tot şi Eminescu se lasă prădă, desigur, curiozităţii de a iscodi izvoadele unei aşa de vechi familii. Ba trece în vizită Boleslav Haşdeu „care, în fiecare an

POST RESTANT

A început și martie, cu nimic mai prejos decît ianuarie și februarie, așa că, doamne ferește, în vară ne așteptăm la viscole mari. Să fie de vină „efectul de seră", să ajungem noi să trăim ca florile sau, de ce nu, ca legumele ? Să credem că lunile se rotesc și ele, nu de altceva dar ca să nu se creadă imposibil de înlocuit ? Ori să se fi petrecut schimbări atît de mari în sufletele noastre, încît respirațiile îndrăgostiților să fi încălzit într-un asemenea hal atmosfera, încît nimic să n-o mai poată răci de acum încolo ? Întrebări avem, slavă domnului, cu răspunsurile stăm noi mai greu. Ni se povestesc — în afara prozelor pe care le primim — tot felul de întîmplări mai mult sau mai puțin adevărate. Noi le credem pe toate, chiar și pe acelea în care el sau ea trădează sau sînt trădați în cele mai frumoase sentimente ale lor. De exemplu, după ce zile, săptămîni, luni, ani de zile Ea i-a tot spus Lui sau El i-a tot spus Ei că „așa nu se mai poate, că ori-ori, ca e mai bine fără unul sau altul, că, în general, nici nu mai poate fi vorba de dragoste între ei, că Ea, de ce nu ? că El, de ce nu? etc. etc." s-au despărțit. Adică unul din ei s-a săturat să mai caute ușa și a găsit-o. Celălalt, Ea, sau El, nu a făcut nimic ca să-l oprească, să-l întoarcă. Marea problemă era acum alta : cine a plecat și cine a rămas ? Cine a părăsit și cine nu a părăsit ? Cine a trădat și cine nu a trădat ? Cine e cu cine și e fără cine ? S-au strîns în jurul fiecăruia prietenii și prietenele și au început să delibereze, ca la ședință, unii dintre aceștia fiind chiar mai pătimași decît cei doi protagoniști. Dar această altfel de poveste a lui Romeo și Julieta va continua. Și încă pe îndelete, pentru că merită. Nu de altceva, dar poate măcar așa, în acest fel adevărat de a povesti „povești de dragoste" îi vom descuraja pe mulți dintre cei care ne citesc să le mai scrie. E doar primăvară ! Să scrie despre povestile de dragoste împlinite, că de celelalte...

MARIANA SÂRBU, Brașov : Mai bine mai tîrziu decît niciodată. Deocamdată reproducem începutul „Revederii". Urmează proza, însoțită, bineînțeles, de o fotografie de acum.

„Am ezitat mult înainte de a începe scrisoarea. Cu toate că în final m-am hotărît să ți-o scriu, mi-a rămas destulă teamă că nu fac bine răscolind trecutul, așa încît nu te-aș condamna dacă ai rupe-o chiar acum cînd abia ai început să o citești. De altfel mă îndoiesc că vei apuca să vezi aceste rînduri fără a avea o clit de mică fărîmă de interes pentru mesajul trimis deoarece numele meu pe plic îți dădea posibilitatea să faci alegerea de a citi sau nu fără a parcurge măcar un rînd, fără chiar de a deschide plicul.

Totuși, scriu ce urmează cu strîngerea de inimă cu care un naufragiat compune biletul salvator, neputînd să prevadă nimic în legătură cu destinația lui.

Cîndva aș fi îndrăznit să-ți prevăd reacția în fața scrisorii mele, dar a trecut foarte mult timp de cînd nu mai știu mare lucru despre tine și de cînd imaginea ta aparține trecutului. Acum două zile s-au împlinit doisprezece ani de la acea zi ireală. Prima noastră zi. N-am putut să mă gîndesc decît la tine. Am încercat să mă stăpînesc dar n-am reușit. Mi-a fost prea greu. Mi-e foarte dor de tine. Vreau să te văd. Te rog ! Chiar și din milă, cu toate că aș prefera să nu mi-o spui. Te rog încă o dată. Tăcerea ta va însemna refuzul tău. Nu voi insista.

Nu pot să prevăd ce ar însemna pentru mine să ne vedem din nou. Nu-ți fie teamă ! Nu-ți vreau răul. Dimpotrivă. Te mai iubesc. Te iubesc la fel ca atunci, poate chiar mai mult. Acum știu că te iubesc, pentru mine sentimentul acesta este profund și dominator de parcă aș purta tiparul după care ai fost clădit în adîncul ființei mele sau poate în fiecare celulă a ei. Nici acum, după atîta timp nu pot cenzura dorința de a te avea al meu, numai al meu. Totuși am învățat în toți acești ani să mă stăpînesc și am reușit chiar să suport ideea că nu se va putea niciodată realiza visul meu. Mi se pare o nedreptate mare care se face cu mine, dar nu mai lupt să schimb lucrurile, cu toate că dorința mea de a te vedea seamănă a răzvrătire.

Te rog încă o dată, nu te teme de mine. De altfel teama ta m-ar durea mai mult chiar decît nepăsarea ta. Nu-ți voi mai scrie și nu voi insista dar, dacă poți, rupe-ți puțin timp pentru mine și telefonează-mi la numărul de pe cartea de vizită.

Chiar dacă n-o vei face, îți mulțumesc pentru zilele de speranță pe care mi le voi oferi după ce-ți voi fi trimis scrisoarea.

Îți doresc din tot sufletul numai bine și mai ales multă sănătate !

Și fericire ! ! !"

MIRCEA CAVADIA, Reșița : Deși locul dumneavoastră nu este aici, în această rubrică, să știți că numai așa vă putem transmite că nu v-am uitat și că facem totul pentru a vă publica în continuare. Așteptăm o scrisoare și texte noi, „rezistențe".

ECATERINA PREDA — Cîmpulung Moldovenesc : Și dumneavoastră, dat fiind valoarea prozelor trimise și apărute (și a însemnărilor apărute în **Contemporanul. Luceafărul**), nu ar trebui să mai figurați aici. Cum însă dorim să vă arătăm că nu v-am uitat și că așteptăm și alte noutăți scrise, vă dedicăm aceste cîteva rînduri. Succes !

Iulian Neacșu

REMEMORĂRI

Omul cu trei ochi

Apare unde nu te aștepți, discret, strecurîndu-se cu mișcări feline, cu nelipsitul aparat de fotografiat în mînă, același sau poate mereu altul, pe care-l ține cu degetele încleștate ca pe-o bijuterie de preț. Figura lui de țăran hîtru cu o ironie fină inscrisă în luciul ochilor scrutători, gesturile rapide, este bine cunoscută scriitorilor. Se face că te pozează, dar raza celui de-al treilea ochi ricoșează în cu totul altă parte, surprinzînd altă imagine, alt chip, instantanee neavertizate de lentila care inhibă și obligă la „statul ca la fotograf". Simțul lui de artist, ochiul format pentru lumini și unghiuri, numai de el intuite, ne ajută să ne vedem cum nu ne vedem niciodată.

Prietenii îl apelează Nelu, el se numește **Ion Cucu** și de cîțiva anișori ne tot chinuim să închipuim și să adunăm între coperțile unui volum o „istorie a literaturii contemporane în imagini".

„O începem Domn Cucu ?" „O începem, nea Mircea, uite chiar mîine !"

Trece mîine și trece și poimîine și într-o zi îl iau ardelenește și-i zic „unde sînt, meștere, pozele ?" „Un geamantan am. Uite atîta, (arată cu mîna o distanță cam de un metru de la pămînt) mii de poze, de la Sadoveanu la cine vrei mata. Te îngrop în fotografii, un an nu-ți ajunge să le privești".

Nu mă sperie amenințarea. „Unde le ai oare ?" Ezită, mă privește ca și cum ar vrea să-mi facă un portret, zîmbește subțire și zice crezînd că mă dezarmează. „În sat la mine, la Mogoșești".

Am fost la Mogoșești, în căsuța cu două camere, cu sobă țărănească de pămînt, într-o toamnă cînd rodul vieții era mutat în butoaie și nucile zărind din cămașa lemnoasă așteptau ușor prăjite și ușor sărate pe un blid nesmălțuit. Am stat pînă tîrziu cînd luna s-a arătat pe cerul de mătase ca o imensă gutuie de aur. Nucile erau bune și se asortau grozav cu un tulburel piscător. Au venit vecini să vorbească cu nea Nelu. „Hai că deschidem geamantanul să vedem măcar ceva". M-a privit nehotărît și-a zis că mai bine luăm geamantanul la București și acolo, într-o zi, o să mi-l aducă acasă. În fugă și cu coada ochiului izbutesc totuși să **vizionez** cîteva fotografii **inedite.** Adevărate opere de artă, instantanee hazlii, portrete rafinate, peisaje poetice. La puțină vreme după această vizită fac o propunere de editare și hotărîm de comun acord să predăm cartea în șase luni. **Nelu Cucu** urmînd să aleagă fotografiile, subsemnatul să scrie mici texte mai mult sau mai puțin inspirate. Au trecut de atunci trei ani, dacă nu patru. Artistul de excepție, dotat cu al treilea ochi, a mai developat între timp un geamantan de poze. Mă întîlnesc săptămînal cu el și dialogul este invariabil același : „Îi dăm drumul Domn' Cucu ?" „Gata Nea Mircea ! Mîine vin cu geamantanele. O să-ți blestemi zilele. Te închizi în casă și trei ani ai la ce te uita"...

A trecut mîine, a trecut ianuarie, februarie și am intrat în martie.

Geamantanele promise nu mi-au parvenit. Și fiindcă e păcat să tot tergiversăm, și fiindcă pe măsură ce trece vremea îmi seacă umorul și-mi cresc dioptriile, îl anunț că voi comite o spargere apelînd la concursul organelor de ordine.

Mă voi duce la căsuța din satul natal și-am să-i sustrag cele două geamantane cu orice risc. Promit să nu umblu în pivnița în care ține micile butoiașe cu lichidul ce-l ajută la developare...

Mircea Micu

N.R. Îi spunem din experiență că va mai trece...

CUMPĂNĂ

Aşchii

I. Cît de dragi ne sînt aceste două concepte aristotelice: actualitate și posibilitate ! Ceea ce în ordine strict obiectivă se numește doar posibilitate, multipla posibilitate : „Multe flori sînt dar puține / Rod în lume or să poarte / Toate bat la poarta vieții / Dar se scutur multe moarte" (Eminescu) sau, pe altă treaptă : „Atîtea flori dau în zadar / Parfumul lor subtil și rar / În taină și-n singurătate" (Baudelaire în trad. lui Philippide), în ordine subiectivă se numește speranță. Numai două dintre cele trei timpuri cunoscute de noi corespund acestor concepte : prezentul și viitorul. Poate că trecutul nu încape în limtele unui concept. Trecutul nu există **în actu, nici în potență, el a fost** cîndva o posibilitate, a devenit o actualitate (cea mai trecătoare dintre entități) și s-a consumat ca atare. Eu scriu acum cîteva fraze, într-un prezent perfect. Cînd vor fi citite, vor intra în alt timp, într-un timp al lecturii; (cărui timp aparține timpul lecturii ?). Dar ce se aduce în frază este pestele prins de plasa azvîrlită în apele trecutului.

II. Parafrază : zi-i lumii **poezie** și te mîntui !

III. Sînt cuvinte care s-au prins de sufletul meu ca lacul de penele gîștii. Homer.

IV. Cine intră în corul orbilor, cîntă **extraordinar** și își pierde vederea.

V. Scribo, ego sum.

VI. **Textul-mănușă.** „Cu cea de a cincea carte, Ieșulescu propune un univers poetic distinct care-l individualizează puternic. S-au scris multe articole despre spiritul lui poetic și poetizant în aceeași măsură, despre faptul că și-a creat un limbaj poetic original aspirînd estetic către o realitate superioară. Cîteva din principalele elemente ale poeziei ieșulesciene : suprimarea punctuației (poetul considerînd-o de prisos în poezie) îmbinarea savantă între date ale lumii sensibile și ale unei lumi inteligibile personale, abandonarea fericită a compoziției clasice, vetuste și convențională în favoarea liberului arbitru lingvistico-poetic, fiind vizibil efortul autorului de a căuta alte forme, alte moduri de abordare a realului care să-l exprime cît mai complet. O intenție permanentă de înnoire răzbate din filele cărții poetului Ieșulescu, o fizionomie literară aparte este garanția valorii acestui remarcabil poet. Ochiul lui cu valențe sempiterne știe să surprindă miraculosul modern în imagini spontane, neprevăzute, surprinzătoare în așa fel încît cîntecul ieșulescian se amestecă într-un tot inextricabil. Poemul lui este dominat ba de un profund caracter livresc, ba de un caracter profund biografic, biografia lui devine livrescă, livrescul devine biografia lui, sursele sale de inspirație sînt originale și cotidiene amintind cu destulă discreție de alți maeștri contemporani la fel de originali. Temelg, secundare acompaniază în surdină tema principală în centrul căreia se află secretul universului său poetic. Asemenea acompaniamente mirobolante pot fi depistate prin înregistrarea obsedantă a temei pe care o relevă un poet într-o serie arhetipală, desigur dependent sau independent de intentionalitatea sa. În cazul lui Ieșulescu relația fundamentală este între imagine și limbajul care o face să existe. Redundanțe, recurențe, leitmotive alcătuiesc un sistem ce se organizează pe măsură ce ajunge la conștiința statutului său estetic. Sentimentul singurătății răsare dintre pagini ca un fruct prosaspăt, plin de sevă etc. etc. etc.". Nu citeva pagini, ci zeci și sute de mii pot fi scrise așa, vorbe, vorbe, vorbe și nici un cuvînt ! Ființa criticii buni — există — au propria lor expresivitate voluntară după care pot fi recunoscuți chiar dacă, prin absurd, ar uita să-și semneze articolele și surprind cîteva note definitorii ale originalității celui comentat. **Textul-mănușă** se realizează atunci cînd nu mai recunoaștem nici criticul, nici poetul, obiect indiferent al exegezei lui. Ion Barbu a vorbit, polemic, despre poezia leneșă ; critica „vredničă" și textul-mănușă sînt unul și același lucru.

George Alboiu

În spiritul „noului umanism"

Urmare din pag. 1

conștiinței revoluționare a acelui țăran din Bărăgan, în scheme și tușe puternice, contrastante. Distins cu Premiul de Stat, romanul va fi constituit un îmgnus modelator pentru scriitorii angajați în a evoca transformarea socialistă a satului românesc, fapte, întîmplări, realități din campania națională de cooperativizare a agriculturii. Primele opere (mai cu seamă romanele) înregistrează aspecte semnificative din viața satului românesc contemporan, transformările spectaculoase, istorice și mutațiile de conștiință caracteristice : Tiberiu Vornic (**Movila Neagră** 1949) Horváth István (**Brazdă peste hotare**, 1950), V. Em. Galan (**Bărăganul**, I, 1954 ; II, 1959), Eusebiu Camilar (**Temelia**, 1951), Petru Vintilă (**Nepații lui Horea**, 1951), Ion Istrati (**Grîu înfrățit**, 1956 ; **Trandafir de la Moldova**, 1958), Remus Luca (**Ana Nucului**, 1953 ; **Linișteа lernii**, 1956), Aurel Mihale (**Ogoare noi**, 1953), Dumitru Mircea (**Un țăran pe glaie**, 1953), Francisc Munteanu (**Lanța**, 1954), Șerban Nedelcu (**Pe marginea Dunării**, I, 1955 ; **Furtuna stîrnește valurile**, II, 1957 ; **Drum deschis**, III, 1960), Szitó András (**Cîrcoș tămîios**, 1955), Ion Grecea (**Răzbunarea**, 1956), Petre Sălcudeanu (**Frunți fără trupșee**, 1961 ; **Iubește ziua de mîine**, 1960), Alecu Ivan Ghilia (**Cumpăna**, I, 1958), Radu Theodoru (**Muntele**, I, 1963 ; II, 1967), Ion Brad (**Descoperirea familiei**, 1964).

Nu trebuie uitat spiritul reportericesc al epocii, adică realizările unui gen regăsit pe temelii noi : Constantin Prisnea (**Însemnări din țară nouă**, 1959), Nicolae Țic (**Profiluri**, 1958), Radu Cosașu (**Lumină și Energii**, 1959), Paul Anghel (**Victoria de la Oltina**, 1961 ; **Arpegii la Siret**, 1954), Mihai Negulescu (**Rapsodii în Oaș**, 1963).

Nu întotdeauna însă, uneltele, mijloacele, intențiile scriitoricești au răspuns unor viziuni obiective și înțelegeri adînci, astfel că o mare parte a prozei din aceste decenii de început rămîne mai mult sub semnul neîmplinirilor, al deziderateloг de campanie.

În cele mai multe cazuri, „esteticul" nu e în stare să controleze „tendințele" operei de aici o anumită înțelegere de suprafață a evenimentelor, monotonia, schematismul, șabloanele pitorești nesemnificative, psihologismul neconvingător, stîngăciile de construcție.

Memorabile dintru început — prin modalitățile și tehnicile epice folosite, prin unghiul de abordare a problematicii, prin scrutarea convingătoare a realităților, tipologiilor, psihologiilor și mentalităților, prin sensul mai înalt al viziunii epice și, desigur, printr-o înțelegere de profunzime, în general prin motivația estetică a epicului — rămîn operele acelora pe care timpul i-a consacrat drept marii noștri prozatori postbelici : Marin Preda (**Desfășurarea**, 1952 ; **Ferestre întunecate**, 1956), Dumitru Radu Popescu (**Fuga**, 1958 ; **Zilele săptămînii**, 1959 ; **Umbrela de soare**, 1962), Fănuș Neagu (**Ninge în Bărăgan**, 1959 ; **Somnul de la amiază**, 1960), Eugen Barbu (**Prinzul de duminică**, 1962) Ștefan Bănulescu (**Iarna bărbaților**, 1965), Vasile Rebreanu (**În plină zi**, 1959 ; **Casa**, I, 1962), Nicolae Velea (**Poarta**, 1960).

E firesc, așadar, ca acest spațiu tematic, atît de bogat în realități sociale și semnificații morale, să fie redescoperit de o parte a prozei noastre de mai tîrziu și reevaluat, cu maturitatea revoluționară a conștiinței scriitoricești, la specificitatea lui reală, autentică (aici intră o „obsesie" care, supralicitată și fără motivații etico-estetice de profunzime a dus, uneori, la succese facile ?).

E vorba, totodată, și de o „maturizare" din mers a prozei postbelice, căci, dacă în primul deceniu republican, modalitățile epice erau mai multe racordate la tiparele tradiționale, încă de imediat următor „revizuirea" acestor tipare se dovedește de o urgență iminentă. Realistă și psihologică, analitică și eseistică, pitorească și cazuistică, onirică și absurdă, alegorică și parabolică, fantastică și epopeică, poetică și reportericească... proza postbelică e un univers complex, în plină expansiune, îndreptată cu predilecție, în modalități tehnici din cele mai interesante, atît către problemele de conștiință ale personajelor, cît mai ales ale „autorului" care, demontînd piesă cu piesă mecanismul estetic al genului, reface, pe cont propriu, ideea de unitate, cînd nu trăiește din plin nostalgia unității pierdute...

Mari schimbări de viziune, o „reevaluare", din altă perspectivă istorică și cu mijloace artistice menite a pune în funcțiune motivațiile estetice ale operelor se produce, însă, după 1960, prin cîteva cărți, cu rol „modelator" și incitant în evoluția ulterioară a prozei. În 1963 apar cele trei volume din **Cordovanii** lui Ion Lăncrănjan, o veritabilă frescă a satului românesc ardelean, constituind o „replică" deopotrivă ideologică și estetică la adresa schematismului din epocă. Evenimentele evocate sînt cele cuprinse între reforma agrară și încheierea colectivizării, iar un personaj precum Nicolae Logojan (Lae) anticipează pe exponențialul Ilie Moromete din Cîmpia Română (**Morometii**, II, 1967). Trezit la o nouă viață, satul intră în ritmul trepidant al marilor prefaceri, guvernate de legile implacabile ale Istoriei. Avusese loc deja, în 1965, Congresul al IX-lea al partidului, care va acorda o atenție covîrșitoare dezvoltării pe noi coordonate economice și sociale a satului românesc.

Rezolvată în acest fel, altfel se va scrie de acum încolo despre viața satului și problematica lumii rurale, un subiect mereu proaspăt, totdeauna complex, pretutindeni interesant.

Locuri natale

Urmare din pag. 3

documente vechi citesc — cu mare părere de rău — că satul de peste riu se numea Lehăcești, și toată teoria mea despre „jupîn-badelele (leică)" se năruie, sînt simple apropieri.

Dublete de acest fel de tipul masculin-feminin există în toponimie ; de n-ar fi să amintesc decît Omul și Babele din același masiv al Bucegilor. Chiar dacă nu poate fi confirmată pe geografia satelor mele, și ideea tripletului toponimic trebuie luată în seamă...

Mai interesantă mi se pare, însă, cealaltă geografie, mare. Există, cam la jumătatea distanței dintre virfurile Făgărașilor și cimpie (Pitestii se află aici, la picioarul dealurilor) o linie a drumurilor mediale, o linie unde drumul intră și el, în geografie alături de munți și riuri. Este locul unde riurile își schimbă numele : se numeau cumva pînă aici, în munți — se numesc altfel de aici înainte, spre cîmpie. Valea Rea (care izvorăște de sub Moldoveanu : pe versantul celălalt al muntelui, spre Ardeal, este o altă Vale Rea, simetrică acesteia, ce se varsă în Simbăta cam pe unde și-a pus Brîncoveanul mînăstirea) — devine Riul Doamnei iar satul de schimbare se cheamă Domnești. Riul Capra devine Argeș (cam la Curtea de Argeș). Uneori, fără să-și schimbe neapărat numele, riurile dau numele lor localității : Vilsănești, de pildă, pe Vilsan. Este locul unde toponimul devine eponim. Unite între ele, arește eponime dau drumul de sub Făgăraș, ce se numește și azi în gura locuitorilor Drumul Basarabilor, care unește Rîmnicul Vîlcea, Curtea de Argeș, Vilsănești, Domnești, Cîmpulungul — într-o salbă de localități născătoare de istorie. Acest drum trece dincolo de Făgăraș prin apus, dar și prin răsărit, spre Rucăr (de unde se bifurcă, o direcție mergînd în Transilvania, alta trecînd în Munții Vrancei). Această legătură a însemnat nu numai „drumul oii" (spre Mărginimea Sibiului), nu numai drumul „Mioriței" (spre Vrancea) — dar și drumul mare de unire a țărilor. Înainte cu mult de a fi existat cealaltă salbă de localități ce au format șoseaua cea lungă de cîmpie — acest cerc interior, mai mic, ascuns, lega într-un inel carpatic Ardealul cu Țara Românească și cu Moldova.

Și există, în interiorul acestui inel medieval — și probabil antic — un sat care totdeauna m-a atras prin totul : poziție geografică (ultimul sat mare spre munte), măreție, bogăție, renume (aici se păstrează, încă, într-o pesteră, o basilica paleocreștină — ce servea și pe timpul primilor noștri voievozi drept loc de creștinare). Este satul Corbi — și doar cu numele de-ar fi să mă opresc aici, patronează întregul drum vertical ce leagă Făgărașii cu Dunărea pe valea Riului Doamnei și apoi a Argesului. Într-adevăr, Corbeni, Corbșoru, Corbu, Corbu Mare, Corbii Mici, Corbeanca, etc. — iată satie răspîndite pe această direcție, însirîndu-se parcă din poștă în poștă ca niște locuri de veche dezjugătoare, ducînd în jos spre Dunăre, un nume, niște obiceiuri, niște amînturi. Citind cu lupa o hartă veche, Florea Fugariu a identificat lîngă satul Corbi, în lunca Ampoiasei, tabăra țiganilor lui Vlad Țepeș din poemul lui Ion Budai-Deleanu („Între Bărbătești și Înumoasa", ultimul fiind, de fapt, „Anmoasa").

Mi se pare interesantă legătura, și iată de ce. Tot aici, în Corbi, străluie o puternică tradiție locală după care din acest sat ar fi plecat peste munți familia Corvinestilor (Iancu Corvin de Hunedoara, Matei Corvin, etc.). Numai văzînd aceste locuri cîștigi credința că tradiția poate fi adevărată : satul Corbi pare, într-adevăr, un diamant în inelul drumurilor. Cînd îl privești de pe dealul Domnestilor știi cuprinzi ridicarea semeață — pe culme, nu jos la poale, cum se aștern de obicei satele noastre — cînd, mai ales, intri în el și-l găsești altt de bine clădit, în piatră și brad, cînd știi, apoi, că pe valea riului în sus alt sat nu mai este pînă în Făgăraș și apoi pînă dincolo de Făgăraș — înțelegi că acesta este un adevărat bastion făcut de mîna omului, loc de primenire continuă a românilor din toate cele trei provincii aici tangente. Ce-ți mai trebuie, decît să privești stema veche a țării și să vezi în ea corbul heraldic ?

Dubletul (feminin) **Corbilor** pare a fi Țara. Țara cea veche care i-a păstrat imaginea în herb. Și înțeleg încă o dată că, gîndind la geografie, la locuri, mi se pare atît de firesc a găsi în cuprinsul ei asemenea dublete încît cred că există aievea. În geografie însăși — ori în gîndurile mele (ale noastre) despre ea, unde trebuie neapărat ca momentul întemeierii să fie legat de o mamă și de un tată, de părinți — a căror amintire văd că mă domină cînd scriu despre satul meu. Ei știu mai bine „de ce", de vreme ce mereu îmi spun și-mi răs-spun aceste lucruri — dovadă că și ei, fiecare în parte, gîndesc prin și pentru părinții lor...

În noaptea de după operație: repetate căderi periculoase de puls. Se așteaptă să moară dintr-o clipă în alta. Doze enorme de camfor după metoda Preobrajenski.

24 decembrie. Dimineața — ameliorare. Ritmul respirației s-a dublat, temperatura — 42. Camfor, cofeină, subcutanat.

25 decembrie. Din nou înrăutățire. Pulsul abia se simte, membrele s-au răcit, pupilele nu reacționează. Adrenalină în inimă, camfor după metoda Preobrajenski, soluție clorurosodică izotonică în venă.

26 decembrie. O oarecare ameliorare. Pulsul 180, respirația 92, temperatura 41. Camfor, alimentația artificială.

27 decembrie. Pulsul 152, respirația 50, temperatura 39,8. Pupilele reacționează. Camfor subcutanat.

28 decembrie. Ameliorare considerabilă. La amiază, brusc, transpirație abundentă, temperatura 37. Rănile de la operație în aceeași stare. Pansament. A apărut pofta de mîncare. Alimentația lichidă.

29 decembrie. S-a observat brusc căderea părului pe frunte și pe părțile laterale ale trunchiului. Au fost chemați în consult Vasili Vasilievici Bundarev, profesor la catedra de boli de piele și directorul Institutului veterinar model din Moscova. Ei au recunoscut că un asemenea caz nu este descris în literatură. Diagnosticul a rămas nestabilit. Temperatura normală.

(Scris cu creionul)

Seara a lătrat pentru prima dată (ora 8 și 15 min.). Atrage atenția o schimbare bruscă a timbrului și un ton mai scăzut. Lătratul — în loc de „ham-ham", sunetele „a-o", amintind vag de un geamăt.

30 decembrie. Căderea părului a căpătat caracterul de chelire generală. Cîntărirea a permis o constatare surprinzătoare — greutatea 30 kg, ca urmare a creșterii (lungirii) oaselor. Ciinele continuă să stea culcat.

31 decembrie. Pofta de mîncare — colosală. **(În caiet e o pată de cerneală. După pată, continuă cu un scris grăbit) :**

La ora 12 și 12 min. ciinele a lătrat clar „A-b-ir".

(În caiet e o pauză : apoi, probabil din greșală datorită emoției, scrie) :

1 decembrie **(șters, corectat)** 1 ianuarie 1925. Fotografiat dimineața. Latră clar „Abir", repetînd acest cuvînt tare și parcă bucuros. La ora 3 ziua **(cu litere mari)** a rîs, provocînd leșinul cameristei Zina. Seara, de opt ori la rînd a pronunțat cuvîntul „Abirvalg", „Abirvalg".

(Cu creionul, verzal) : profesorul a descifrat cuvîntul „Abir-valg" care citit de la dreapta spre stînga înseamnă „Glavriba"*)... Ceva îngrozitor...

2 ianuarie. Fotografiat cu magneziu în timp ce zîmbea. S-a ridicat din pat și a stat cu siguranță o jumătate de oră în două labe. Este aproape de înălțimea mea.

(În caiet, o filă anexată).

MIHAIL BULGAKOV

JURNALUL DOCTORULUI BORMENTAL

Știința rusă era cît pe ce să sufere o grea pierdere.

Foaie de observație clinică a profesorului F. F. Preobrajenski.

La ora 1 și 13 minute, profesorul Preobrajenski a leșinat profund. În cădere, s-a lovit cu capul de piciorul scaunului. Tinctură de valeriana.

În prezența mea și a Zinei, ciinele (dacă, desigur, mai poate fi numit ciine) l-a înjurat de mamă pe profesorul Preobrajenski.

(O pauză în însemnări).

6 ianuarie (Cînd cu creionul, cînd cu cerneală violetă).

Astăzi, după ce i-a căzut coada, a pronunțat foarte clar cuvîntul „berărie". Funcționează fonograful. Dracu știe ce se întîmplă !

Mă pierd cu firea.

Profesorul a terminat consultațiile. Începînd de la 5 a.m., din sala de consultații, unde se plimbă această ființă, se aud în mod clar înjurături și cuvintele „încă două".

7 ianuarie. Pronunță foarte multe cuvinte : „birjar", „nu sînt locuri", „ediția de seară", „cel mai bun cadou pentru copii" și toate înjurăturile care există în vocabularul rusesc.

Are o înfățișare stranie. I-a rămas păr numai pe cap, pe bărbie și pe piept. În rest este chel, cu pielea fleșcăită. În zona organelor genitale — un bărbat în formare. Craniul s-a mărit considerabil. Fruntea teșită și îngustă.

Pe legea mea, am să-nnebunesc !

Filip Filipovici se simte în continuare rău. Majoritatea observațiilor le efectuez eu. **(Fonograf, fotografii).**

În oraș s-au răspîndit zvonuri.

Urmările sînt incalculabile. Astăzi, toată ulicioara era ticsită de niște pierde-vară și de babe. Niște gură-cască se află și acum sub fereastră. În ziarele de dimineață a apărut o știre uimitoare, „Zvonurile despre marțianul de pe ulicioara Obuhov nu au nici un temei. Ele au fost lansate de negustorii de pe Suharevka și vor fi pedepsite aspru". Drace, despre ce marțian e vorba ? ! E un coșmar !

Și mai ceva a apărut în „Ediția de seară" ; scrie că s-a născut un copil care cîntă la vioară. Alături, un desen reprezentînd o vioară și fotografia mea, iar dedesubt explicația : „Profesorul Preobrajenski, care a făcut operația de cezariană". E ceva de nedescris !... Pronunță un cuvînt nou : „Militian".

A reieșit că Daria Petrovna era îndrăgostită de mine și a sutit fotografia mea din albumul lui Filip Filipovici. După ce i-a alungat pe reporteri, unul din ei s-a strecurat în bucătărie etc., etc.

Vai ce se întîmplă în timpul consultațiilor ! Astăzi au sunat de 82 de ori. Telefonul este scos din priză. Damele fără copii și-au ieșit din minți și vin...

Comitetul de bloc, în corpore, în frunte cu Schwonder. De ce, nici ei nu știu.

8 ianuarie. Seara tîrziu, s-a pus diagnosticul. Filip Filipovici, ca un adevărat savant, și-a recunoscut greșala : schimbarea hipofizei duce nu la întinerire, ci la **umanizarea** deplină **(subliniat de trei ori).** Descoperirea lui senzațională, zguduitoare, nu pierde prin aceasta nimic din valoare.

Ăla s-a plimbat astăzi pentru prima dată prin apartament. A rîs în coridor privind la lampa electrică. Apoi, însoțit de Filip Filipovici și de mine, a trecut în cabinet. Stă bine în două labe **(șters)...** piciorare și face impresia unui bărbat mic și prost făcut.

A rîs în cabinet. Zîmbetul său este neplăcut și parcă artificial. S-a scărpinat apoi la ceafă, s-a uitat jur-împrejur : am notat un cuvînt nou, pronunțat foarte clar : „burjuilor". A înjurat. Înjurătura este metodică, continuă și, probabil, complet fără sens. Are un caracter întrucîtva fonografic : ca și cum această ființă auzise undeva, cîndva aceste înjurături, înregistrîndu-le inconștient, automat, în creierul său, iar acum le varsă la intervale scurte. De altfel, dracu să mă ia, nu sînt psihiatru !

Nu știu de ce, înjurăturile produc asupra lui Filip Filipovici o impresie penibilă. Sînt momente cînd își iese din starea reținută și rece de observare a noilor fenomene și parcă își pierde răbdarea. Astfel, în momentul unei înjurături, strigase nervos :

— Încetează !

Asta n-a avut nici un efect.

După plimbarea prin cabinet, Șarik a fost băgat cu eforturi comune în sala de consultații.

Am avut după aceea o consfătuire cu Filip Filipovici. Trebuie să recunosc, că pentru prima dată l-am văzut pe acest om surprinzător de destept și reținut într-o stare de descumpănire. Fredonînd ca de obicei, m-a întrebat : „Ce facem acum ?" A răspuns singur, textual : „Moscovșveia"**). da. ... Din Sevilla la Grenada. Moscovșveia, dragă doctore...". N-am înțeles nimic. Mă lămuri : „Vă rog să-i cumpărați, dragă Ivan Arnoldovici, lenjerie, pantaloni și o haină".

9 ianuarie. Vocabularul i se îmbogățește la fiecare cinci minute (în medie) cu un cuvînt nou, iar de azi dimineață cu fraze întregi. S-ar părea că, înghețate undeva în creier, se dezgheață și ies la lumină. Cuvîntul odată rostit, rămîne în folosință. De ieri seara fonograful a înregistrat : „nu te-nghionti" ; „țicălosule" ; „dă-te jos de pe scară" ; „ți-arăt eu ție !" ; „Declarația Americii" ; „Primus".

10 ianuarie. Îmbrăcarea. A permis cu plăcere să i se pună maleu, chiar era vesel și rîdea. A refuzat indispensabilii, protestînd prin strigăte răgușite : „La coadă, pui de cățea, la coadă !" L-am îmbrăcat. Șosetele-i sînt mari.

(În caiet erau niște desene schematice, după toată aparențele reprezentînd transformarea unei labe de ciine într-un picior de om).

Se lungește jumătatea din spate a osului labei piciorului (planta). Se lungesc degetele. Ghiarele.

Învățarea repetată și sistematică a folosirii toaletei. Servitoarea este complet deprimată. Trebuie remarcată însă ființa tei. Treaba merge cu siguranță spre bine.

11 ianuarie. S-a îmbăcat pe deplin cu pantaloni. A pronunțat o frază lungă și veselă : „Dă-mi o țigară și te duc la gară".

Blana pe cap e mătăsoasă și rară. Ușor de confundat cu părul. I-au rămas, însă, pete pe moalele capului. Astăzi i-a căzut și ultimul puf de pe urechi. O poftă de mîncare colosală. Mănîncă cu plăcere scrumbie.

La orele 5 p. m. un eveniment : pentru prima dată cuvintele rostite de această ființă n-au fost rupte de ceea ce se întîmplă în jurul lui, ci au fost o reacție la acestea. Și anume : cînd profesorul i-a ordonat : „Nu arunca resturile pe parchet !", el a răspuns surprinzător : „Slăbește-mă, păduche !"

Filip Filipovici a fost uimit, apoi și-a revenit și a spus :

— Dacă îți mai permiți încă o dată să mă înjuri pe mine sau pe doctor, ai s-o pățești !

În acest moment l-am fotografiat pe Șarik. Garantez că el a înțeles cuvintele profesorului. Fața lui a dobîndit o umbră de amărăciune. A aruncat o privire încruntată pe sub sprîncene, destul de iritat, dar a tăcut.

Ura ! Înțelege !

12 ianuarie. Își bagă mîinile în buzunarele pantalonilor. Îl dezvățăm să înjure. A fluierat cîntecul popular: „Hei, mărule". Întreține o conversație.

Nu mă pot abține de la cîteva ipoteze : deocamdată, la dracu intinerirea. Altceva e mult mai important : extraordinara experiență a profesorului Preobrajenski a descifrat una din tainele creierului uman. De azi înainte, funcția enigmatică a hipofizei — apendicele creierului — este explicată. Ea determină înfățișarea omului. Hormonii ei pot fi considerați de importanță majoră în organism, fiind hormoni ai înfățișării. Se deschide un nou domeniu în știință : fără nici o retortă a lui Faust a fost creat un homunculus. Bisturiul chirurgului a adus la viață o nouă unitate umană. Profesore Preobrajenski, sînteți un creator ! **(O pată).**

De altfel, am cam deviat... Deci, el întreține o conversație. Presupun că lucrurile stau în felul următor : hipofiza transplantată a dat drumul în mintea ciinelui centrului vorbirii, iar cuvintele s-au pornit suvoi. După părerea mea, avem de-a face cu un creier renăscut, desfășurat din plin, și nu cu un creier nou creat. O miraculoasa confirmare a teoriei evoluționiste ! O, mărețul lanț de la ciine pînă la chimistul Mendeleev ! Încă o ipoteză proprie : în perioada vieții de ciine, creierul lui Șarik a acumulat o sumedenie de noțiuni. Toate cuvintele pe care le-a folosit într-un început sînt cuvinte de stradă, pe care le-a auzit și le-a băgat în creier. Acum, trecînd pe stradă, privesc cu groază tainică la cîinii întîlniți. Dumnezeu știe ce se ascunde în creierul lor.

În românește de George G. Potra și Paraschiva Bădescu

(Continuare în numărul viitor)

*) **Direcția generală a industriei și gospodăriei piscicole și maritime** — n. trad.

) **Centrala confecțiilor din Moscova — n. trad.

GRIGORE VIERU

AFORISME

● Cea mai veche carte din lume este o mamă, cea mai frumoasă carte din lume este o mamă.

● Vedem după ochi cine este mamă și după mîini cine este tată.

● Pierzînd pe mama, mi-a rămas patria, dar nu mai sînt copil de atunci.

● Mi-am păstrat obrazul curat pentru lacrima ta, mamă.

● Deși pămîntul se învîrte mereu, m-am născut acasă.

● Graiul este a religie cu două ceruri: unul de pămînt și altul de lacrimă.

● Nu cunosc un dar mai frumos din partea unui musafir, decît acela de a-mi elogia țara în limba casei mele.

● Este nedrept să înveți copilul cum să moară pentru patrie înainte de a-l învăța cum să trăiască pentru ea.

● Patria este ca un copil: dacă uiți de ea poate să plece acasă.

● Gloria fără patrie este ca frumusețea femeii: niciodată nu știi ziua în care se va stinge.

● Nici copilul nu plînge cînd pîinea se frînge.

● Ușor rătăcești în țara ce nu începe în jurul unei singure pîini.

● Onoarea merge descultă prin tăciunii aprinși fără să-i pese dacă lasă ori nu urme.

● Curajul des repetat plictisește lumea, ca dangătul celui zilnic.

● E bine să înveți un popor de la altul, nu este bine să înveți un popor pe altul.

● Cum să-ți întind mîna cînd mi-ai bătut-o în cuie?

● Zboară cu treabă prin spațiu niște farfurii, iar unii și-au pregătit lingura.

● Mai bine osul cel gol al fulgerului decît teama cu stele slugarnice pe ea.

● Competiția fără tovărășia culturii obrăznicește inima.

● Răbdarea îndelungată se preschimbă în lene.

● Lauda străină i-a acoperit ca niște epoleți umerii, n-a mai rămas loc pe el pentru mîna fratelui său.

● Ferește-te să dai mîna cu oricine dacă ai în vîrful fiecărui deget minunea fragilă a unui ochi.

● Nimic nu supără pe om ca muzica merelor vecine căzînd pe acoperișul său.

● Nimic mai iute ca frica, dar gîra, cînd vrea, ajunge ea întîi.

● Feerească sfîntul să ducă marea în riu, iar nu riul în mare.

● Cînd naște sămînța de grîu, nici soarele nu stă alături.

● Ne scapă jos din brațele ei frumusețea: astfințim.

● Sînt mai puține prilejuri de a vieții măreț decît de a muri măreț.

● Am murit, mai simplu nu pot fi.

● Ceea ce nu înțelegem într-o poezie sau este cu totul real, sau cu totul ireal.

● Lucrarea în cuvîntul poetic este asemănătoare cu truda plăminilor în aerul iernii: tragem în piept faptul rece al vieții și-l expirăm înfierbîntat afară.

● Sînt indivizi care nu dorm liniștiți decît pe căpătîi umplut cu pene smulse din aripile privighetorii.

● Ne încălzim palmele pe obrazul pe care l-am lovit.

● Nu cu pîine să arunci în cîine.

● A fi îndurerat în fericire și fericit în suferință — nu cunosc o mai frumoasă calitate umană.

● Mi-ai măsurat întîi grădina, apoi icoana, iar la urmă și lacrima.

● Nu există singurătate în care n-ar mai fi cineva.

● Copiii zădărăsc cîinii, poeții moartea.

● Muzica este răzbunarea frumuseții pe urîțenie.

● Cîntecele sînt ca niște copii — ele nu pot aprinde războaiele dar le pot anima.

● Frumoși sînt ochii mării, dar mergem la izvor după apă.

„Autenticitate" și ficțiune

„Poetica umanului", profesată în **Frankfurter Vorlesungen**, intrinsecă viziunii creatoare a lui Heinrich Böll, se fundamentează pe ipostazierea cotidianului, pe reprezentarea omului mărunt în gesturi elementare și activități nespectaculoase, pe surprinderea „măreției" umane la acele categorii periferice și „provinciale", nesusceptibile de „eroism". Personajele sale, cei mai adesea neajutorate, copleșite de absurdul existenței lor desfășurate de cele mai multe ori în condiții neprielnice (război, perioada postbelică, marcată de haos și disoluție a valorilor), reacționînd pasiv, dar omenește, în limitele unei morale deplin constituite, de o integritate camnaivă, dar fermă, aspiră nedefinit către o viață mai bună. Recuperarea insulei de la periferia societății, de multe ori în conflict cu lumea, stîrnind compasiune și chiar simpatie, se realizează nu fără o accentuată înclinație către idilic, chiar utopie, remarcată de aproape toți comentatorii. Căci dacă satira și ea constitutivă viziunii sale scriitoricești, facilitează dezeroizarea prin subminarea unor convenții, la rîndul lui idilicul proiectează speranța salvgardării umane în imagini a căror discutabilitate e uneori neîndoielnică. În echilibrul subtil dintre satiră și utopie decantează scriitorul german destinul personajelor sale, nimbindu-le cu aceea aură profund omenească, ce le este atît de specifică.

Considerat din punct de vedere tematic un „roman-sumă", **Fotografie de grup cu doamnă***) (1971), primit, cu mici excepții, entuziast de critica germană, după a cărui apariție scriitorul a și fost încununat cu premiul Nobel (1972), marchează o operă de referință în creația lui Heinrich Böll. Dacă o bună parte a operei sale se distinge prin extrema economie a mijloacelor, prin construcția fermă, esențială și lapidară, **Fotografie de grup cu doamnă** se află la polul opus: relativizarea extremă oferită de multiplicitatea punctelor de vedere, abolirea acțiunii ca atare („refuzul" epicului, cum s-a exprimat criticul Joachim Kaiser), fărîmițarea viziunii coerente asupra personajului, atitudinea ironico-parodică a scriitorului față de însești mijloacele uzitate, implicarea cititorului la scrierea scenariului și producerea textului literar, după rețeta textualistă. Încercarea de configurare a personajului Leni Gruyten pe fundalul relatărilor a circa cincizeci de martori/informatori implicați în restabilirea adevăratului portret al acesteia de către „aut." /autor/, el însuși personaj în roman, ca jurnalist, ce acționează cvasijuridic în dificila operație de reconstituire (și, implicit, de elaborare a romanului ?), se bazează pe jocul dintre realitatea cercetată „documentaristic" și ficțiune, în care cele două componente tind să se confunde, să-și substituie funcțiile.

„Autorul" ficțiv va proceda la o relativizare foarte accentuată a materialelor prezentate, extrase din cele mai neașteptate domenii (rapoarte, referate, circulare administrative, procese-verbale, citate din lexicon și definiții științifice ale unor noțiuni cu caracter emoțional-afectiv, în vederea obținerii maximei „obiectivități", informații imprevizibile, ca acelea despre tehnica împletirii coroanelor în atelierul de pompe funebre al lui Walter Pelzer, unde Leni este înconjurată o vreme de o bună parte a martorilor, intercalarea de scrieri „literare" aparținînd unor personaje, precum scrisorile de front ale lui Heinrich Gruyten, proza de război a lui Alois Pfeiffer, poezia lui Gerhard, ori includerea unor citate literare din scriitori consacrați și care funcționează ca mijloace de referință, de caracterizare a orizontului de cultură al unora dintre personaje etc.), materiale a căror prezentare are paradoxalul efect de a ne face să ne îndoim de autenticitatea lor și să le luăm drept fictive, poate din pricina literaturizării documentului la Böll.

Tehnica montajului mozaicului de informații, relatări, audieri de martori, interpolări de materiale nu urmează nicidecum un principiu strict de organizare, fiind supusă labilității și ambivalenței atitudinii „autorului" ficțiv, ce nu pregetă să se îndoiască de valabilitatea și creditabilitatea unora dintre materiale și mărturii, să le ironizeze și să se autoironizeze, cu mijloace ale deriziunii parodice, ale umoristicului și bufonescului ori ale hilarului livresc (ca în episodul referitor la antrepriza de construcții „Schiemm și fiul", ai cărei lucrători fictivi figurează pe statul de plată cu nume împrumutate unor scriitori și personaje celebre din literatura rusă a secolului trecut !).

Portretul lui Leni se reliefează astfel numai indirect, personajul se „alcătuiește" numai gratie întîmplării, hazardului ce-i traversează biografia, ce se constituie în plan tehnic, cum observa cu finețe Manfred Durzak, ca unic principiu organizator al haosului mozaical, dînd în același timp libertate deplinei imaginații spre a cîștigului. Multitudinea nuanțărilor ce se contrazic și exclud, relativizarea diferitelor ipostaze ale adevărului cuprins în unele informații nu fac decît să contribuie la conturarea impresiei de aparență a adevărului, la subminarea documentaristicului și demascarea lui ca pură ficțiune, în ciuda pretenției de cercetare riguros obiectivă. Căci Böll realizează, de fapt, în **Fotografie de grup cu doamnă**, un antiroman și creează o antieroină, intenție de altfel explicitată în unul din numeroasele interviuri ce au urmat apariției cărții: „Nu am vrut să creez un portret ideal, mai curînd o eroină complet lipsită de chip, în sensul unei soluții anticonografice. Eroina mea nu trebuie să aibă vreo imagine — icoană și imagine înseamnă același lucru — ci să fie numai ea însăși." Într-unul din capitole, „autorul" adună laolaltă, pe parcursul doar a două pagini și jumătate, toate afirmațiile lui Leni presărate de-a lungul întregii cărți, pentru a ne atrage parcă atenția asupra disponibilităților imense ce ne rămîn pentru reconstituirea personală, proprie, strict subiectivă, a personajului. Strategie a „autorului", fascinația organizată în jurul lui Leni — personaj netipic și nereprezentativ pentru epocă, după unii comentatori, pentru alții întruchipare a „eternului kitsch german" (Marcel Reich-Ranicki), „geniu neînțeles al senzualității" în viziunea „autorului", creatie a naturii imprevizibilă în reacții și indescriptibilă în umanitatea ei misterioasă — se bizuie pe multiplicitatea fațetelor, evident contradictorii, din care este prezentată, pe iluzia de „autenticitate" urmărită de metoda extrem digresivă, dar deopotrivă pulverizatoare, dispersivă.

Intrarea și ieșirea personajelor din scenă, unele pur episodice, altele determinante în viața lui Leni (bătrînul Gruyten, prizonierul rus Boris, marea ei iubire, patronul Walter Pelzer, călugărița Rahel, clanul Hoyser, „aducătoarea de bucurii" Margret Schlomer ori menajera Marija van Doorn, tovărășele de atelier Liane Holthohne și Ilse Kremer, paznicul Grundtsch, fanaticul slavist Scholsdorff ori criticul muzical dr. Herweg Schirtenstein, admirator al artei ei pianistice), regizate de „autor" asemenea audierii martorilor într-un proces în ciuda numeroaselor reveniri și reluări, adesea dintr-o perspectivă diferită și chiar opusă, rămîn, pentru Böll, accesorii, simplu fundal pentru „sanctificarea" personajului principal, pentru reliefarea ființei sale „indestructibile". Infinitezimala analiză, concretețea detaliilor, exactitatea, meticulozitatea germană, jocul ipotezelor împărtășit de „autor" cititorului cu privire la destinul personajelor într-un moment sau altul, numeroasele sale note lămuritoare, de o precizie involuntar ironică, se constituie într-un arsenal de metode și tehnici de „cercetare", al cărui rezultat este opusul obiectivității. Labilitatea interpretărilor, facilitată de atitudinea funciar umoresc-ironică a „autorului", relativizatoare a afirmațiilor de orice natură, concură la subiectivizarea totală a punctului de vedere al cititorului, născut de avalanșa „pălăvrăgelii" structurale, de nonsalanta, torențialia ei desfășurare, ce accentuează acut starea bruionară, nefinisată și nefinisabilă, a cărții. De fapt, satirei implicite conținute de imposibilitatea descrierii antipersonajului Leni îi corespund, în planul limbajului, adaptările stilistice perfect adecvate atitudinii morale și estetice a prozatorului Heinrich Böll.

Gabriela Danțiș

*) **Heinrich Böll: „Fotografie de grup cu doamnă." Traducere de Petru Forna. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1988.**

REVISTA STRĂINĂ

● **„PENSIONARII ZBURĂTORI ESTE TITLUL CELEI MAI RECENTE DINTRE PIESELE DRAMATURGULUI SUEDEZ OVE MAGNUSSON.** Ea dezbate una dintre problemele mari și grave ale lumii contemporane: lumea persoanelor vîrstnice dominate de sentimentul inutilității, al sfîrșitului, nu numai ca urmare a terminării activității profesionale și intrări într-un binemeritat repaos după o viață de trudă, bucurii și necazuri, dar și a poziției tinerei generații față de problemele acestei vîrste. Aceste probleme sînt foarte acute în Suedia și nu este deci de mirare că Ove Magnusson o aduce în prim planul vieții teatrale suedeze.

Dramaturgul a scris o piesă netradițională, cu umor delicat și multă fantezie. El ridică un deget amenințător, trage un semnal de alarmă chiar dacă cele zece pagini ale piesei l-ar putea face pe cititor și spectator să creadă că abordează superficial această problemă. Prin intermediul protagoniștilor, autorul își formulează foarte clar punctul de vedere. Sub hiperbola umorului spectatorul înțelege că pentru om hotărîtoare nu sînt doar legile implacabile ale naturii și convențiile sociale, care determină durata și calitatea vieții, dar și modul în care oamenii ajunși în pragul pensionării sînt pregătiți sau nu să dea piept cu dificultățile noului lor statut social. Unii clachează — se pare că nu cei mai mulți — alții se opun prin toate mijloacele, cu toate puterile, prăbușirii psihice și fizice, încercînd să facă lucruri care să le dovedească lor dăr și celorlalți că sînt încă utili, că au încă putere.

Din această ultimă categorie fac parte și eroii piesei lui Ove Magnusson. Ei nu vor să se lase înfrînți, ei sînt convinși că omul poate zbura fără aripi, dacă acesta este visul în care crede cu ardoare. Chiar dacă specialiștii susțin — inclusiv în piesă — că acest lucru nu este cu putință. Credința că într-o zi vor reuși să zboare este forța care face din personajele piesei niște neînvinși . . .

● **„ABATĂ-MI PALETA ȘI EU ȚI VOI SPUNE CINE EȘTI, CUM EȘTI"** spune o vorbă din lumea pictorilor. Paleta, instrumentul de lucru al pictorilor, nu s-a schimbat aproape deloc de-a lungul secolelor, dicționarul „Bazele picturii practice" editat de Roger de Piles în anul 1684 descrîind-o aidoma dicționarelor care apar în zilele noastre.

Paletele marilor pictori din diferitele epoci se păstrează în mari muzee ale lumii și oferă specialiștilor posibilitatea de a afla multe lucruri despre tehnica de lucru a pictorilor, dar și despre modul în care aceștia priveau lumea. Dar unde se află în prezent paletele marilor maeștri ai picturii? Paleta lui Vicent Van Gogh se găsește la Muzeul d'Orsay, ca și paletele lui Degas și Gauguin. Paleta lui Delacroix se găsește la Muzeul Louvre.

Revista „Paris Match", care publică un interesant grupaj pe această temă, scrie referitor la Degas: „Pictorul nu considera niciodată tablourile lui ca definitive. El își ducea prietenii la marginea disperării prin faptul că le lua deseori tablourile pe care le oferise. Cînd acesta le înapoia, tablourile cu „îndreptări mărunte" abia dacă mai erau recunoscute de proprietarii lor. Pictura lui Degas se bazează pe nuanțele de verde, de alb-lapte în combinație cu o altă nuanță de alb — café au lait. „Nimic nu este mai frumos decît două nuanțe ale aceleași culori una lîngă alta", spunea pictorul. Spre sfîrșitul vieții, slăbindu-i vederea, Degas a părăsit pictura în ulei și a ales pastelul, tehnică mai simplă și care permite variațiile de culoare ale aceleiași culori de bază . . ."

● **„A FOST UN ARTIST GENIAL"**, spunea Bernard Shaw referindu-se la Oscar Wilde. Andre Gide, vorbind despre același artist, spunea: „O creatură amuzantă".

Puține personalități ale culturii universale au fost mai controversate decît Oscar Wilde. Este scriitorul căruia i-au fost consacrate cel mai mare număr de biografii, susține revista „Epoca", ce apare la Milano. La întrebarea „cum a fost Oscar Wilde?" încearcă să răspundă ultima apărută dintre biografiile dedicate autorului celebrei piese „Ce înseamnă să fii ouest?" Autorul ei este Richard Ellmann, profesor de literatură engleză la Oxford. Ellmann și-a consacrat treizeci de ani — pînă în anul 1987 cînd a încetat din viață — studierii vieții și operei acestui „dandy din Dublin", publicînd „o carte care cel puțin în acest secol nu va putea fi depășită" potrivit afirmației criticului literar Henry Glass de la „Der Spiegel".

Rezultatele cercetărilor sale alcătuiesc o carte de peste 600 pagini în care autorul aduce sumedenie de elemente de la cele mai importante pînă la cele de amănunt din viața acestui irlandez de excepție, „care în anul 1878 era un nimeni iar în anul 1888 era încărcat de glorie", după afirmația lui Ellmann, sau după spusele unui contemporan, „omul cu glas minunat care cîntă ca o vioară, încît nu îți vine să crezi că cuvintele pot suna atît de elegant și de plăcut".

● **PILNIO APULEYO MENDOZA, NĂSCUT ÎN ANUL 1932, ȘI RAMON ILLAN BACCA,** născut în anul 1946, sînt doi dintre colegii mai tineri ai lui Gabriel Garcia Marquez. Primul — diplomat și publicist — a debutat cu volumul de povestiri „Dezertorul", luîndu-și seva din mediul tineretului orașelor columbiene. A scris și romane, între care „Ziua fugii", dar cea care i-a impus atenției generale este povestirea „Cum am îngropat armele". În această povestire protagonistul își amintește cu nostalgie de anii cînd luptase într-un detașament de partizani, în așa numita „epocă neagră" din anii 1940—1953, împotriva dictaturii. În final, la chemarea guvernului cu vederi democratice, detașamentul decide să capituleze, nu însă înainte de a ascunde armele. Autorul surprinde decepția și deziluzia revoluționarilor, părerea lor de rău — că pentru ei — lupta a luat sfîrșit, dar și credința că lupta va fi continuată de cei care vin după ei.

Ramon Illan Bacca este avocat și judecător, născut la Santa Marta iar actualmente trăiește la Barranquilla. Este autorul mai multor volume de povestiri: „Vis despre Kennedy", „Insulii cu trei picioare îi lipsesc două picioare", „După război merii nu prind rod". În volumul „Marijuana pentru Goring", folosind tehnica **flash-back**-ului și a contrapunctului — după modelul lui A. Huxley și John Dos Passos — dar și cu umor și ironie, autorul dezvăluie corupția și afacerile fabuloase ale păturilor avute din așezările de pe țărmurile Columbiei, unde traficul de stupefiante este în floare și aduce celor ce îl practică ilegal cîștiguri de miliarde.

În povestirea „De n-ar fi zona aceea blestemată, rebelă", inclusă în volum, autorul se inspiră din momentele reale, tragice care au avut loc în anul 1928 și care au intrat în istoria modernă a Columbiei sub denumirea de „masacrul de pe plantațiile de bananieri".

● **PICTURILE DE PE PEREȚII MORMÎNTULUI REGINEI NEFERTITI** din Theba, vechi de peste 3 300 ani, considerate de egiptologi a fi cele mai frumoase din epoca faraonilor, vor fi deschise din nou marelui public, după mai bine de cincizeci de ani. Știrea a fost publicată de revista „Aramaco World" din Washington al cărei reporteri au primit anul trecut aprobarea Oficiului egiptean pentru monumente nu numai pentru a vizita mormîntul reginei, dar și pentru a urmări munca restauratorilor, pentru a face fotografii și a lua interviuri.

Rezultatele vizitei reporterilor au fost finalizate prin publicarea unui interesant articol în „Aramaco World". Aflăm din articol că pentru a proteja picturile de efectele apei, ale cristalizării sării de pe pereți, precum și ale umezelii din aer, autoritățile egiptene au închis acest monument în anul 1939. De atunci, în afară de arheologi și o serie de personalități, frescele nu au mai fost văzute de nimeni.

„În întregul Egipt nu există nici un mormînt care să se poată compara cu cel al reginei Nefertiti. El are o înaltă valoare artistică, este pur și simplu fascinant, spunea Gamal Muchtar, directorul Oficiului egiptean al monumentelor. Minunatele picturi de pe pereții lui demonstrează geniul pictorilor care au trăit pe timpul renașterii artistice de pe vremea lui Ramsess al II-lea. Acești artiști au experimentat noi tehnici de pictură și pentru a da lucrărilor lor aspectul tridimensional s-au folosit de jocul umbrelor acestora.

Prin ținuta sa distinsă și elegantă, Nefertiti (al cărei nume se traduce prin „Cea mai frumoasă" — N.N.) a servit multor pictori contemporani ei ca model și ca sursă de inspirație", conchide Gamal Muchtar.

LIRICĂ BULGARĂ

Stanka Penceva

● Una dintre poetele de frunte ale Bulgariei, bine cotată de critica literară și primită cu interes de cititori la fiecare nouă apariție editorială este Stanka Penceva. Născută la Sliven, în 9 iulie 1929, absolventă a Universității din Sofia (filologie rusă), redactoră la radio, apoi la diferite edituri și reviste, Stanka Penceva s-a impus, încă de la debutul său (în „Literaturen Front" — 1947) ca o poetă care-și exprimă fără menajamente, uneori frust, sentimentele. Limbajul său poetic este direct și adesea simplu, fără ornamente inutile, comunicînd puternic trăiri, interzicînd o lectură plictisită. Citeva titluri de cărți ale poetei: „Majorat" — 1952, „Coardă întinsă" — 1957, „Fîntîna păsărilor" — 1965, „Grădina cu mere" — 1965—1966, „Puterea mea" — 1970, „Crin de nisip" — 1972, „Pîine și sare" — 1973, „Omul pentru om" (eseuri) — 1976, „Planetă pentru doi" — 1977 și alte volume, unele selective. Stanka Penceva este cunoscută și ca o bună traducătoare din rusă, română, sîrbă.

Încredințăm tiparului, în transcripție românească, ultimul grupaj de versuri al poetei, apărut nu de mult într-o revistă literară din Bulgaria.

* * *

Am fost o zgîrcită risipitoare :
ce aveam eu — era al tău,
și tot ce exista pe lumea asta — pentru noi doi.
Bani nu aveam niciodată, dar al nostru era aurul
frunzelor care cad, brocartele zăpezilor
și perlele sfrălucitoare ale dinților
și atingerea de atlas a corpurilor noastre
și contopirea desăvîrșită... Citeodată
găseam timp să-mi spun : Doamne,
pînă la sfîrșitul vieții voi fi stăpîna
amintirii despre minunea care a poposit în noi !

Acum îmi spui, nevinovat ca topazul,
că minunea este repetabilă. Că sufletul tău
din alt căuș de palmă bea aceeași auroră,

Iar eu stau țeapănă în picioare printre tezaurele mele
atît de frumoase încît mă doare inima,
atît de scumpe, că ochii mei ard,
atît de multe, că încet mă strivesc...

* * *

Încă mă tîrăște ha datoria, ha întîmplarea,
mă aruncă de ici-colo :
mă trag zilele ca niște cîini flămînzi,
iar eu ce să le dau ?
Mă gîndeam, cu trecerea anilor, că o să scap
din haosul numit dragoste,
de grija primitivă pentru pîine,
de vorbăria fără sens de care m-am săturat —
și îmi voi găsi un locșor ascuns
ori o să mă scufund în mulțimea oamenilor...
Acum — derutată, tremurîndă,
nu mă pot nici întoarce, nici opri —
stau la hotar : deja nu tînără,
nu încă bătrînă, nici pește, nici rac...
Lumea în juru-mi se schimbă fără milă,
iar eu trebuie să mă obișnuiesc în întunericul calm,
cu pustiul care a fost cîndva dragoste
(ea nu vroia și nu vroia să plece, crescută împreună cu mine...)
S-ar putea ca limanul să fie deja aproape
dar sîngele-mi se zbate și mintea mea
se zvîrcolește neîmpăcată.

* * *

M-am visat frumoasă.
În fața mea, la dreapta și la stînga-mi,
se aplecau
capete de oameni — ca spicele cîmpului.
Și eu le hinecuvîntam — nu cu mîinile întinse,
ci cu privirea, cu părul zburătăcit și ușor,
cu văzduhul animat de mine.
Un suspin încet închidea în urmă-mi potecă...
Sori au fost mulți — albăstrui și roșcați
se despărțeau și iarăși se reuneau la un loc
iar eu aparțineam tuturora și nimănui,
splendidă ca o floare a dragostei.
Simțeam puterea mea atît de nelimitată
că aș fi putut să rămîn pînă la capăt
neapărată, dezgolită, pulsînd împrejuru-mi
tandrețe...
Dimineața a fost încărcată de funingine, rece,
trezirea — inevitabilă.
Mi-am încălțat iute papucii, față obișnuită
și m-am dus să fierb cafeaua, să tai pîinea.
Se vor trezi în curînd cei care mă iubesc,
iar eu trebuie să surid,
pentru că — în ignoranța lor fericită —
ei nu pot bănui că am fost — fără ei —
frumoasă.

Zona interzisă

Tu,
care mă visai atît de des —
ai reușit să pui carantină visurilor ?
S-a subordonat interdicției creierul în somn
sau se furișează în taină cîteodată afară,
în vîrful picioarelor
păcălește sistemele tale de semnalizare lucide,
sare peste ziduri,
se tîrăște prin joase subterane —
ca să ajungă în sfîrșit în zona oprită ?

Acolo încă există totul,
Acolo încă eu sînt, acolo încă sîntem noi —
sortiți dragostei și iradiați de despărțire...

Tu,
care zburai nievea spre mine, cea visată —
cum te simți într-o asemenea tulburătoare
dimineață
cînd memoria delincventă se întoarce vinovată
acasă
și privește-n pămînt și bîlbîite tămîioare
și întreagă miroase însă a tandrețe,
a iarbă
și a durere... ?

Ceva ca un autoepitaf

Mi se pare că de cînd mă știu eu
tot cu același ac.
Numai aia — ha albă, ha neagră — se schimbă
și pe nasul meu s-au cocoțat între timp
ochelari.
Cîndva am cusut un nasture cămășii
nedezbrăcate
și sîngele meu a simțit sîngele dulce de hărbat ;
am cusut lințoliul mamei și iarna se strecura
pînă-n ungherele inimii mele ; am cusut
cu grijă
tot ce era sfîșiat de ghimpi, de atingerea
brutală, de nedragoste.
Am cusut mătase și văzduh. Și răni cumplite.
Memorie nefastă am cusut. Și cîteodată —
hinecuvintare.
O femeie ca mine, care adesea călătorește
poartă în bagajele sale acul său nedespărțit.
Nădăjduiese, și dincolo ea va avea rostul său :
să cîrpească negrele hăuri și aripile îngerilor.

Prezentare și traducere de Rumiana Stanceva și Lucian Avramescu

SPORT

În cheie minoră

Ce se întîmplă? Ce-a fost asta? Toate cele trei echipe românești angajate în cupele europene, despre care s-a vorbit și s-a scris — tone de cerneală! — timp de-o toamnă și de-o iarnă lungă (le-am înginat în cîntec și eu, am crezut în ele și am sperat că ne vor dărui, de mărișor, buchete de brîndușe), ne-au silit, una după alta, să sorbim trei blide cu otravă. Apăsați de cele trei înfrîngeri, — căci să nu-mi spuneți că egalurile obținute, la București, de Victoria și Dinamo, sînt altceva decît niște ingenunchieri — să ne păstrăm, totuși, cumpătul (ci nu echilibrul bizantin!!) și să-nercăm să descoperim adevărul și pentru partea cea mai naivă, alcătuită din căzuți din lună, a publicului plătitor, din rîndul căruia, cu cîteva zile în urmă, se înălțau glasuri, ca praporii bisericești, anunțînd solemn că Supercupa Europei se va juca, anul acesta, între Steaua și Dinamo. Cel mai curios mi se pare lucrul că fantasmagoria asta înnegurase și mintea unor specialiști. Ca să vezi ce grijă-i măcina pe ei! Răul trebuie căutat la temelia campionatului — corupt, trucat, comandat. În campionatul nostru, Dinamo și Steaua nu se mobilizează exemplar decît de două ori în treizecișipatru de etape, atunci cînd se bat între ele. În rest, punctele se adună singure și nu încape discuție că cineva ar putea să mîrîie; cine-ndrăznește să arate un colț e trimis să și-l lustruiască pe oasele diviziei B. Campionatul, iată veșnica rană deschisă, apoi, învîrteliile inacceptabile în alte părți, apoi, modul de pregătire al jucătorilor. Înaintea disputării meciurilor, antrenorii celor trei echipe anunțau în presă că, începînd încă din primele zile ale lui ianuarie, formațiile lor n-au făcut altceva decît să-și șlefuiască trupul și sufletul în vederea marelui virtej care le așteaptă. Acum, să vedem ce-au arătat. (O virază timpită m-a împiedicat să urmăresc partidele la fața locului, deci cronica aceasta e a unui telespectator.)

După cum a jucat, Victoria n-avea decît să continue petrecerea de la revelion pînă la Paști. Tot un drac era. Pe terenul ăla care încape în buzunarul de la vestă, stăpîni au fost estgermanii, care — culmea! — au jucat în zece oameni din minutul 2. Crainicul televiziunii (ca să vezi pe unde ne urcăm în pom!) a încercat să ne convingă că tocmai eliminarea lui Kirsten, pentru un fault grosolan asupra lui Ștefan, a avut un efect negativ asupra Victoriei, creîndu-le iluzia elevilor lui Halagian că vor cîștiga în pași de vînătoare. Să-ntoarcem și obrazul celălalt, căci mai la vale de aici nu se poate! Eu mă văd obligat s-o spun deschis: Victoria (a numărat cineva cîte echipe au fost dezmembrate ca să fie împinsă spre vîrf această formație!?) a ajuns în „primăvara europeană" printr-un noroc chior, învingînd niște șoimi maltezi fără plisc și gheare și unspe cuci amețiți ai zăpezilor cît malul, indiferent că de fiecare dată i s-au ridicat niște osanale de care un Real Madrid nu s-a bucurat nici pe vremea lui Di Stefano. Eu, fiindcă n-am ce pierde (pînă la proba contrarie), în urma jocului de marți, nu-i pot spune Victoriei decît: înapoi, la Obor! și anunț pe această cale televiziunea că golurile celor două echipe n-au fost inscrise, așa cum a stat scris, tot timpul, pe micul ecran de Minge și Damaschin, ci de Gutschow și Costel Solomon.

Miercuri, Dinamo, în compania Sampdoriei, una din cele mai puternice echipe italiene, ne-a dezamăgit cumplit așteptările. Mai cu seamă că și Sampdoria, ca și Dynamo Dresda, cu o zi înainte, începînd cu minutul 10, a evoluat în zece oameni, prin eliminarea lui Carboni, care, ca și Victor, se pare că a făcut deplasarea la București doar ca să ne aducă aminte că frumosul stadion din Șoseaua Ștefan cel Mare s-a construit pe o groapă în care guverna șigul și hita. Mult lăudatul Mateuț nu s-a dovedit nici o secundă inspirat. Și, din nefericire, s-au îngășat vrăbiile în sălcii. În repriza a doua, Dinamo n-a mai existat. Pe jumătate leșinată (unde sînt vagoanele alea de oxigen și ozon adunate la munte?!) ea a cedat în toate compartimentele și inevitabilul s-a produs. N-a fost nici-o lovitură de teatru, să fim serioși; ne-am făcut vrăji cu apă stătută, asta e, și bine-ar fi să mai umble cineva prin cofăielele de pe lavița dinamoviștilor. Crainicul T. V., colegul celui de marți (se poate aluneca, prin urmare, și mai la vale și prăpastia-i foarte adîncă), dornic să nu se strice la ceafă cu nimeni ne-a servit următoarea aluzeală: trebuie să-i înțelegem pe dinamoviști (în jocul lor gingav din repriza secundă, n.n.) căci *joacă, acum cu vîntul în față*. Păi, învîrtiți roza vînturilor, doar aveți deșteptăciune și unghii ascuțite.

În Suedia, Steaua a pierdut în fața lui I.F.K. Goteborg (0—1) într-o partidă în care, spre mîhnirea noastră, n-am recunoscut-o decît în vreo cîteva, foarte puține, momente. Apărarea s-a bîlbîit din primul și pînă-n ultimul minut, mijlocul, cu Hagi complet anihilat, a servit înaintării numai mingi înalte, fructe dulci pentru masivii apărători suedezi, iar înaintarea n-a contat decît pe un Lăcătuș în zi medie. Nu-mi fac griji, Steaua va recupera terenul pierdut, la București, dar trebuie să știi că din ziua cînd începi să nu mai răspîndești frică, înăuntrul ceasornicului ceva s-a rupt: un șurub, un arc, un rubin.

Fănuș Neagu

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTA
ROMÂNIA

Redactor șef:
Nicolae Dan Fruntelată
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), A. I. Zăinescu
(secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA: București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 96
Tiparul executat la:
COMBINATUL POLIGRAFIC
CASA SCÎNTEII